

התייחסות עו"ד

כרמל לנציב

רוזן לרבות

הנספח

להתייחסות

לכבוד

25.11.20

השופט (בדימוס) דוד רוזן

נציב הביקורת על נציגי התביעה בערכאות

מכובדי,

הנדון: תלונת שר המשפטים מיום 13.9.20 בנוגע לפרשת אום-אל-חיראן

סימוכין: פניית הנציב לח"מ מיום 27.10.20

מבוא

1. מפנייתך אלי והמסמכים שצורפו אליה למדתי כי שר המשפטים פנה אליך ובקש כי "תערוך בירור בנוגע לאופן שבו טיפלו פרקליטות המדינה והמחלקה לחקירות שוטרים בטענה שהועלתה בזמנו, ולפיה יעקוב אבו אלקיען ז"ל, שנהרג מירי שוטרים באירוע באום אל חיראן, ביצע פיגוע במסגרת האירוע המדובר".
2. בעקבות פנייתך אלי מיום 27.10.20 ולפי בקשתך, להלן הפרספקטיבה המקצועית שלי כמי שעמד אותה עת בראש המחלקה לחקירות שוטרים והוביל את טיפול מח"ש בפרשה; כל זאת בהסתמך על חוות הדעת המפורטות שנכתבו בנושא זה במח"ש, על מסמכים שהעברת לעיוני, לרבות התכתבויות בזמן אמת, ועל פי מיטב זכרוני.¹
3. אציין כי רוב רובם של הדברים שלהלן נאמרו או נכתבו על ידי בזמן אמת, או מצאו ביטויים בחוות דעת מח"ש הכתובות. עם זאת, לא אוכל לשלול כי מבעד לזמן שחלף התווספו תובנות נוספות, אשר בעת מאוחרת זו איני יכול עוד להפרידן מעמדתי הכוללת בנוגע לפרשה ולהחלטה שנתקבלה בה.
4. מאחר שלא התאפשרה לי גישה לכלל המסמכים ולמחשב המשרדי (הכולל את כלל תכתובות המייל והתרשומות שנערכו בזמן אמת²), איני יכול לשלול אפשרות שנפלה שגגה כזו או אחרת מלפני, או שנשמט מעיניי מסמך רלוונטי. בשל רגישותם היתירה של הדברים, ככל שמסמך כזה או אחר יגיע לעיונך במהלך הבדיקה ויעורר חשש בליבך שמא טעיתי בעובדה כזו או אחרת או לא דייקתי, חלילה, בדבריי –

¹ ההדגשות במסמך זה אינן במקור, אלא אם צוין אחרת.

² על אף שהנציב אישר עבור הח"מ מתן גישה מלאה לחומרי המחשב ששמשו אותי כמנהל מח"ש, כפי שעדכנתי ביום 19.11.20, הדבר לא הסתייע עד כה מטעמים טכניים, ולא זכיתי לעיין עד כה בחשבון המייל המשרדי שלי ולקבל לעיוני חומר נוסף מעבר לאוגדן חוות הדעת שנערכו בפרשה במח"ש, מספר תכתובות מייל וחומרים נוספים שאותרו ושוחזרו במקומות אחרים.

אבקשך בכל לשון של בקשה כי תסב את תשומת לבי לדבר עוד בטרם תסיים מלאכתך, על מנת שאוכל לערוך תיקונים נדרשים, לעדכן את האמור במסמך זה ולהעמיד דברים על דיוקם המלא, כמתחייב³.

5. להתייחסותי העיקרית המפורטת במסמך זה, מצורף מסמך נוסף כנספח ובו פירוט לגבי התרחשויות רלוונטיות נוספות שאירעו בשולי הטיפול המקצועי של מח"ש והפרקליטות בפרשת אום אל חיראן, לרבות הסוגייה התקשורתית שעמדה במוקד התייחסות המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) מיום 22.10.20, הנחוץ בעיניי כתומר רקע להבהרת התמונה הכוללת של הדברים בנוגע לנושא הקונקרטי לגביו התבקשת לערוך בירור.

פתח דבר

6. בהודעת מייל אחרונה ששלחתי לפרקליט המדינה ולמשנהו ביומי האחרון בתפקידי כמנהל מח"ש, ביום 28.2.18, מה שמבחינתי היה פעולתי האחרונה בקשר עם חקירת פרשת אום אל חיראן ערב יציאתי לחופשת פרישה, כתבתי, בין היתר, כך:

"... בעיני, סוגיית הממצא בשאלת ה"פיגוע", היא ענין מרכזי ביותר בפרשה, לא פחות מסוגיית הצורך בחקירה באזהרה של שוטר. מדובר בנושא שהפך בפרשה זו ממעמים שונים לבעל רגישות משפטית, ציבורית ואנושית מן המעלה הראשונה, אולי אחד הנושאים הרגישים ביותר שמטלתי בהם בכל שנותיי כפרקליט.

אין לי ספק שסוגיה זו עוד תעסיק רבות את המערכת בהליכים משפטיים כאלה ואחרים, שיימשכו שנים אחרי שלא רק אני אהיה כבר מחוץ למערכת. לכן, סיכום הדיון הוא מכשיר קריטי לשימור הזיכרון הארגוני ביחס לנושא רגיש ומעון זה, הצפוי להערכתי להיבחן בזכוכית מגדלת בעתיד.

אני מקבל עלי, כמובן, באופן מלא את סמכותו של פ.מ. להחליט לפי מיטב שיקול דעתו ומצפונו - גם אם אני חלוק עליו, וגם כאשר אני חושש שההחלטה במתכונתה היא שגויה, ועשויה להנציח - שלא במתכוון, כמובן - עוול קשה. עם זאת, מטרידה אותי העובדה שאין כל ביטוי מסודר בסיכום הדיון לעמדות שהושמעו בעניין רגיש ומרכזי זה ע"י גורמים שעמדתם מוזכרת ביחס לסוגיה מקבילה בחשיבותה.

כפי שציינתי בישיבות שנערכו, עמדתי היא שיש בסיס עובדתי ומשפטי איתן לקביעה כי התנהגות הנהג המנוח הייתה תמימה, ונבעה מאובדן שליטה ברכב, כאשר אין יסוד סביר לחשד שהוא בקש לבצע פיגוע. המשנה לפרקליט המדינה

³ לאחר שהובהר לי על ידי הנציב (בתכתובת מיילים מיום 19/11/20) כי לא הועבר מהפרקליטות חומר נוסף פרט לזה שהועבר לעיוני, לא ראיתי צורך לבקש לעיוני פרוטוקולים של הדיונים הפנימיים, ככל שנערכו כאלה; עמדתי המקצועית משתקפת נאמנה בתכתובות ובחוות הדעת (מה גם שמן המפורסמות הוא כי פרוטוקולים מסוג זה הם כלי עזר בלבד לצרכי זיכרון ארגוני לא פורמאלי, ואינם משמשים כלי עבודה מקצועי נהוג בפרקליטות, נרשמים בידי דרג זוטר ואינם מועברים כלל למשתתפי הדיונים לצורך הערות ותיקונים ולכן ממילא אינם יכולים לשמש אסמכתא לשלמות הנאמר בהם ולתוכנו).

(לעניינים פליליים) ציין בישיבות - וסיכם בהתכתבות - כי ניתן לקבוע במקרה זה שהמנוח פעל, בסבירות גבוהה, באופן "אינוסנטי" ולא ביקש לבצע פיגוע... ככל שיבוצע תיעוד מסודר בסיכום הריון לתמצית העמדות בעניין מרכזי זה, כמפורט בפסקה לעיל, דומי שאוכל להצטרף למברכים על המוגמר ביחס לשלמות תהליך תיעוד קבלת ההחלטות.... בכפוף לאמור לעיל, סומך עליכם שתפעלו כחוכמתכם, ובכך אבקש לסיים את חלקי גם בפרשה זו. תודה, אורי."

האירוע וההתייחסות לגביו מצד גורמים בכירים בסמוך לאחר התרחשותו

7. ביום 18.1.17 בכפר אום אל חיראן שבנגב, במהלך פעילות משטרתית להריסת בניה לא חוקית, התרחש אירוע חריג במהלכו שוטרים פתחו באש לעבר נהג רכב, אזרח תושב המקום, שוטר נדרס למוות כתוצאה מפגיעת כלי הרכב ושוטר נוסף נפגע.
8. באירוע הטראגי מצאו את מותם השוטר המנוח ארז עמדי לוי ז"ל ותושב הכפר, המורה יעקוב אבו אל קיעאן (להלן: "המורה המנוח" או "הנהג המנוח"), וכן נפצע שוטר נוסף.
9. כבר ביום האירוע הכריז מפכ"ל המשטרה דאז, רוני אלשיך, בפומבי⁴, כבר סמכא מתוקף מעמדו כמפכ"ל המשטרה (וכמי שהיה סגן ראש שבי"כ) כי מדובר ב'פיגוע דריסה' וכי נבחן קשר של ה'מחבל הדורסי' לארגון דאעש. בעקבות דברי המפכ"ל אלשיך, התבטא גם השר לביטחון פנים, מר גלעד ארדן, באופן פומבי ברוח זו, ואחריהם החרה-החזיק גם ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו.
10. ייחודה של פרשה זו, בין היתר, הוא אפוא בכך שעוד לפני שהחלה בדיקה מוסמכת באשר למה שארע באום אל חיראן לפנות בוקר של יום 18.1.17, כבר הכריזו בכירים כי מדובר ב'אירוע טרור' ו'במפגע בן עוולה'.
11. בסופו של הליך בדיקה ממושך ובתום דיונים שנערכו, החליט פרקליט המדינה ביום 1.5.2018 לסגור את תיק הבדיקה בקבעו כי לא התגבש חשד סביר לביצוע עבירות פליליות מצד מי מהשוטרים שהיו מעורבים באירוע. ביחס לשאלה אם מדובר באירוע של פיגוע דריסה או תאונה, קבע פרקליט המדינה כי בחומר שנאסף יש אינדיקציות לכאן ולכאן, וכי לא ניתן להכריע בשאלה זו במידה גבוהה של וודאות⁵.

⁴ דומה שלכתחילה, ניתן להבין את הסיטואציה המורכבת והטעונה אליה נקלע מפכ"ל המשטרה שלא בטובתו, עת התבסס על דיווחים ראשוניים שנמסרו לו מהשטח, עוד בטרם התפזר ערפל האירוע. על בסיס דיווחים ראשוניים אלה, נשא המפכ"ל דאז דברים נחרצים וברורים במעמד האירוע הקשה של לווית השוטר המנוח, אל מול בני משפחתו השכולים.

⁵ הגם שהחלטת פרקליט המדינה דאז ניצן מיום 1.5.18 במתכונתה איננה מאשרת ברמה העובדתית והמשפטית את דבר התרחשותו של פיגוע טרור ע"י המורה המנוח באירוע, היא גם איננה שוללת אפשרות זו.

12. להלן סקירת השתלשלות העניינים הנוגעת לטיפול שב"כ, מח"ש ופרקליטות המדינה בפרשה.

בדיקה מוקדמת של שב"כ בזירת האירוע בסמוך לאחריו וזניחת האירוע ע"י שב"כ

13. לאחר שמשטרת ישראל דיווחה על האירוע כ"פיגוע דריסה", בסמוך להתרחשותו הגיעו אנשי שירות הביטחון הכללי (שב"כ) לזירה וערכו בה מהלך מקצועי של תחקור עדים ואיסוף ממצאים (להלן: "אינבסטיגציה", כלשון השירות).

14. בתום בדיקה מהירה, כבר בערב האירוע⁶, סיכם שירות הביטחון הכללי את האירוע, ובסמוך לאחר מכן העביר את החומר שהיה ברשותו⁷, הן בנוגע לאירוע והן בנוגע לנהג המנוח, לידי מח"ש.

עמדת שירות הביטחון הכללי ביחס לאירוע וזניחת העניין מצדו בשלב מוקדם

15. בסיכום מסמך האינבסטיגציה (תחקור) שערך החוקר הממונה בערבו של יום האירוע, אשר הופץ בזמן אמת למנהלי השב"כ, נכתב, בין היתר, כך:

"מכלל הנתונים שנאספו במהלך האינבסטיגציה לא ניתן לקבוע בוודאות האם מדובר בפיגוע או לא. בהיבט זה ניתן להצביע על עובדות שיש בהן לאשש אמירה זו בצד כאלה המפריכות. עם זאת, להערכת הח"מ ועוד בטרם הסתיימו הבדיקות ובוצע תחקיר – לא מדובר בפיגוע מתוכנן. הסבירות כי מדובר בפיגוע בכלל – אינה גבוהה".

עוד נכתב בהמשך הדברים כך:

---

⁶ סיכום תחקור האירוע נעשה עוד באותו ערב של 18.1.17. כך נמסר בעדות הממונה על תחקור שב"כ: "ש:מתי אבינועם שלח לך את המסמך שהוא הכין שמרכז את כל החומרים שנאספו בשטח?
ת: בשעות הערב באותו יום
ש: מתי ערכת את דוח האינבסטיגציה?
ת: מיד לאחר מכן וזה לקח לי כארבעים דקות ואז הפצתי את הדוח לנוגעים בדבר" [נספח "ב"]

⁷ כפי שיפורט להלן, בשלב ראשון לא הועבר כל החומר הרלוונטי בשלמותו, ככל הנראה עקב תקלה בשב"כ. משכך התברר, הושלם מהלך העברת החומר והשירות התחייב בכתב כי לא קיים בידיו חומר נוסף הנוגע לאירוע או לנהג המנוח אשר לא הועבר למח"ש [נספח "א"].

"מהתחקירים עולה כי הדורס יכל (כך במקור, א.כ.) לבצע את הדריסה עוד קודם לכן ובחר שלא לעשות זאת. עוד עלה כי השוטרים לא חשו איום בעת שבצעו את הירי הראשוני ובטרם הדריסה בוצע ירי מאסיבי.
בברכה,
המכונה 'זיאד'.⁸"

- פראפרזה על מסמך האינבסטיגציה של שב"כ (מתוך אוגדן מח"ש כפי שהועבר לפרקליט המדינה ולמשנהו ביום 27.12.17) מצ"ב ומסומן "א".

16. המכונה 'זיאד', שהיה הגורם הממונה על התחקור (אינבסטיגציה) מטעם שב"כ, אשר כתב את דו"ח התיחקור כבר בערב האירוע, זומן בשלב מתקדם של הבדיקה למסור עדות במח"ש.

17. בעדותו דייק המכונה 'זיאד' את הדרך העמומה בה בחר לנסח את מסקנותיו הראשונית בערב האירוע והבהיר כי לפי תפיסתו המקצועית, אין מדובר כלל בפיגוע אלא לכל היותר בתאונה או בתקלה מבצעית:

"למיטב שיפוטי וניסיוני המקצועי, לאור הממצאים בשטח, מדובר לכל היותר בתאונה או תקלה מבצעית ולא בפיגוע, ובוודאי שלא בפיגוע מתוכנן".

- הודעת המכונה 'זיאד' מיום 12.11.17 במח"ש מצ"ב ומסומנת "ב".

18. על פי מיטב ניסיונו המקצועי של הח"מ, כמו גם על פי ניסיון החיים והשכל הישר, אין כל אפשרות סבירה ששב"כ זנח את בדיקת האירוע, כשעוד נותר לשיטתו חשד או אינדיקציות ממשיות שמדובר בפיגוע, בין מתוכנן ובין ספונטאני.

מח"ש פותחת בבדיקה מקיפה של האירוע, על כלל היבטיו

19. בסמוך לאחר התרחשות האירוע, נתבקשה מח"ש בראשותי, על ידי פרקליט המדינה דאז ועל דעת היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אביחי מנדלבליט, לפתוח בהליך של בדיקת האירוע, על כל היבטיו (בדיקה טרום חקירה).

20. מבחינת תפיסת התפקיד והמשימה שהוטלה על מח"ש, ברור היה מבחינתי כי בנסיבות המיוחדות של העניין, בהעדר אפשרות מקצועית לצמצם את הבדיקה רק

⁸ באותם מקומות המצוטטים ב"מרכאות" מתוך מסמך האינבסטיגציה, שעניינם התייחסות לסוגיית "פיגוע – כן או לא" והערכות הממונה על התחקור מטעם שב"כ, מדובר להערכתי בציטוט מדויק מהמסמך המקורי של שב"כ.

לבדיקת התחושה הסובייקטיבית של השוטרים באירוע (שטענו, בין היתר, כי הירי בוצע על רקע תחושת סכנה מחשש לפיגוע דריסה), יש צורך לבדוק במקביל את שאלת התקיימות רכיב אובייקטיבי של סכנה (האמנם מדובר היה ב"פיגוע" – כן או לא); מדובר היה כמובן בשני פנים של אותו עניין עצמו, ולכן בדיקה מקצועית של חקר האמת לא אפשרה את פיצול העניין למרכיביו.

21. לפי עמדתי המקצועית כמנהל מח"ש, היה זה מחובתה של המערכת לחתור לחקר האמת ביחס לכלל היבטי ההתרחשות, לרבות שאלת התרחשותו של פיגוע – כן או לא; וזאת על מנת לעמוד על טיבו של האירוע להסיק את המסקנות הרלוונטיות ולגבש מענה לשאלות השונות שהתעוררו ביחס להתרחשות בה איבדו את חייהם שוטר ואזרח.

22. יצוין כי בשלבים שונים על ציר הזמן, ולאורך כל מהלך הבדיקה, גורמים שונים (בעיקר מפכ"ל המשטרה אלשיך והשר לביטחון פנים ארדן) בקשו מסיבותיהם להטיל ספק בעצם סמכותה של מח"ש לבדוק את שאלת התרחשותו של "פיגוע" באירוע.⁹

23. בשלב מוקדם של תחילת הבדיקה, גם פרקליט המדינה דאז, שי ניצן (להלן: "פרקליט המדינה דאז"), הבהיר בדיון מוקדם שנערך בלשכת היועץ המשפטי לממשלה (בו השתתף טלפוניתי) כי נשאל ע"י אלשיך לגבי עצם סמכותה של מח"ש לבדוק את סוגיית "פיגוע- כן או לא".

24. לאחר שהובהר בדיון כי שבי"כ זנח כליל את בדיקת הפרשה ואין כל גורם מוסמך אחר שבודק את האירוע, הבהיר היועץ המשפטי לממשלה כי תפקידה של מח"ש לברר את האמת בכל הנוגע למה שהתרחש לפנות בקר בכפר אום אל חיראן, על כל היבטיו של האירוע.¹⁰

25. עמדה זו אומצה בסופו של דבר גם על ידי פרקליט המדינה דאז, אשר ציין בפרק הכללי של החלטתו בפרשה (מיום 1.5.18) כי מח"ש נדרשה, בין היתר, לבדיקת התנהלותו של הנהג המנוח באירוע ולפניו. ממילא החלטת פרקליט המדינה דאז

⁹ לדוגמא: כותרת באתר "וואלה" מיום 31.3.17: "ארדן על אום אל חיראן: למח"ש אין סמכות לקבוע אם מדובר בפיגוע" <https://news.walla.co.il/item/3053122> וכן: כותרת בעיתון 'הארץ' מיום 6.2.18: "גורמים במשטרה: למח"ש אין סמכות לקבוע אם הדריסה באום אל חיראן הייתה פיגוע." <https://www.haaretz.co.il/news/law/.premium-1.5793127>

¹⁰ כך תועדו הדברים במייל שכתבתי ביום 15.2.18: "...ברור שהייתה חובה לבדוק ולחקור בשאלת התנהלות הנהג. אגב, הדברים הובהרו בישיבה שהייתה אצל י.מ. (שי היה על קו הטלפון ואף שאל במפגיע מכוח מה מח"ש תחקור אם היה פיגוע או לא, ואני השבתי לאוזני הנוכחים כולם שבתיק מהסוג הזה, ברור שלא ניתן לסיים חקירה מקצועית מבלי שמח"ש תיתן לי.מ. ולפ.מ. מענה לכל היבט והיבט רלוונטי לבירור האמת בדבר מה שהתרחש באירוע), שהרי אם הדבר לא היה נבדק, הטענה הראשונה נגד רשויות האכיפה הייתה לגבי ההימנעות מלבדוק היבט אובייקטיבי רלוונטי מהותי זה, שמתבע הדברים בתיק כזה הוא חב בירור" [נספח "ג"].

בפרשה מיום 1.5.18, נדרשה גם לניתוח סוגיית "פיגוע – כן או לא" לגופה (הגם שלא הכריעה בה במישור העובדתי והמשפטי והותירה אותה כשאלה פתוחה).

- התכתבות מייל מיום 15.2.18 המתעדת חילופי הדברים בנושא מצ"ב ומסומן "ג".

26. מאחר שהיה מי שבקש להטיל ספק בסמכותה של מח"ש לבדוק את האירוע על כלל היבטיו, לרבות את סוגיית "פיגוע – כן או לא", למען הסדר הטוב אבהיר את המובן מאליו:

(א) למח"ש כגוף חקירה מיומן, היו את כל הכלים החקירתיים, המשפטיים והמקצועיים לברר סוגיה עובדתית זו ולאסוף את כלל הראיות הצריכות לדבר; מה גם שב"כ (שבחן אך ורק את סוגיית "פיגוע – כן או לא"), העמיד לרשות המחלקה את כל המידע שנאסף אצלו ואת כל חוות הדעת שנערכו על ידו ועובדיו הגיעו למח"ש למסור עדות, לרבות על חוות דעתם המקצועית בעניין.

(ב) שב"כ, שהוא הגוף המומחה בדרך כלל לחקירת פיגועים, זנח תוך זמן קצר את בדיקת האירוע (לאחר שהגיע למסקנה כי אין מדובר באירוע בעל היבט בטחוני כלשהו), והעביר למח"ש את כל המידע שהיה בידו להמשך טיפול.

(ג) משטרת ישראל הייתה מנועה מלבדוק את סוגיית "פיגוע – כן או לא", כיוון שארגון זה היה הגורם שהתנהלותו נבדקה בפרשה.

(ד) ברור היה לכל העוסקים בעניין כי ההכרעה בסוגיית "פיגוע כן או לא" בפרשת אום אל חיראן היא ענין טעון הנוגע ליחסי יהודים-ערבים במדינה ולנושא הפעלת כוח שיטור על אוכלוסיית מיעוט, היבט שחייב (בעיניי) את המערכת, הן ברמה המקצועית הן ברמה הציבורית, לתת, ככל הניתן, תשובות ברורות בסוגיה.

(ה) הבדיקה שערכה מח"ש עסקה מהרגע הראשון גם בסוגיית "פיגוע כן או לא", תוך גיוס מומחים, ביצוע שחזורים בזירה ובחינת מידע של שב"כ, ולא הותירה אבן על אבן בכל הנוגע לבחינת שאלה זו או קצה חוט שלא נבחן.

(ו) בדיקתה של מח"ש התבצעה בחסותו ובליווי של גורם משפטי בכיר ביותר בדמות פרקליט המדינה עצמו, מי שבסמכותו המלאה להכריע בכל סוגיה עובדתית, ראייתית או משפטית הנוגעת לאירוע הנבדק ע"י יחידה הכפופה לו; פרקליט המדינה מוסמך מכוח תפקידו הרם לבקש התייחסויות וחוות דעת נוספות מכל גורם מקצועי נוסף במערכת אכיפת החוק, ככל שימצא לנכון להסתייע בו לצורך גיבוש כל הכרעה נדרשת בפרשה.

27. כמנהל מח"ש, וכמי שבידיו ותחת אחריותו הופקדה המשימה המקצועית לבדוק את הפרשה, ראיתי זאת מתפקידי ומחובתי להבטיח ביצוע חקירה ממצה ולהקצות את כל משאבי החקירה והאמצעים הנדרשים, על מנת להביא את הממצאים וההמלצות המדויקים ביותר בפני פרקליט המדינה, לצורך גיבוש החלטתו בפרשה רגישה זו והצגת מסקנותיו בפני הציבור כולו.

28. במוקד הבדיקה שערכה מח"ש אפוא עמדו שתי סוגיות מרכזיות¹¹:

(א) בחינת טיב האירוע: האם קיים חשד סביר שמדובר באירוע מסוג "פיגוע דריסה" או שמא קיים הסבר אחר להתנהגות הנהג המנוח בזירה? (להלן: **"סוגיית פיגוע – כן או לא"**)

(ב) בחינת התנהלות השוטרים: האם הירי שבוצע ע"י שוטרים באירוע היה מוצדק, או שמא מדובר בחשד סביר לביצוע עבירה פלילית?

29. כאמור, על בסיס ממצאי התחקור שנערך בזירה בסמוך לאחר האירוע, איבד השב"כ עניין בתקרית, יצא מהתמונה והעביר (בשני שלבים עיקריים, כפי שיפורט להלן) את כל החומר שהיה ברשותו, הן בנוגע לאירוע והן בנוגע לנהג המנוח, יעקוב אבו אל קיען, לידי מח"ש.

30. וכך נכתב ע"י ר' המחלקה לעניינים פליליים-מנהליים בשב"כ לראש צוות חשיפה במח"ש מיום 30.11.17 (בסעיף 2 למכתב) לאמור:

"כל המסמכים והחומרים המודיעיניים הנוגעים לנסיבות האירוע עצמו וליעקוב אבו אל קיעאן הועברו אליכם ואין ברשותנו חומרים נוספים כאמור".

- **מכתבו של ר' המחלקה לעניינים פליליים – מנהליים בשב"כ מיום 30.11.17 מצ"ב ומסומן "ד".**

31. מח"ש נותרה, אפוא, הגורם החקירתי-משפטי המוסמך היחיד במערכת, שבדק את הפרשה.

הבהרה: מה בין "בדיקה" ל"חקירה"?

32. ההנחיה לבצע בדיקת אירוע טרם חקירה פלילית היא מקובלת ונוהגת בנסיבות מעין אלה של שימוש בכוח קטלני בעת פעילות מבצעית¹². מכיוון ששוטרי משטרת ישראל מוסמכים במסגרת תפקידם לעשות שימוש בכוח, לרבות כוח קטלני, פעמים רבות אין בעצם העובדה שנעשה שימוש בכוח, גם כאשר מדובר בכוח קטלני, כדי

¹¹ מטבע הדברים אגב הבדיקה התעוררו סוגיות נוספות כמו שיבוש מהלכי חקירה, סוגיית הטיפול הרפואי וכו', אשר נבדקו וטופלו חקירתי ומשפטית בחוות דעת שנערכה.

¹² הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בעניין "בדיקה מקדימה" מס' 4.2204.

לעורר חשד לפלילים; ממילא אין זה ראוי להחשיד מראש את השוטרים במעשה אסור, כל עוד לא נתגבש יסוד סביר לחשד שנכרכה בהתנהגות השוטרים עבירה פלילית.

33. הליך הבדיקה מאפשר לבצע שלל הליכי חקירה רבים ומגוונים שתכליתם לברר את האמת ביחס להתרחשות הדברים באירוע נתון, לרבות גביית גרסה מכלל המעורבים באירוע; אם כי לא ניתן במסגרת הליך בדיקה (להבדיל מחקירה) לחקור חשודים באזהרה. כמו כן לא ניתן לבצע להם בדיקת פוליגרף.

34. על פי תורת העבודה במח"ש, ככל שבמהלך בדיקה, הממצאים שנאספים מלמדים על קיומו של חשד סביר שבאירוע בוצעה עבירה פלילית, או אז מתבקש אישור לעבור מהליך "בדיקה" להליך של "חקירה".

35. מתן אישור כזה סולל את הדרך לחקור חשודים תחת אזהרה, לבצע בדיקות פוליגרף ועימותים, ולשוב ולהשקיף על מכלול ממצאי הבדיקה שנערכה עד אותה עת - הפעם דרך הפריזמה הפלילית.

36. כפי שיפורט להלן, בפרשת אום אל חיראן אכן נתבקש אישור כזה ע"י מח"ש בשלב מתקדם של בדיקת פרשה זו; זאת לאחר שנתקבלה משב"כ ראייה משמעותית חדשה, אשר שינתה את נקודת מבטה של מח"ש ביחס להתנהלות השוטר באירוע.

ראייה חדשה זו בדמות אמרת חוץ של השוטר **שי משילקאר** (להלן: "השוטר היורה") נמסרה לאיש שב"כ בזירה עצמה, בסמוך לאחר האירוע, וביססה, בין היתר, גם את החשד (ששרר מלכתחילה) ולפיו גרסאות השוטרים - וגרסת השוטר היורה בפרט, זוהמו ותואמו מבעוד מועד.

37. כפי שיפורט להלן, משהוברר במפגיע, על בסיס ראייה חדשה וחשובה, כי אכן האמת לא התבררה עד תום בבדיקה שהתנהלה עד אותה העת, והתגבש יסוד סביר לחשד לביצוע עבירה פלילית של שוטר שעניינה גרם מוות (של שני המנוחים) ברשלנות, המליצה מח"ש להעמיק חקר בפרשה על דרך של מעבר לחקירה באזהרה.

טיב הבדיקה שבוצעה במח"ש והאינטרסים הציבוריים שנכרכו בפרשה

38. כפי שהיטיב לתאר המשנה לפרקליט המדינה (במכתבו לנציב מיום 22.10.20), במהלך הבדיקה חוקרי מח"ש לא הותירו אבן על אבן, ופעלו בנחישות ובדבקות, אגב ניצול משאבי חקירה רבים ומגוונים, על מנת לברר את האמת ולתת מענה לכלל סימני השאלה השונים שצפו באירוע, אשר עמד- ונראה כי עודנו עומד- במוקד העניין הציבורי (וכמובן גם במוקד ענייני של שתי המשפחות שאבדו את יקיריהן¹³).

¹³ כך נאמר בעניין זה במכתב לוואי של מנהל מח"ש לחוות הדעת הראשונה [נספח "ה1"]:

39. אין תימה בדבר: מדובר באירוע טעון, בו מצאו את מותם שני בני אדם, שוטר יהודי ומורה בדואי; אירוע הנושק ליחסי יהודים-ערבים במדינה ולסוגיית הפעלת כוח קטלני מצד משטרת ישראל כלפי אוכלוסיית מיעוט. כמו במקרים רגישים אחרים, דרך הטיפול באירוע זה העמידה במידה רבה במבחן את אמון הציבור במערכת אכיפת החוק ובשומרי הסף שלה: משטרה, מח"ש ופרקליטות המדינה.

40. בנסיבות אלה, כמו במקרים דומים, ברור היה לכל העוסקים במלאכה, חוקרים, פרקליטים ומנהלים, כי טיפול מקצועי וממצה בתיק והגעה לחקר האמת עשויים לתרום בצורה משמעותית לשמירת אמון הציבור – וציבור בני המיעוטים, והמגזר הבדואי בפרט – במערכת אכיפת החוק בכלל, ובמחלקה לחקירות שוטרים בפרט.

בדיקה דינאמית במח"ש: גיבוש מדורג של עמדת המחלקה לחקירות שוטרים בפרשה (אגב עריכת שלוש השלמות שונות ונפרדות לחוות הדעת הראשונה שנערכה)

41. כפי שיפורט להלן, גיבוש עמדת מח"ש בפרשה נעשה באופן מדורג: לאחר שנכתבה חוות דעת ראשונה (מיום 13.7.17⁴⁴), התחדש תהליך הבדיקה ונאספו ראיות נוספות; כל זאת לאחר שהתברר (כפי שיפורט בהרחבה להלן), כי עקב תקלה בהליך התיעוד בשב"כ, מידע על אמרת חוץ של השוטר היורה ומידע חשוב נוסף לא הועברו למחלקה במועד.

42. לאחר קבלת מידע זה, כפועל יוצא מהשלמות חקירה שבוצעו, השתנתה המלצת מח"ש ונתבקש על ידה אישור לביצוע חקירה באזהרה של שוטר.

43. במסגרת תהליך העבודה המורכב, בין החודשים יולי לדצמבר 2017, נכתבו במח"ש לא פחות משלוש השלמות לחוות הדעת הראשונה. חוות הדעת המקצועיות ליוו את תהליך הבדיקה המתפתח ואת הדיונים¹⁵.

"לאור רגישות הפרשה בהיבט הציבורי, ועל מנת להבטיח את אמון הציבור בתהליך קבלת ההחלטות – ואת אמון המשפחות השכולות המעורבות בפרט, אני ממליץ לפעול במתכונת בה נהגנו בפרשת ירי השוטרים... ובפרשיות טעונות נוספות, ולאפשר לח"מ להיפגש עם נציג משפחת השוטר המנוח ארז לוי ז"ל, וכן עם נציג משפחת המנוח יעקוב אבולקיעאן ז"ל, על מנת להציג בפניהם את עיקר ממצאי הבדיקה טרם פרסומם."

¹⁴ לחוות הדעת הראשונה נערך "נוסח להפצה" מיום 22.8.17, אשר נועד לעיון המשטרה, ולכן הושמטו ממנו נושאים מסוימים. לפיכך, ההתייחסות בחוות דעת זו תהיה לנוסח המקורי מיום 13.7.17.

15 לאחר מועד הגשת חוות הדעת הראשונה ע"י הפרקליטה המלווה, עו"ד מיכל פרייסמן, היא יצאה לחופשת לידה, ויצאה במידה רבה מתמונת האחריות להמשך הטיפול בתיק, אם כי הוסיפה להתעדכן במתרחש. בנעליה של הפרקליטה נכנסה החל מאותה עת ועד גמר הטיפול בפרשה עו"ד הדרה בוכריס, מי שהייתה החוקרת הממונה על האירוע. בהמשך, שולבה בתהליך העבודה המשפטית גם עו"ד הילה אדלמן, פרקליטה בכירה במחלקה. אציין כי ליוויתי בעצמי מקרוב הן את עבודת הפרקליטה והן את עבודת החוקרת, וחוות הדעת במתכונתן שיקפו כל אחת בזמנה את עמדותי המקצועית ואת עמדת

44. לאור ריבוי ההשלמות שנדרשו לחוות הדעת, נוכח שינוי הנסיבות ובעקבותיהן התפתחות העמדה המקצועית, החל מחוות הדעת הראשונה שנכתבה ביום 13.7.17 (להלן: "חוות הדעת הראשונה") ועד לגיבוש העמדה המקצועית כי יש לעבור מהליך של 'בדיקה' לחקירה פלילית - הועבר על ידי ביום 27.12.17 ללשכת פרקליט המדינה וללשכת משנהו אוגדן המסומן "פרשת אום אל חיראן/חוו"ד מח"ש", ובו מקבץ מסודר של כלל חוות הדעת שנערכו במח"ש וכן מסמכים נוספים (להלן: "אוגדן מח"ש")¹⁶. העתק מאוגדן מסמכים זה הועבר גם ללשכת היועץ המשפטי לממשלה.

- העתקים ממזכרי העברת אוגדן מח"ש ללשכות פרקליט המדינה ומשנהו, וללשכת היועץ המשפטי לממשלה מצ"ב ומסומנים "1ד" ו"2ד" בהתאמה.

השתלשלות החקירה והתפתחות עמדת מח"ש בעקבותיה

עמדת מח"ש בשלב המוקדם: חוות הדעת הראשונה מיום 13.7.17

45. כאמור, בתום מספר חודשים של חקירה מאומצת, ולאחר סדרת דיונים פנימיים במחלקה, התגבשה במח"ש חוות דעת משפטית שעל פי מסקנותיה מיצוי הטיפול ביחס להתנהלות השוטרים בפרשה ראוי להתבצע במסגרת הדין המשמעתי; זאת לאחר שלא נמצא מקום לעבור מבדיקה לחקירה פלילית.

46. לפי ממצאי הבדיקה נכון לאותה העת, האפשרות שהסתברה ממכלול חומר הראיות, אשר השתלבה היטב בכלל נסיבות האירוע, כמו גם בנתונים הנוגעים למנוח ולהתנהלותו הכוללת, הייתה שמדובר בשרשרת טראגית של אירועים אשר ראשיתה בהכנה לקויה של הכוח למשימתו, המשכה בכך שהמנוח שיצא מביתו ברכבו בחשכה, לא שמע או לא נשמע להוראות שוטרים לעצור את הרכב, וסופה בירי לעבר צמיגי רכבו של המנוח. לפי ההערכה באותה עת, ירי אזהרה זה יצר תגובת שרשרת בדמות ירי נוסף, שבעקבותיו החל הרכב להתדרדר בקצב מואץ במדרון תלול; וזאת בין מהטעם שנהגו המנוח נפגע ואיבד שליטה על הרכב ובין מחמת שאיבד שליטה כי נבהל כשהבין שמתבצע ירי לעברו. כפועל יוצא מתאוצת הרכב במדרון התלול, פגע הרכב בשוטר המנוח וגרם למותו ולפציעת שוטר נוסף. בשלב זה נורו מטחי אש רבים בזירה תוך סיכון ממשי לירי דו"צ. המנוח עצמו מת בזירה

המחלקה. לצדי היה כל העת, כמובן, סגן מנהל המחלקה, עו"ד משה סעדה, אשר ליווה מקרוב את הליך הבדיקה מראשיתו ונטל חלק בכל הדיונים בפרשה.

¹⁶ בחומר שהועבר אלי במייל מלשכת הנציב ביום 27.10.20, לא נכללו שתי השלמות חשובות של חוות הדעת, המשלימות זו את זו והמתייחסות להתפתחות המשמעותית שחלה בהליך הבדיקה, ובה בקשת מח"ש לעבור מהליך של בדיקה למהלך של חקירה פלילית. מדובר בחוות דעת מיום 1.11.17 ומיום 6.12.17, אשר העתקים מהן צורפו כנספחים "ו" ו-"ז" בהתאמה.

מאובדן דס. ממצאי הבדיקה שללו את סבירות האפשרות כי מדובר בפיגוע על רקע לאומני.

47. ממצאי הבדיקה הצביעו בבירור כבר בשלב המוקדם על כך שפשה זיהום משמעותי בתהליך גביית ההודעות של השוטרים המעורבים, וזאת בשלב המקדמי שבוצע ע"י המשטרה, עוד טרם גביית גרסאות השוטרים במח"ש. כמו כן נמצאו ממצאים מובהקים שהצביעו על אי אמירת אמת בחקירה מצד מעורבים שונים באירוע (בפרט השוטרים היורים ורופאה משטרתית שהגיעה לזירה בשעת בקר מוקדמת, נמנעה לכאורה מלגשת למנוח ולבדוק את מצבו, והסתבכה לכאורה באי אמירת אמת בחקירתה). וכך נכתב בחוות הדעת:

"יש יסוד סביר לחשד שהעדויות תואמו טרם בדיקת מח"ש (ו) שחל זיהום בגביית עדויות השוטרים עד כדי פגיעה של ממש במשקל גרסאותיהם"¹⁷.

48. כפועל יוצא מתיאום העדויות, נשענה חוות הדעת הראשונה של מח"ש על שתי הנחות מוצא עובדתיות (שנחשדו בהמשך ככוזבות, כפי שיפורט להלן) אשר עלו מגרסאות השוטרים המעורבים (אשר נחשדו לכתחילה כי "ישרו קו" בתיאור הדברים):

ד

(א) השוטר היורה ביצע ירי שעה שחש סכנה לחייו ולחיי חבריו.
 (ב) הירי שבוצע היה ירי אזהרה לכיוון צמיגי הרכב בלבד, ואילו הירי לכיוון גופו של הנהג בוצע מאוחר יותר ע"י גורם אחר, לא ידוע.

49. על בסיס הנחות יסוד אלה, בהעדר ראיות סותרות (באותה עת), הובעה בחוות הדעת הראשונה הסברה לפיה יהיה קושי לשלול בחומר הראיות שנאסף בבדיקה כי התנהלותו של השוטר היורה, הגם שאינה סבירה לכאורה, אכן נבעה מתחושת סכנה לחייו עליה העיד.

50. לפי העדויות שהיו באותה העת בפני חוקרי מח"ש, מדובר היה בירי אזהרה לעבר הצמיגים, שבוצע מתוך תחושה של סכנת חיים. ולאחריו תגובת שרשרת טראגית שהיתה פועל יוצא טבעי של הירי הראשוני והבלבול שיצר בזירה החשוכה.

¹⁷ חוות הדעת הראשונה, עמ' 8 [נספח "ה"]. לסקירת הראיות לגבי זיהום הבדיקה ותיאום עדויות: עמ' 5-9 בחוות הדעת הראשונה.

51. לפיכך, ההמלצה בחוות הדעת הייתה לסווג את התנהגות זו של השוטר כטעות (חמורה, אמנם) בשיקול הדעת במהלך פעילות מבצעית, אך לא כעבירה פלילית. וכך נכתב בחוות הדעת הראשונה:

“אמנם ניתן לטעון כי התנהלותו של השוטר שי תוך התחשבות בכלל הנסיבות שפורטו לעיל, עשויה, אפוא, לעורר קושי מבחינת מקצועיות התנהלותו. עם זאת, גם אם במישור האובייקטיבי מתעוררות תמיהות לגבי סבירות התנהגותו ויש מקום לבחינתה במישור הפיקודי-מקצועי, לא ניתן לשלול את תחושתו במישור הסובייקטיבי ולכן לא ניתן לקבוע כי החלטתו לבצע נוהל מעצר חשוד על דרך של ביצוע ירי לעבר צמיגי הרכב מבססת חשד לפלילים, להבדיל מטעות בשיקול הדעת בפעילות מבצעית.”¹⁸

52. במכלול נסיבות העניין, ההערכה המקצועית אותה עת הייתה שמדובר בסדרת טעויות – גם אם חמורות – בשיקול דעת בפעילות מבצעית והתנהגות לקויה במישור המקצועי/משמעותי, הראויות להמשך טיפול במסגרת הדין המשמעותי.

53. גם ההמלצה בעניינה של הרופאה, אשר הייתה חשודה באותה עת לכל הפחות באי אמירת אמת ובהתנהלות בעייתית בזירה, נותרה במישור המשמעותי; שכן על פי האמור בחוות הדעת הראשונה, לא ניתן היה להוכיח בראיות שנאספו את דבר קיומו של קשר סיבתי אובייקטיבי בין מחדליה של הרופאה למותו של המנוח¹⁹.

54. במסגרת חוות הדעת הראשונה פורטו, בין היתר, גם הקשיים הרבים בהם נתקלו חוקרי מח"ש באיסוף חומר החקירה ונמסר דיווח על שיתוף הפעולה הבעייתי מצד המשטרה. שיתוף פעולה לקוי זה, לשון המעטה, התאפיין מחד בעיכוב בהעברת חומרים רלוונטיים לעיון מח"ש, ובמקביל פרסומם של חומרים רגישים בתקשורת, לרבות סרטון (חלקי) שצולם באירוע ומתן פומבי לגרסאות שוטרים, עוד בטרם נחקרו במח"ש, וזאת בדרך שפגעה לפחות באותו שלב באפשרות להגיע לחקר האמת במסגרת הבדיקה שנערכה²⁰.

¹⁸ נספח "ה" עמ' 34, סעיף 176 ואילך.

¹⁹ חוות הדעת הראשונה, עמ' 46-47: "ראשית, לא ידוע ולא ניתן יהיה להוכיח בראיות מתי לראשונה הבחינה ד"ר ילנה במנוח. שנית, יוזכר כי קביעת דו"ח המכוון לרפואה משפטית הינה שאיבוד הדם ממנו סבל המנוח, עלול היה להוביל למותו בטווח זמן של עשרות דקות. מדובר על טווח זמן שהינו רחב למדי על מנת שלא ניתן יהיה לשלול כי גם אם ראתה אותו בנקודת זמן הראשונה ביותר העולה מחומר הראיות, היינו, בשעה 0630 לערך, חצי שעה אחרי האירוע, המנוח כבר היה מת בעת הזו. לצורך הרשעה בעבירה של גרימת מוות ברשלנות, יש להוכיח קשר סיבתי בין המעשה או המחדל לבין מותו של האדם. מקום בו לא ניתן להוכיח כי המנוח עוד היה חי בעת שהבחינה בו ד"ר ילנה לראשונה, לא ניתן יהיה להוכיח את קיומו של הקשר הסיבתי האמור וגו'".

20 לשיבושי הבדיקה ע"י משטרת ישראל והעומד בראשה - ראה עמ' 9-5 לחוות הדעת הראשונה [נספח "ה"].

55. בכל הנוגע לשאלה אם יש יסוד סביר ל"פיגוע" אם לאו, נקבע בחוות הדעת הראשונה כי האפשרות שמקור האירוע בשרשרת טראגית של אירועים, נתמכת היטב במכלול הראיות, ועל כן היא האפשרות המסתברת ביותר בנסיבות העניין. בכל הנוגע לאפשרות שהמנוח תכנן לבצע פיגוע ולכן לא נשמע להוראות השוטרים, נמצא כי היא נחזית להיות בלתי סבירה בנסיבות העניין. לגבי קיומה של אפשרות שלישית, ספקולטיבית, לפיה המנוח שהשלים עם הריסת ביתו ובקש לעזוב בשלום את הזירה, החליט באופן ספונטאני, לאחר שנורה, לבצע פיגוע בניגוד לאורחות חייו, בבחינת "תמות נפשי עם שוטרים", נקבע בחוות הדעת הראשונה כי אפשרות זו אינה אלא "ספקולציה שאין לה תימוכין של ממש בראיות" (הדגשה במקור, א.כ.).²¹

56. בהשוואת הסימנים המחשידים לראיות המנקות את הנהג המנוח מכל חשד סביר, נכתב בחוות הדעת הראשונה כך:

"משקלם של הסימנים המחשידים, המסתכמים בתיקים ישנים סגורים, בהימצאותם של שלושה עותקי עיתון ישנים ברכבו של המנוח, שלא נמצא מקום ע"י השב"כ אף להתייחס אליהם, ומגיעים בשיאם להימצאותו של ספר בעל תוכן בעייתי בבית המנוח, כאשר אין לדעת האם הספר נקרא על ידו ומתי, אינם שקולים אל מול מסת הראיות המלמדת על אורחות חייו המלאים של המנוח כאדם נורמטיבי, נעדר מאפיינים קיצוניים או לאומניים ועל התנהלותו הנורמטיבית גם לאחר שידע על הריסת ביתו הקרבה, בסמוך לפני האירוע...סיכמו של דבר, משקל הראיות המצביע על כך שהמנוח לא היה מעורב, ואין לו זיקה להתנהגות שלוחת רסן ורצחנית, עולה לאין שיעור על משקלם הראייתי של ההיבטים האחרים"²².

57. בכל הנוגע לממצאים שעניינם אי אמירת אמת, תיאום עדויות וזיהום תהליך הבדיקה, נמצאו אמנם ראיות למכביר לשיבוש מהלכי חקירה בפרשה. עם זאת, מאחר שליבת האירוע לא גבשה באותה עת כשלעצמה חשד סביר לעבירה פלילית ע"י מי מהמעורבים, על פי הדין גם חקירת שיבוש הבדיקה אמורה הייתה להתבצע במסגרת הדין המשמעת, ולא בדרך של מעבר לחקירה פלילית; שכן כלל הוא כי שיבוש הליך של בדיקה מקצועית-משמעתית, מגבש עבירת משמעת²³; בעוד שמעשה שיבוש של הליכי חקירה פלילית, מצוי בשדה הפלילי.

²¹ חוות הדעת הראשונה, עמ' 32.

²² חוות הדעת הראשונה, עמ' 28.

²³ פקודת מטא"ר 06.01.01 בעניין "עבירות משמעת" מגדירה בסעיף 2(כב) כעבירת משמעת - "הימנעות ממתן סיוע שביקשו נציב הקבילות, הממונה על תלונות הציבור במשטרת ישראל או המחלקה לחקירת שוטרים שבמשרד המשפטים, לשם בירור קבילה או תלונה, או לשם חקירה, וכן מסירת מידע כוזב במהלך בירור או חקירה כאמור או הכשלתם בדרך אחרת";

58. לסיכום, המלצת מח"ש בחוות הדעת הראשונה מיום 13.7.17 בכל הנוגע להתנהלות השוטרים הייתה לדבוק במתווה של בדיקה וטיפול במישור המשמעותי-פיקודי, ולהימנע ממעבר לחקירה פלילית. במישור שאלת "פיגוע – כן או לא", ממצאי הבדיקה שללו את סבירות האפשרות כי מדובר בפיגוע, להבדיל משרשרת טראגית של אירועים, שגרמה למותם של שוטר ואזרח ולפציעתו של שוטר נוסף.

- העתק חוות הדעת הראשונה שנערכה במח"ש ביום 13.7.17 מצ"ב ומסומן "ה".
- העתק מכתב לוואי מנהל מח"ש לחוות הדעת הראשונה מיום 13.7.17 מצ"ב ומסומן "ה1".

נסיבות גילוי דבר קיומה של 'הודאת החוץ' של השוטר היורה (שנמסרה בזמן אמת בזירה)

59. כמפורט בהשלמה הראשונה לחוות דעת מח"ש (שנערכה ביום 1.11.17), בערב חג הסוכות (4.10.17), בעודי בחופשה משפחתית, עדכנו אותי חוקרי המחלקה טלפונית כי קבלו פניה חריגה מלשכת היועץ המשפטי של שב"כ.

60. בשיחה זו נמסר לי כי לשכת היועץ המשפטי של שירות הביטחון הכללי עדכנה שהם קבלו פניה דחופה וחריגה מלשכת מפכ"ל ובה דרישה לעיין במסמך פנימי ומסווג של השירות, שנערך בקשר עם פרשת אום אל חיראן. בהמשך התברר כי בלשכת מפכ"ל אף ידעו למסור ללשכת יועמ"ש שב"כ את מספר הסימוכין הפנימיים של המסמך בשב"כ.²⁴

61. עד למועד פניה זו, לא היה ידוע לגורם כלשהו במח"ש על דבר קיומו של המסמך הפנימי של שב"כ ("מסמך האינבסטיגציה").

62. למשמע הדברים החריגים, עדכנתי מיד מחופשתי את פרקליט המדינה (ו/או את משנהו - איני זוכר בדיוק, אך בשל האירוע החריג אני מניח שעדכנתי את שניהם). בהמשך זכור לי היטב כי גם היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אביחי מנדלבלית, התקשר אלי ביוזמתו, לאחר שהעניין החריג הובא גם לידיעתו, וביקש לרדת לפשרו.

63. בעקבות ההיוועצות הטלפונית, ועל דעת ראשי המערכת, הנחיתי מיד את אנשי מח"ש להבהיר ללשכת היועץ המשפטי של שב"כ כי חל איסור חמור למסור חומר כלשהו הנוגע לחקירת מח"ש לידי המפכ"ל או לגורם כלשהו מטעמו (שכן הדבר עולה כדי שיבוש מהלכי הבדיקה). כמו כן הנחיתי להורות לשב"כ להעביר את המסמך המדובר לעיוני מיד עם שובי למשרד. וכך אכן היה.

²⁴ מדובר ככל הנראה בדליפת דבר קיומו של מסמך זה מגורם כלשהו בשב"כ למפכ"ל. לח"מ אין כל ידיעה אם עניין זה נבדק ע"י גורם כלשהו. ראה השלמה שניה לחוות הדעת, סעיף 5.

בחינת מסמך השב"כ (דו"ח האינבסטיגציה) במח"ש

64. בחינת מסמך השב"כ שהועבר למח"ש רק בעקבות המתואר לעיל, העלתה כי בעיקרו הוא מהווה סיכום של חומר ראיות גולמי שהיה מצוי ברובו בידיעת מח"ש.
65. עם זאת, נמצא כי במסמך זה ישנן מספר נקודות מהותיות אשר לא דווחו למח"ש משב"כ במהלך העברת החומר בין הארגונים; העיקרית בהן הייתה העובדה שהשוטר שי משיאלקר (להלן: "השוטר היורה") מסר לממונה על התחקור בזירה מטעם שב"כ, כי בסמוך לאחר שביצע ירי לעבר גלגלי הרכב הנוסע לאטו, הוא ביצע ירי נוסף לעבר הנהג, וזאת בלא שהוא (וחבריו לצדו) חש תחושת איום על עצמו או בסביבתו הקרובה, ובעוד הרכב נוסע לאטו.²⁵
66. נתון מהותי נוסף שצוין במסמך זה היה ש"בטרם הדריסה בוצע ירי מאסיבי" לעבר הרכב ונהגו. כמו כן נרשמה בשולי המסמך הערכתו המקצועית של הממונה על תחקור האירוע לגבי טיבו של האירוע.
67. מדובר היה בנתונים מהותיים חדשים שסייעו בהבנת האירוע כולו, מה גם שמדובר היה בגרסה שונה באופן מהותי מזו שמסר השוטר היורה לחוקרי הימ"ר ולחוקרי מח"ש.
68. על פני הדברים, מדובר היה בגרסה בעלת ערך רב לבירור האמת, אשר נמסרה בזמן אמת, בסמוך לאחר האירוע, לאיש רשות.
69. בנוסף, בגזרת סוגיית "פיגוע- כן או לא", נמצאה במסמך סקירה של ראיות נוספות (אשר חלקן לא הועבר לידי מח"ש קודם לכן), אשר רובן ככולן חיזקו את המסקנה בדבר תפנתו לכאורה של המנוח מהחשד של "מפגע".

גביית עדותם של אנשי השב"כ ששהו בשטח ע"י חוקרי מח"ש והשינוי בעמדת מח"ש

70. לאור התגלית המשמעותית והמפתיעה, בקשה מח"ש אישור מפרקליט המדינה דאז לגבות הודעות מסודרות משני עובדי השב"כ ששהו בשטח אותה עת, המכונים "טארק" ו"זיאדי". יצוין כי המכונה 'זיאדי' היה הגורם האחראי על הליך התחקור מטעם שב"כ, וכי הוא זה שכתב את המסמך המסכם (מסמך האינבסטיגציה) עוד בערב האירוע והפיצו בין מנהלי השירות.

---

²⁵ כאמור במסמך השלמה שניה של חווה"ד בסעיף 9 מיום 6.12.17. [נספח ז].

71. מח"ש הבהירה לפרקליט המדינה דאז כי בהתאם לממצאים שיתקבלו בחקירה זו יהיה צורך לבחון מחדש את הצורך לעבור מבדיקה לחקירה ולחקור באזהרה את השוטר היורה²⁶, אשר שיבש את הליכי החקירה עת השמיט בעדויותיו במח"ש את העובדה שלאחר ביצוע ירי לעבר גלגלי הרכב, ירה גם לעבר המנוח עצמו, וזאת שעה שהוא והשוטרים שהיו לצדו לא חשו איום על עצמם בעת שהשוטר ירה.

- *השלמה ראשונה של חוות דעת מח"ש מצ"ב ומסומן "וי".*

72. האישור לחקירת אנשי השב"כ ניתן ע"י פרקליט המדינה במהירות וביעילות, וככל הידוע לי - ללא כל הסתייגות מצדו של שירות הביטחון הכללי, אשר הבין מצדו את חשיבות העניין ואנשיו שיתפו פעולה באופן מלא וראוי לציון עם חקירת מח"ש.

עדות המכונה "המכונה 'זיאד', הממונה על האינבסטיגציה מטעם שב"כ

73. וכך מסר עובד השב"כ "המכונה 'זיאד'", מי שהיה אחראי מטעם שב"כ על תחקור האירוע (האינבסטיגציה), בעדותו במח"ש מיום 12.11.17 [נספח "ב"]:

"השוטר הראשון אומר לי שהוא זיהה את הרכב אורות כבויים אבל מונע. מסמן לו לעצור אבל הוא לא עוצר ודופק לו מכה על הפח עם הרובה בצד הרכב, השוטר השני מנסה לבצע ירי אבל מבין שהוא לא יכול בגלל זוויות והשלישי שי (השוטר היורה, א.כ.) יורה לעבר הגלגלים וממה שאני זוכר אומר לי שלאחר מכן הרים את הנשק וירה לעבר הנהג. כל זה קורה במרווח של מטרים. כל האירוע הוא 20 מטר, אפילו פחות. שלושתם אמרו שהם לא הרגישו איום עליהם"²⁷.

74. בכל הנוגע לרמת הוודאות ביחס לעצם אמירת הדברים מפי השוטר היורה בזמן אמת, הבהיר הממונה על האינבסטיגציה מטעם שב"כ בעדותו במח"ש כי הוא בטוח שהדברים נאמרו ע"י השוטר היורה, שכן הוא הבין מיד שמוקד האירוע והסיבה לכל ההתרחשות היא בהתנהלות מוקדמת זו של השוטר היורה.

²⁶ מסמך השלמה ראשונה של חוות הדעת בעמ' האחרון.

²⁷ הודעת המכונה 'זיאד' [נספח ב] וכן עמ' 5 להשלמה שניה של חוות דעת מח"ש [נספח ז]

וכך העיד המכונה 'זיאדי':

"אני בטוח שזה מה שהשוטר שי אמר לי ומשום שאני הבנתי כמו שכבר אמרתי שמוקד האירוע הוא בשלושת השוטרים האלו, אני גם הדרגתי בדו"ח המסכם שלי את השורה הזו שבה נאמר ששי טען שירה לעבר הגלגלים ולאחר מכן לכיוון הנהג עצמו". [נספח "ב"].

75. בתום חקירה זו, לנוכח הממצאים שנתקבלו בחקירת אנשי השב"כ, **שינתה מח"ש את עמדתה והמליצה בפני פרקליט המדינה לעבור לחקירה באזהרה**, במסגרתה המליצה לחקור את השוטר היורה תחת אזהרה בחשד לגרימת מוות (של שני המנוחים) ברשלנות. וכך נכתב בהשלמה השנייה לחוות הדעת (מיום 6.12.17):

"לעת הזו, משנאספה לתיק עדות מהימנה ובעלת משקל לכאורי של עד אובייקטיבי מקצועי ולפיה השוטר שי התוודה בפניו בסמוך לאחר מעשה, בעודו מסיח לפי תומו, שלא הסתפק בירי לעבר גלגלי הרכב, אלא כיוון את נשקו וירה לעבר הנהג (בלא שהוא וחבריו הסמוכים אליו חשו תחושת איום על עצמם, א.כ.), מתגבש חשד סביר שהתנהלותו חצתה את הקו להתרשלות רבתי, החורגת מגדר טעות בשיקול הדעת ומחייבת חקירת החשד על דרך של חקירה באזהרה"²⁸.

- **השלמה שניה של חוות דעת מח"ש מצ"ב ומסומן "ז"**.

76. השינוי שחל בעמדת מח"ש נבע מהשינוי המשמעותי בהערכה המקצועית לגבי טיב ועוצמת החשד להתרשלות רבתי של השוטר היורה, על רקע חומרת הסטייה לכאורה מנורמת התנהגות של שוטר סביר; וזאת בהתאם לכלל הראיות מהן ניתן היה ללמוד מה התרחש בזירה, לרבות בעזרת תיעוד חזותי מזמן אמת (כמפורט בחוות הדעת).

77. וזו התמונה כפי שהצטיירה במח"ש לאחר קבלת הראיות הנוספות משב"כ:

(א) מדובר בזירה אזרחית בתחומי מדינת ישראל, לא בשדה קרב.

(ב) מדובר ברכבו של מי שיצא לכאורה מביתו ונסע בשביל היציאה מהבית במהירות איטית (כ-10 קמ"ש) ובאורות דולקים, בלי לסכן איש; כל זאת כאשר שוטרים חולפים לצידי השביל בו נסע הנהג.

(ג) הנהג המנוח לא נענה לכאורה לקריאות לעצור, בין מן הטעם שלא שמע את הקריאות בשל חלונות הרכב המוגפים, ובין מן הטעם שבחר במפגיע לא לציית להוראת השוטרים. מדובר בסימן מחשיד לכאורה, אך פרט לכך לא היה שום דבר אחר בהתנהגותו שסיכן את הסביבה.

(ד) השוטר היורה וחבריו שהיו לצידו, העידו בפני איש השב"כ כי הם לא חשו כל תחושת איום על עצמם (בניגוד לגרסתם המאוחרת והכוזבת לכאורה שנמסרה במח"ש).

(ה) השוטר היורה ביצע זמן קצר קודם לכן דריכת נשק לעבר רכב אזרחי אחר שנע בגזרה, וזאת ללא שנמצאה לכך הצדקה בחומר הראיות (כמפורט בחוות הדעת הראשונה). השוטר לא פרק את נשקו והסתובב בזירה החשוכה עם כדור בקנה.

(ו) בשלב זה ביצע החשוד ירי לכיוון צמיגי הרכב הנוסע (לא בוצע ירי מקדים באוויר).

(ז) לפי ממצאי החקירה, השוטר היורה מסר גרסה כוזבת לחוקריו, אשר נסתרה חזיתית בראיות (לרבות בראיות אובייקטיביות שתיעדו את הזירה בזמן אמת): הוא טען בכזב שהרכב סיכן את עמיתו, שוטר שהיה לצידו; הוא טען בכזב כי חש סכנה לחייו ונאלץ לברוח הצידה מהרכב, שהיווה לטענתו סכנה מיידית; הוא טען בכזב שלאחר הירי לעבר הצמיגים, הרכב האיץ את מהירותו ונורה ע"י שוטרים אחרים²⁹. כמו כן בגרסאות השוטר היורה עלו במובהק סימני תיאום עם גרסאות חבריו³⁰.

כאמור, לפני גילוי מסמך האינבסטיגציה והאמור בו, ובטרם עדותו של המכונה 'זיאד' במח"ש, ההערכה המקצועית הייתה כי למרות שהירי לעבר צמיגי הרכב נחזה להיות נמהר ורשלני (והוא שחולל את האירוע הקטלני כולו), ולמרות שקרי השוטר היורה בחקירתו, מאחר שמדובר היה (לפי מצב הראיות אותה עת) בירי אזהרה בלבד, הרי למרות התוצאות הטראגיות של ירי נמהר זה, מן הראוי לראות בכך טעות בשיקול דעת בפעילות מבצעית, אשר אינה עולה כדי חשד לפלילים.

אלא שעל פי מסמך האינבסטיגציה ועדות עורכו, התברר כי על פי החשד השוטר היורה לא הסתפק בירי אזהרה:

²⁹ ראה ניתוח גרסת השוטר היורה בחוות הדעת הראשונה, עמ' 21 ואילך [נספח ה']

³⁰ ראה למשל התייחסותו של השוטר לשאלת המכה בפח הרכב – עמ' 22 לחוות הדעת הראשונה לעיל.

(ח) בעקבות הירי בצמיגים הרכב המשיך לנסוע במהירות איטית כבראשונה, (כאשר ניכר היה לכאורה שהנהג אינו מבחין כלל כי מתבצע ירי לעברו, שאחרת מטבע הדברים היה מגיב לירי בדרך כלשהי).

(ט) לאחר שהרכב הוסיף להתקדם (במהירות האיטית שאפיינה אותו), בלא שהוא מסכן איש, כיוון השוטר היורה את נשקו וירה מטווח קרוב ירי תכליתי לעבר הנהג.

(י) בשלב זה, לפי האמור בדו"ח התחקור של שבי"כ, בוצע ירי מאסיבי לעבר הרכב ונהגו עוד בטרם הדריסה.

78. נוכח האמור, עמדת חוקרי מח"ש הייתה כי לעת הזו נתבסס באופן מלא החשד לכך שעדות השוטר היורה במח"ש הייתה כוזבת והובררו מניעיו לשבש את החקירה. כמו כן, לא נמצאה הצדקה אובייקטיבית לביצוע ירי תכליתי לעבר הנהג, מה גם שהיה ברור שירי כזה, בשעת חשיכה, עלול היה ליצור תגובת שרשרת מסוכנת (כפי שאכן ארע), שכן המקום היה מוצף בשוטרים חמושים, ולסכן שוטרים ואזרחים כאחד.

79. נוכח התוצאות החמורות של ירי זה, הסטייה לכאורה מנורמת התנהגות של שוטר סביר, ושקרי היורה בחקירה שנועדו לשבשה ולכסות על מעשיו, סברו חוקרי מח"ש כי מתחייבת בשלב ראשון חקירת השוטר היורה תחת אזהרה, הכל כמפורט בהשלמה שניה של חוות דעת מח"ש [נספח ז].

קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין התרשלות השוטר היורה לבין גרם המוות (של שני המנוחים)

80. כפי שהובהר בהשלמות השנייה והשלישית לחוות דעת מח"ש, כמו גם בהתכתבות מייל מפורטת ביני לבין פרקליט המדינה בנושא ממוקד זה, כבר בשלב גיבוש חוות הדעת הראשונה לא התעורר קושי משפטי ביחס לקיומו של קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין הירי שביצע השוטר היורה לבין גרימת המוות של שני המנוחים³¹.

³¹ להתייחסות משפטית להוראת סעיף 309(5) – ראו נא מסמך השלמה שלישית לחוות דעת מח"ש, עמ' 1-3 [נספח ח]. מאחר שהתרשלותו הלכאורית של החשוד גרמה למותם של שני אנשים, שוטר ואזרח, ולפציעתו של שוטר נוסף, סברה מח"ש כי מדובר במקרה חריג המצדיק שימוש בסעיף החוק הרלוונטי.

81. כאמור בחוות הדעת, על פי הוראות הדין, אין זה משנה אם הירי הרשלני שביצע השוטר היורה הוא אמנם הירי שפגע במנוח וגרם במישרין למותו, כמו גם לאובדן השליטה ברכב ולדריסת השוטר המנוח; או שירי זה היה הגורם בלעדיו-אין לירי המאסיבי שנפתח בעקבותיו לעבר הרכב ונהגו, כתגובה אינסטינקטיבית וטבעית של יתר השוטרים לשמע הירי שביצע השוטר היורה, ונוכח דהירת הרכב ללא שליטה במדרון.

- השלמה שלישית של חוות דעת מח"ש מצ"ב ומסומן "ח".

82. הדברים הובהרו על ידי ישירות לפרקליט המדינה דאז במייל מענה לשאלת הבהרה שנשאלה על ידו:

"במענה לשאלתך, בדין הקשר הסיבתי בעבירת גרם מוות ברשלנות, אין שום צורך לדעת מאיזה נשק נפגע המנוח אבו אלקיען כדי לבסס חשד לביצוע עבירת גרם מוות ברשלנות.

הצורך במעבר לחקירה באזהרה אינו נובע משינוי בשאלת הקשר הסיבתי אלא משינוי נורמטיבי במעבר מחשד למענות בשיקול דעת (שיצרה שרשרת סיבתית טראגית) לחשד למעשה של התרשלנות רבתי פלילי (שיצר שרשרת סיבתית טראגית)...

המסקנה הייתה בעבר שלא יהיה נכון לקבוע כי החלטתו של השוטר לבצע נוהל מעצר חשוד על דרך של ביצוע ירי לעבר גלגלי הרכב, מבססת חשד לפלילים, להבדיל ממענות בשיקול הדעת בפעילות מבצעית, וזאת למרות קיומו של קשר סיבתי לכאורי בין הירי הראשוני לבין שרשרת האירועים הקטלנית והתוצאות הטראגיות שהתרחשו בסיומה. אלא ע...הערכה זו השתנתה משנאספה לתיק עדות מהימנה ובעלת משקל לכאורי לפיה השוטר שי התוודה בפניו בסמוך לאחר מעשה, בעודו משיח לפי תומו, שלא הסתפק בירי לעבר גלגלי הרכב, אלא כיוון את נשקו וירה לעבר הנהג!

במצב זה סברנו כולנו שמתגבש חשד סביר שהתנהלותו חצתה את הקו להתרשלנות רבתי החורגת מגדרי מענות בשיקול הדעת, ומחייבת מעבר לחקירה באזהרה. אחרת: לא חל כל שינוי בשאלת הקשר הסיבתי. רק במדרגה הנורמטיבית של ההתרשלנות, שחייבה מעבר מתפישה של מענות בשיקול דעת מבצעית... לחשד לפלילים שמחייב לדייק בעבירה הנחשדת ...

יצוין כי בשום שלב לא היה חולק שהירי של השוטרים האחרים נבע מהירי הראשוני של שי, ולכן אין נפקא מינא אם אבולקיען המנוח נפגע בסופו של דבר מירי של לוחמים נוספים, שכן אין בכך כדי לנתק את הקשר הסיבתי. הוראת סעיף 309(5) לחוק העונשין, שהזכרה בחוות הדעת המשלימה... (ה)מבטאת את הכלל לפיו מקום שמעשהו של אדם אינו מהווה גורם יחידי למוות, וכי המוות לא היה נגרם אלמלא הצטרף אליו גורם אחר – בכל זאת רואים את מעשהו של הראשון כנושא באחריות לגרם המוות והכל בתנאי שמעשהו של הראשון היווה גורם ממשי לתוצאת המוות....

הנענו לכלל מסקנה כי לפי החשד [אזכיר שוב. אנו בשלב החקירה, לא בשלב סיכום התיק], שי (השוטר היורה, א.כ.) יכול וצריך היה כאדם סביר לצפות כי השתלשלות האירועים והתוצאה שהתרחשה הן אחת מהתוצאות המסתברות של פתיחה רשלנית באש בנתוני האירוע. כך הם פני הדברים גם ביחס לתוצאת דריסת השוטרים...

כאמור, אינו מתיימרים לסכם את ממצאי החקירה. השוטר החשוד טרם נחקר, וברור שיש קושי ראייתי מובנה עקב הגרסאות השונות שמסר. ברם, למיטב הערכתנו המקצועית, אם אכן תתקבל המלצתנו שיש צורך לעבור לחקירה באזהרה של שוטר, יהיה זה בלתי מקצועי להבנתנו מבחינה משפטית להגביל את עצמנו בשלב החקירה רק לעבירת רשלנות התנהגותית ולא לכסות במסגרת החקירה

והאזהרה גם את תוצאותיה של אותה התנהגות רשלנית, שלפי הדין הן תולדה סיבתית מסתברת של התנהלותו הרשלנית.”

- העתק התכתבות בנושא הקשר הסיבתי וחומרת ההתרשלות מצ"ב ומסומן "ט"י"³².

מעבר מבדיקה לחקירה פלילית היה מביא בסבירות גבוהה לחקירת מעורבים נוספים

83. כאמור, גרסת השוטר היורה, כפי שהשתקפה באמרת החוץ שמסר בזירה לאיש השב"כ, עלתה בקנה אחד עם הערכת מח"ש לכתחילה ולפיה הגרסאות שנמסרו על ידי השוטר היורה וחבריו בחקירתם במח"ש, היו פרי תיאום מוקדם ולא שיקפו את האמת, כפי שצוין, אלא בקשו להסתירה מחוקרי מח"ש.

84. במבט לאחור, ניתן להעריך שככל שמח"ש הייתה מקבלת אישור לעבור מהליך של "בדיקה" להליך של חקירה פלילית, ובכפוף לממצאי חקירה נקודתית זו, ישנה אפשרות סבירה שחוקרי המחלקה היו מבקשים להרחיבה למעורבים נוספים בפרשה, איש איש לפי חלקו (לפחות בחשד לשיבוש מהלכי חקירה) ולעריכת בדיקות פוליגרף ועימותים.

85. עד כאן בכל הנוגע לשאלת החשד בכל הנוגע לשאלת ביצוע עבירה ע"י שוטרים.

אירוע של פיגוע דריסה או תקלה מבצעית טראגית? (להלן: "פיגוע – כן או לא")

86. להלן עיקר הראיות והממצאים הרלוונטיים שנאספו ע"י חוקרי מח"ש, הנוגעים להתנהלות הרכב בזירת האירוע, כפי שפורטו בחוות דעת מח"ש השונות:³³

התנהלות המנוח בזירת האירוע:

(א) רכבו של המנוח עמד בסמוך לביתו, לאחר שהעמיס עליו ציוד שפינה מהבית, כשמנועו פועל, חלונותיו מוגפים, אורותיו כבויים והנהג יושב ליד ההגה.

³² העתק תכתובת המייל המצויה בידי כוללת את תוכן ההתכתבות, ללא הנתונים הטכניים שלה, ולכן אין בידי את המועד המדויק של ההתכתבות, אותו ניתן לאתר בנקל במידת הצורך דרך מחשבי המשרד (אמור להיות במועד כלשהו סמוך לאחר 14.12.17).

³³ חוות דעת מח"ש הראשונה מיום 13.7.17, עמ' 14-15.

(ב) לאחר שקצין משטרה האיר לעבר הרכב בפנס, הדליק הנהג המנוח את אורות הרכב והחל בנסיעה איטית על ציר היציאה מהבית, עליו נעו אותה עת שוטרים. בשלב זה קראו השוטרים לעבר נהג הרכב לעצור, ואחד מהם נתן מכה עם קנה הנשק בפח הרכב.

(ג) לאחר שהנהג המנוח לא שעה לקריאות ולסימונים לעצור, בעודו חולף בנסיעה איטית על פני השוטרים כשאורות הרכב דולקים, בוצע ירי לעבר צמיגי הרכב והצמיגים נפגעו.

(ד) למרות ירי אזהרה זה, המשיך נהג הרכב בנסיעתו האיטית לאורך מספר מטרים נוספים (*). במהלך נסיעה זו הוא לא סיכן כלל שוטרים שפסעו לצד השביל.

(*) לשיטת חוקרי מח"ש³⁴, העובדה שנהג הרכב המשיך בנסיעה האיטית על הציר, למרות שבאותה עת נקבו קליעי רובה את צמיגי רכבו, הייתה משמעותית: היא הצביעה על אפשרות סבירה שנהג הרכב כלל לא חש בירי, וככל הנראה לא העלה בדעתו כי מתבצע ירי לעבר רכבו; שאלמלא כן, אין זה סביר כי היה ממשיך בנסיעתו האיטית כאילו לא ארע דבר.

(ה) לאחר שהרכב חלף מספר מטרים נוספים, ביצע השוטר היורה ירי תכליתי לעבר הנהג³⁵.

(ו) בסמוך לאחר ביצוע הירי המכוון לעבר הנהג, החל הרכב לצבור תאוצה ולגלוש במהירות רבה יותר במדרון התלול.

(ז) עוד בטרם הדריסה, נפתחה אש מאסיבית לעבר הנהג ורכבו³⁶.

(ח) במהלך ניסוי שנערך ע"י בוחן תנועה בזירת האירוע, לאחר השוואת תנאי הרכב לתנאים ששררו בשטח, לרבות ריקון לחץ אויר מצמיגיו השמאליים (שספגו פגיעות קליע), נמצא כי בהיעדר כל הכוונה, ואף לא נגיעה בגלגל ההגה, כשהרכב אינו נשלט כלל, הוא התדרדר במדרון התלול תוך צבירת מהירות מנקודת

³⁴ ראה השלמה השלישית לחוות דעת מח"ש [נספח ח].

³⁵ כדברי המכונה זיאד: "שי (השוטר היורה, א.כ.) יורה לעבר הגלגלים וממה שאני זוכר אומר לי שלאחר מכן הרים את הנשק וירה לעבר הנהג. כל זה קורה במרווח של מטרים. כל האירוע הוא 20 מטר, אפילו פחות. שלושתם אמרו שהם לא הרגישו איום עליהם" [נספח ב]. עוד יצוין שכאמור בחוות הדעת הראשונה, בגופת המנוח נמצאה פגיעת קליע שחדרה לגבו, כאשר כיוון תעלת הקליע היה מאחורה קדימה (אם כי בהעדר קליע בגופה, לא ניתן היה להגיע לממצא בעניין זה).

³⁶ כאמור בדו"ח האינבסטיגציה [נספח א].

ההאצה, עד שהגיע בדיוק אל נקודת האימפקט בה היו ממוקמים השוטרים שנפגעו.³⁷

תוצאות הניסוי האובייקטיבי התיישבו, אפוא, אחת לאחת עם האפשרות שנהג הרכב אכן נפגע מהירי שבוצע לעברו מטווח קרוב, איבד שליטה על הרכב אשר גלש במדרון התלול תוך שהוא צובר מהירות, עד שפגע בשוטרים שהיו על ציר גלישת הרכב.

התנהלות המנוח טרם האירוע: מורה נורמטיבי המעורה היטב בסביבה יהודית-ערבית

87. להלן עיקרי הראיות והממצאים הרלוונטיים שנאספו ע"י חוקרי מח"ש, הנוגעים להתנהלות המנוח טרם האירוע.³⁸

(א) אחיינו של המנוח מסר כי זמן קצר לפני האירוע הוא סייע לדודו בפינוי שקיות ארוזות, בגדים, ציוד וטלוויזיה מביתו המיועד להריסה. ואכן, בתוך רכבו של המנוח שנסע ממתחם המגורים במורד שביל הגישה, נמצאו חפצים אישיים רבים, שקיות בגדים וטלוויזיה, המצביעים על כך שהמנוח היה עסוק בפינוי ביתו בטרם נכנס לרכבו והחל לעזוב את המקום.

(ב) ניתוח מכשיר הפלאפון של המנוח העלה כי כלל ההתכתבויות של המנוח בהודעות טקסט נעשו בשפה העברית, עובדה שהצביעה לשיטת השב"כ על כך שלא מדובר באדם לאומני או קיצוני. נתון זה אף התיישב עם התכנים שהעידו על כך כי המנוח קיים קשרי עבודה רבים, תקינים וחבריים, עם יהודים במסגרת עבודתו כמורה. למותר לציין שלמנוח לא היו כל הרשעות קודמות.³⁹

(ג) הפרט האחרון שנמצא במכשיר הטלפון של המנוח היה הודעות תזכורת: האחת שעניינה הכשרת מורים בה אמור היה להשתתף באותו בוקר ממש במכללת "חמדת הדרום" בנתיבות. השנייה נסבה על תור שקבע המנוח במרפאת חוץ בבית החולים סורוקה ליום 23.1.17, בשבוע שלאחר מותו.⁴⁰

³⁷ חוות הדעת הראשונה - עמ' 31. [נספח "ה"]. יצוין כי הח"מ נכח בעצמו בזירה בעת עריכת הניסוי, והבחין במו עיניו כיצד הרכב בתוכו ישב הבוהן, אשר לא אחז בגלגל ההגה ולא לחץ על דוושת הבלם, גולש ללא שליטה במורד המדרון התלול, צובר מהירות, סוטה ימינה ופוגע במדויק בקונוסים, שהוצבו כסימון בדיוק מקום בו עמדו לפי השחזור השוטרים שנפגעו.

³⁸ חלק מדברים אלה זכו להתייחסות כבר בחוות הדעת הראשונה וחלקם פורטו בהשלמה שנייה של חוות דעת מח"ש מיום 1.11.17 [נספח "ז" - סעיף 11 על כלל תת סעיפיו השונים], לאחר שמח"ש קבלה לידיה מידע נוסף משירות הביטחון הכללי.

³⁹ זאת להבדיל מתיקים ישנים סגורים.

⁴⁰ עמ' 25-26 לחוות דעת מח"ש הראשונה [נספח "ה"].

(ד) בנו של המנוח אשר תוחקר בזירה ע"י אנשי השב"כ, מסר כי אביו אינו מתפלל במסגד מזה מספר שנים וכי אביו אמר שאין מה לעשות בנושא ההריסות וכנגד הממשלה.

(ה) לפי אחת העדויות שנגבו בזירה, כ-10 דקות לפני האירוע דיבר אחד העדים עם המורה המנוח וזה אמר לו כי אינו רוצה אלימות ושיהרסו את הבתים. בנו של עד זה אישר כי שמע את המורה המנוח אומר שאם המדינה רוצה להרוס – שתהרוס ולא להשתמש באלימות.

(ו) מהתכנים שנשאבו משני מחשבים שנמצאו בביתו של המנוח, ומדו"חות הגלישה שנערכו ממחשבים אלה, "לא אותרו תכנים חריגים כלשהם"⁴¹.

(ז) בדו"ח האינבסטיגציה של שב"כ נכתב כי -

"לא מוכרות כוונות לקיום התנגדות אלימה מול כוחות המשטרה במידה ויתבצע פיגוע וכי המשפחה מעוניינת להגיע להסדר חוקי בסיוע עורכי דין"⁴².

סימנים מחשידים לגבי הנהג המנוח

88. הסימנים המחשידים ביחס לנהג המנוח פורטו במענה שנתן המשנה לפרקליט המדינה מיום 22.10.20 כדלקמן:

(א) העובדה שהמנוח לא שעה לאזהרות החוזרות ונשנות של השוטרים שביקשו לגרום לו לעצור את הרכב בו נהג [קריאות עצור, דפיקות על הרכב] והמשך לנהוג ברכב.⁴³

(ב) העובדה שבמהלך הבדיקה נמצאו בחפציו של המנוח 3 גיליונות זהים של עיתון "ישראל היום" משנת 2015, אשר העמוד הראשי בהם נושא כותרת "פיגוע דריסה"⁴⁴;

⁴¹ עמ' 25 לחוות דעת מח"ש הראשונה - [נספח "ה"].

⁴² ראה מסמך השלמה שנייה של חוות הדעת מח"ש [נספח "ז" בסעיף 11].

⁴³ גם לשיטת מח"ש, מדובר היה בראיה מחשידה; אם כי נוכח מהירות הרכב, שנסע באיטיות עם אורות דולקים, כששוטרים פוסעים מצידו נתיב נסיעתו, בלא לסכן איש - ואף לא האיץ לאחר ירי בצמיגי הרכב - הפרת הוראת השוטרים לעצור לא הצביעה לכאורה על חשד לכוונות רצחניות של הנהג, להבדיל מרצון להסתלק מהמקום ללא הפרעה.

⁴⁴ שב"כ, שקבע בפסקנות כבר בשלב המוקדם כי אין מדובר בפיגוע מתוכנן, לא מצא מקום לתת משקל כלשהו לראיה זו.

(ג) העובדה כי ליד מיטת המנוח נמצא ספר דת איסלמי בו סומן בהדגשה קטע העוסק "בחיים לאחר המוות"⁴⁵;

(ד) העובדה שבהתאם למידע שנמסר משב"כ, המנוח היה קשור לתפיסת עולמם של האחים המוסלמים⁴⁶.

הדיונים בלשכת פרקליט המדינה וההכרעות המשפטיות

כללי

89. כאמור בפתח דבר, הדברים שלהלן נאמרים בהתאם למפורט במכתבו של המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) מיום 22.10.20, לפי תכתובות מייל שהועברו לעיוני ולפי מיטב הזיכרון. ממכתבו האמור של המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) עולה כי טרם קבלת ההחלטה בתיק זה, התקיימו אצל פרקליט המדינה דאז ארבעה דיונים במועדים 25.7.17, 21.8.17, 14.12.17 ו- 8.2.18.

עמדת מח"ש בסוגיית "פיגוע - כן או לא"⁴⁷

90. כבר במהלך הדיון הראשון שנערך בסמוך לאחר הגשת חוות הדעת הראשונה של מח"ש, זכור לי היטב שעלתה שאלת סבירות התרחשותו של "פיגוע". במהלך דיון זה הבהרתי בפרוטרוט את עמדת מח"ש, ששותפים לה כלל העוסקים במלאכה במחלקה, ולפיה אין יסוד סביר לחשד כי מדובר ב"פיגוע" אלא בתקלה מבצעית שגרמה למותם של שוטר ואזרח, על לא עוול בכפם.

⁴⁵ אכן מדובר בסימן שיכול היה להיות מחשיד אילו היה חשד לפיגוע מתוכנן. מאחר ששב"כ קבע באופן וודאי כי אין מדובר בפיגוע מתוכנן, משקלו של סימן זה נותר נמוך, מה גם שלא הייתה כל ראייה מי עשה את הסימן בספר ומתי.

⁴⁶ אין מדובר בסימן מחשיד כשהוא לעצמו, לאור העובדה ששב"כ מסר מידע רב שהצביע על כך שהמנוח השתלב היטב בהוויית החיים הישראלית כמורה, כתב בטלפון בעברית - מה שאינו מתיישב עם גישה לאומנית מתבדלת. כמו כן לא נמצאו תכנים חריגים כלשהם במחשביו שיכלו להצביע על עמדות קיצוניות מסוג כלשהו.

⁴⁷ מאחר שהבירור שנדרש הנציב לעשות מתמקד בסוגיית ייחוס ביצוע פיגוע לנהג המנוח, אשנה את הסדר ואתחיל עם ענין זה בהמשך ישיר לפרק הוקדם, על מנת ליצור רציפות בנושא העיקרי הטעון בירור.

91. שרשרת אירועים טראגית פרי תקלה מבצעית ותאונה – האופציה הסבירה ביותר: כאמור, עוד בטרם נחשפה אמרת החוץ המפלילה של השוטר היורה, מח"ש סברה כי האפשרות המסתברת ביותר בנסיבות העניין היא כי מדובר בשרשרת טראגית של אירועים ולא בפיגוע על רקע כלשהו. וכך נקבע בחוות הדעת: "... האפשרות שמקור האירוע בשרשרת טראגית של אירועים, שראשיתם בהכנה לקויה של הכוח, המשכם בכך שהמנוח לא שמע או לא נשמע להוראות השוטרים לעצור את רכבו, וסופם בירי לעבר רכבו של המנוח שהביא לפגיעה/אובדן שליטה, לדריסת השוטר המנוח ולמות הנהג, נתמכת היטב במכלול הראיות והיא האפשרות המסתברת ביותר בנסיבות העניין".

92. אין סבירות לפיגוע מתוכנן:

לגבי האופציה העובדתית שנבחנה שמא מדובר בפיגוע מתוכנן, עמדת מח"ש הייתה שמדובר באפשרות בלתי סבירה בנסיבות העניין: . האפשרות לפיה המנוח תכנן לבצע פיגוע ולכן לא נשמע להוראות השוטרים אינה מתיישבת עם חומר הראיות ועם הפרופיל האישי של המנוח. על כן אפשרות זו נחזית להיות בלתי סבירה בנסיבות העניין. (ההדגשה במקור, א.כ.).⁴⁸.

93. אין סבירות לפיגוע "ספונטאני":

לגבי אפשרות של פיגוע "ספונטאני", לפיה המנוח שהשלים עם הריסת ביתו ובקש לעזוב בשלום את הזירה, החליט באופן ספונטאני, לאחר שנורה, לבצע פיגוע בניגוד לאורחות חייו, בבחינת "תמות נפשי עם שוטרים", עמדת מח"ש הייתה שמדובר ב- "ספקולציה שאין לה תימוכין של ממש בראיות" (הדגשה במקור, א.כ.).⁴⁹.

94. השוואת משקל הסימנים המחשידים את הנהג המנוח אל מול הראיות המנקות אותו מכל חשד:

עמדת מח"ש הייתה שמשקלם של הסימנים המצביעים על חפותו של הנהג, מכריע את הכף באופן מובהק. וכך נכתב: "משקלם של הסימנים המחשידים, המסתכמים בתיקים ישנים סגורים, בהימצאותם של שלושה עותקי עיתון ישנים ברכבו של המנוח, שלא נמצא מקום ע"י השב"כ אף להתייחס אליהם, ומגיעים בשיאם להימצאותו של ספר בעל תוכן בעייתי בבית המנוח, כאשר אין לדעת האם הספר נקרא על ידו ומתי, אינם שקולים אל מול מסת הראיות המלמדת על אורחות חייו המלאים של המנוח כאדם נורמטיבי, נעדר מאפיינים קיצוניים או לאומניים ועל התנהלותו הנורמטיבית גם לאחר שידע על הריסת ביתו הקרבה, בסמוך

⁴⁸ שם, בעמ' 32.

⁴⁹ שם, שם.

לפני האירוע...סיכומו של דבר, משקל הראיות המצביע על כך שהמנוח לא היה מעורב, ואין לו זיקה להתנהגות שלוחת רסן ורצחנית, עולה לאין שיעור על משקלם הראייתי של ההיבטים האחרים"⁵⁰.

95. כאמור, בדיעבד זכתה עמדת מח"ש לגיבוי מקצועי בעדות הגורם שהיה אחראי על תחקור השב"כ בשטח, המכונה זיאד, אשר בעדותו במח"ש שלל את האפשרות שמדובר בפיגוע, להבדיל מתקלה מבצעית או תאונה [נספח ב].

עמדת המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) בנושא ה"פיגוע – כן או לא"

96. למיטב זכרוני, כבר בתחילת הדרך, המשנה לפרקליט המדינה לעניינים פליליים, שלמה (מומי) למברגר, תמך לחלוטין, בלשון נחרצת וברורה, בעמדת מח"ש ולפיה אין מדובר כלל ב"פיגוע".

97. עמדה חד משמעית זו של המשנה לעניינים פליליים קבלה ביטוי מסודר בהמשך הדיונים עת הבהיר בכתובים כי לשיטתו, ניתן לקבוע במקרה זה שהמנוח פעל בסבירות גבוהה באופן "אינוסנטי" ולא ביקש לבצע פיגוע.

98. על מנת להמחיש את עמדתו זו, הבהיר המשנה לעניינים פליליים כי לשיטתו, אילו מדובר היה בתיק חקירה נגד המורה המנוח, ראוי היה לסגור אותו בעילה של "חוסר אשמה"⁵¹. עוד סבר המשנה לעניינים פליליים כי ככל שעמדתו זו תתקבל, מן הראוי לתת לה ביטוי מפורש כחלק בלתי נפרד מהחלטה; וזאת הן כפועל יוצא מהסמכות לחקור את מכלול האירוע ולהגיע לממצאים ביחס אליו, הן בשל חשיבות אמירת הדברים ביחס לאירוע הטראגי והמצער, לרבות ביחס לאזרח המנוח⁵².

⁵⁰ חוות דעת מח"ש הראשונה מיום 13.7.17, עמ' 28.

⁵¹ הנחיית פרקליט המדינה מס' 1.3 לענין עילת "חוסר אשמה [מצ"ב כנספח י"1]".

⁵² מתוך דברי המשנה: "אכן, אף אני סבור, ואת דעתי זו הבעתי בדיונים, כי מקום בו ניתן להגיע לממצא ביחס למכלול האירוע הנבדק [ובמקרים אחרים – הנחקר], ולא רק באשר לקביעה באשר לצד החשוד [העמדה לדין או סגירת התיק] - ראוי שנגיד את דברנו. במיוחד נכונים הדברים במקרה שכזה, בו אני מסכים שיש חשיבות לאמירה ביחס למכלול ההתרחשות באותו אירוע טראגי ומצער, לרבות ביחס להתנהלותו של האזרח המנוח ואולם, ככלל [שוב, אני לא יודע מה היה כאן], המשימה שמוטלת לפתחו של הגוף החוקר/הבודק, ובהמשך של הפרקליטות, הינה לקבוע אם יש מקום להעמיד את החשוד לדין, או לסגור נגדו את התיק [ומאיזו עילה]. אני לא מכיר מצבים שבהם – כהגדרה – הוטלה על גוף חוקר/תובע משימה ליתן מענה כולל, הן באשר לצעדים שיש לנקוט בנוגע לחשוד, והן באשר למתן פרשנות או קביעות עובדתיות ביחס להתנהגות המתלונן/הקורבן/המעורב. כאמור, זה קורה לעתים, ולעתים זה אף חשוב מאוד שהדברים יאמרו, אך המשימה – היא לעולם [אני מסייג, אולי יש חריגים] תהיה להתייחס לחשוד ולקבוע מה החלטה לגביו. אפשר לתת שורה של דוגמאות למקרים בהם יש "צד שני", מעבר לחשוד, ואנו לא קובעים לגביו כל ממצא. אך לעת הזו, אחסוך מעצמי ומכם דוגמאות שכאלה... אין בדברים האלה כדי לשנות מעמדת המקורית לפיה היה ניתן לקבוע במקרה זה שהמנוח

- לתיעוד עמדת המשנה- ראו במייל מיום 15.2.2018 מצ"ב ומסומן "יי" (בשל חשיבותו הרבה של מייל זה הוא מצוטט בהערת שוליים מטה כמעט במלואו).

99. עמדתו זו של המשנה לעניינים פליליים עלתה בקנה אחד עם עמדת כלל העוסקים במלאכה מטעמה של מח"ש, חוקרים, פרקליטים ומנהלים כאחד.

עמדת פרקליט המדינה שי ניצן בסוגיית "פיגוע - כן או לא"

100. לפי מיטב זכרוני, פרקליט המדינה דאז הסכים עם הניתוח שערך המשנה לעניינים פליליים, לפיו אילו היה מקום לקבוע עילת סגירה משפטית פורמאלית בעניינו של המורה המנוח, העילה המתאימה הייתה "חוסר אשמה".

101. עמדת פרקליט המדינה דאז ומשנהו ביחס לעילת הסגירה המתאימה לעניינו של הנהג המנוח, נגזרה, קרוב לוודאי, בין היתר, מהעובדה שבעצם אותם ימים פרקליט המדינה דאז הוביל רפורמה חשובה וראויה ביחס ליסודות המשפטיים של עילת סגירה זו ודרך יישומה; וזאת בדרך שהרחיבה את הפרשנות המצמצמת שנהגה עד אותה העת לפי הלכת קבלרן הידועה. עמדתו של פרקליט המדינה דאז הייתה שיש לפעול כעניין שבמדיניות להרחבת קשת המקרים בהם ניתן יהיה לעשות שימוש בעילת הסגירה של "חוסר אשמה".

102. כידוע, נפקותה העיקרית של עילת הסגירה מסוג "חוסר אשמה" היא מחיקת רישומו של התיק מרישומי המשטרה כלא היה, והתפוגגות כל זכר לקיומו של חשד שדבק באדם לכתחילה.

103. סוגיית "פיגוע - כן או לא" עלתה למיטב זכרוני בעיקר בשני הדיונים הראשונים והזכרה מעת לעת גם בדיונים המאוחרים; אולם מאחר שהייתה לכאורה, לפחות מזווית מבטי, תמימות דעים בנושא זה, לא היה ברור אם אמנם נדרש דיון בעניין; וזאת הגם שברור היה כי פרקליט המדינה טרם אמר את דברו והערכתי שתידרש הכרעתו (ככל שאכן יתברר כי ישנה מחלוקת).

פעל, בסבירות גבוהה, באופן "אינוסנטי" ולא ביקש לבצע פיגוע [דרגה 2-3 במבחן היעדר האשמה של ההנחיה החדשה]; ועמדת הינה גם שלו דעתי זו הייתה מתקבלת, ראוי היה לכתוב זאת בצורה מפורשת כחלק מההחלטה [ובעניין זה אני חלוק לחלוטין על אלה הטוענים שלמח"ש אין סמכות לקבוע כדבר הזה]; ואולם, ברור לי שפרקליט המדינה, שהוא כמובן הגורם המחליט ועליו האחריות, החליט אחרת..."

104. וכך כתבתי במייל מיום 27.12.17 (במקביל להעברת אוגדן מח"ש על מכלול חוות הדעת והמסמכים שבו ללשכת פרקליט המדינה ומשנהו) לקראת ההתכנסות לקבלת החלטות:

"...יש צורך להכריע בשאלת סבירות החקיימות תרחיש של "פיגוע דריסה" באירוע זה, נושא אשר הוחלט ללבנו ככל שתחנלע מחלוקת לגביו. אני סבור שיש ערך לכך שהליך קבלת ההחלטות יסתיים לפני יום השנה לארוע [18.1.18], ככל הניתן."

- העתק מייל מיום 27.12.17 מצ"ב ומסומן כנספח "יא".

105. כך סברתי גם כחודש וחצי אחר כך, כשמועד יציאתי לחופשת פרישה הלך וקרב. על רקע הדברים שנאמרו בדיונים המוקדמים, שבתי וכתבתי לפרקליט המדינה דאז (במייל מיום 12.2.18), לקראת מועד יציאתי לחופשת פרישה, כי ההערכה שהראיות בהקשר למנוח מצביעות על חוסר אשמה, מחייבת מתן ביטוי לדבר במסגרת ההחלטה:

"עמדתי היא שאם ישנה הסכמה על כך שהראיות מצביעות על חוסר אשמה של הנהג הפוגע לפי המבחנים המשפטיים והראייתיים המקובלים, ישנה חובה משפטית, ציבורית ומוסרית, להביע זאת".

106. העתק מייל מיום 12.2.18 מצ"ב ומסומן "יב".

107. למיטב זכרוני וידיעתי, פרקליט המדינה דאז לא בקש בשום שלב להשיג על עמדת מח"ש ועל עמדת המשנה לפרקליט המדינה בנושא זה; הוא לא ניסה לקבל לידיו עמדה של 'איפכה מסתברא' מפרקליט נוסף, כנהוג לעיתים בתיקים שיש לגביהם תמימות דעים, אותה מבקש מקבל החלטה לאתגר בטרם יגבש עמדתו ויכריע. פרקליט המדינה דאז אף לא בקש ממי מעוזריו להידרש לעניין ולכתוב עבורו חוות דעת כתובה בסוגיית "פיגוע – כן או לא", תוך השוואת משקל הסימנים המחשידים למשקל הראיות המצביעות על חפותו של הנהג המנוח, כמקובל בנסיבות שכאלה, בהן שוקל מקבל החלטה עמדה שעומדת בניגוד לעמדת כל המשתתפים המלווים את הפרשה והדיונים (כפי שנהג פרקליט המדינה דאז בסוגיה השנויה במחלוקת בין המשתתפים ביחס למעבר לחקירה באזהרה).

108. למיטב זכרוני וידיעתי, בשום שלב לא התקיים דיון בעמדתו המתגבשת של פרקליט המדינה בסוגיית "פיגוע-כן או לא". הפעם הראשונה שלמדתי על עמדת פרקליט המדינה הייתה לאחר סיום כלל הדיונים בפרשה⁵³.

⁵³ טיוטת החלטת פרקליט המדינה הועברה לעיוני בשלב מאוחר מאוד, כשבועיים לפני פרישתי מהתפקיד לאחר שתמו כל הדיונים (ימים ספורים לפני עריכת המכרז לתפקיד מנהל מח"ש). עיון קצר בנוסח

בסופו של דבר, למרות תמימות הדעים המקצועית שרווחה סביב עמדת המשנה (בנוגע לעילת 'חוסר האשמה' שהלמה את עניינו של המנוח), בהחלטת פרקליט המדינה דאז, שי ניצן מיום 1.5.18 בגזרת "פיגוע – כן או לא" (להלן: "החלטת ניצן") צוין כי לאחר עיון במכלול הראיות, נמצאו "אינדיקציות מסויימות לכאן ולכאן" (סעיף 14 להחלטה) וכי לא ניתן להכריע בשאלה זו "במידה גבוהה של ודאות". יצוין כי המבחן הראייתי שעניינו "מידה גבוהה של ודאות", איננו מוכר בהקשר זה ואינו מתיישב עם המבחנים המשפטיים הנוהגים לצורך סגירת תיק מחוסר אשמה (כמו גם עם עקרונות יסוד שעניינם חזקת החפות ועם פועלו של הספק הסביר במשפט בכל נוגע לשאלת ייחוס אשמה לאדם במעשה עבירה)⁵⁴.

109. למיטב הבנתי, מדובר היה בהחלטה שגיבש פרקליט המדינה בינו לבין עצמו, בלא לשתף את מח"ש ואנשיה בהתלבטויותיו בנושא, ככל שהיו כאלה⁵⁵.

החלטת פרקליט המדינה הבהיר לי (את שהערכת כי צפוי לבוא) כי המלצת מח"ש בסוגיית "פיגוע – כן או לא" לא נתקבלה על דעתו של פרקליט המדינה דאז, וכי למרות חוות הדעת והמילים הרבים שהועברו ממח"ש, הוא גמר אומר שלא להכריע בסוגייה. בנסיבות אלה, לא מצאתי עוד טעם להתעמק בטיטת ההחלטה.

⁵⁴ הנחיית פרקליט מדינה לגבי חוסר אשמה [נספח י 1].

⁵⁵ במייל ששיגרתי למשנה לפרקליט המדינה ביום 15.2.18 לאחר שלמדתי על החלטתו של פרקליט המדינה בגזרת "פיגוע- כן או לא", הבעתי את תמיהתי לגבי דרך ההתנהלות בגזרה זו. וכך כתבתי: "... לגבי סבירות החלטת פ.מ. בגזרת ה"פיגוע": השמעת או ראית אי פעם את טעמיה של עמדה זו באופן סדור? האם להבדיל מבסוגיית החקירה באזהרה, היה דיון מסודר בנושא, שבו הושמעה אי פעם עמדה סותרת מסודרת ומנומקת? היש נייר עמדה הסותר את המלצת מח"ש ואת העמדה שהבענו שנינו בדיון בפניו? לי לא זכור ולא ידוע שהיה או יש דבר כזה, ולכן איני יכול להתייחס לשאלת סבירות החלטתו בגזרה זו...." (*)

אדגיש כי עמיתי המשנה לעניינים פליליים דחה את דבריי, וחדל את השיח שהתחלתי בו, תוך שהוא מבהיר לי כי הוא השתכנע שגישת פרקליט המדינה בסוגיית 'פיגוע כן או לא' היא עניינית וסבירה (מהיכרותי עמו לאורך שנים רבות, אין לי צל של ספק שאכן כך סבר). בנסיבות אלה, מפאת הכבוד שרחסתי לעמדתו של עמיתי המשנה לעניינים פליליים, ומחשש שמא בכל זאת טעות בידי ונעלם מעיניי דבר מה, נמנעתי מהמשך שיח בעניין זה. עם זאת, במייל אחרון ששיגרתי ביום 28.2.18 [נספח כא] התרעתי בפני פרקליט המדינה דאז פעם נוספת על החשש שלי מפני שגיאה חמורה שתיפול מלפניו, העלולה לגרום להנצחת עוול קשה, וקראתי לו אנב לשקול שוב את העניין (ולו בדרך אפשרית של העברת מלוא החומר שנאסף במח"ש לעיון שב"כ).

(*) נמנעתי מלצרף העתק של מלוא תכתובת מייל זו, אשר נערכה בין המשנה לביני, שנכרכו בה גם היבטים אישיים ואמירות רגישות. ככל שהמשנה יבחר לחשוף מצדו תכתובת זו או חלקים ממנה, זכותו המלאה, כמובן, אין כל מניעה לכך מבחינתי. כשלעצמי, הרי אני עומד מאחורי מלוא דבריי בהתכתבות זו לכל אורכה.

הדיונים בנושא המלצת מח"ש לעבור מבדיקה לחקירה פלילית

110. לפי מיטב זכרוני, הדיונים האחרונים נסבו בעיקרם סביב המלצת מח"ש לעבור מהליך של בדיקה להליך של חקירה פלילית, על מנת לאפשר למח"ש לחקור באזהרה את השוטר היורה ועל סוגיות משפטיות שנכרכו בעניין זה.

המלצת מח"ש לעבור לחקירה באזהרה

111. כאמור, עמדת מח"ש הייתה כי עם קבלת גרסתו המקורית של השוטר היורה, התגבשה תשתית ראייתית המקימה חשד סביר לגרם מוות (של שני המנוחים) ברשלנות, המצדיקה מעבר לחקירה באזהרה^{56, 57}.

עמדת המשנה לעניינים פליליים בנוגע לקיומו של חשד לביצוע עבירה פלילית

112. המשנה לפרקליט המדינה סבר מצידו כי לא ניתן היה לדעת מתי, או על ידי מי מכלל השוטרים שביצעו ירי, נפגע המנוח; כמו כן, לשיטתו לא ניתן היה לשלול את הטענה שהירי, בנסיבותיו, היה מוצדק ולמצער, לא היה מקום להגיש כתב אישום נגד השוטר היורה, בסיטואציה מבצעית כגון זו; זאת, לאור סברתו של המשנה לפיה השוטר העריך שרמת המסוכנות מהמנוח הינה משמעותית, לאחר שזה סירב לעצור אפילו לאחר שבוצע ירי לעבר גלגלי מכוניתו.

עמדת המשנה לפרקליט המדינה בנושא שימוש בהודאת החוץ של השוטר היורה

113. במכתבו מיום 22.10.20 לנציב, מנה המשנה לעניינים פליליים שני שיקולים עיקריים נגד השימוש החקירתי בהודאת החוץ המפלילה שנתקבלה מהשוטר היורה:

(א) לדברי המשנה, אין להתעלם מזכויות השוטר היורה אשר אמר את דבריו על בסיס הנחה שהובטח לו כי לא ייעשה שימוש בדבריו, כאשר לשיטת המשנה, מדובר ב"הפרת הבטחה שלטונית" ולכן הודאת החוץ היא ראייה בלתי קבילה על פניה, ולא ראוי לעשות בה שימוש בחקירה.

⁵⁶ יצוין כי חוות דעת מח"ש הכתובה אף לא שללה חשד לעבירה חמורה יותר במדרג עבירות ההמתה, השלמה שלישית של חוות הדעת מיום 19.12.17 (ככל שבחקירת השוטר היורה היה עולה שהוא היה מודע לנסיבות היוצרות סיכון עודף מהירי בחשכה). [נספח ח]

(ב) שיקול נוסף שמונה המשנה הוא שיקול מערכת, ולפיו שימוש בדברים שנאמרו ב"תחקיר מבצע", כלשונו, במהלך חקירה פלילית, "עלול לפגוע קשות ביכולת לקיים תחקירים מבצעיים ויסודיים בעתיד", כלשונו.

עמדת מח"ש במחלוקת ביחס לשימוש בהודאת החוץ של השוטר היורה

לא הייתה מניעה משפטית לעשות שימוש באמרת חוץ של השוטר היורה בחקירה

114. לפי העמדה המקצועית של מח"ש (כפי שנומקה בהשלמה השלישית לחוות דעת), לא הייתה מניעה משפטית או אחרת לעשות שימוש בהודאת החוץ של השוטר היורה, כפי שנקלטה בעדות איש השב"כ, לצורך חקירתו באזהרה (הגם שהוסכם כי ככל שהתיק יבשיל בעתיד להגשת כתב אישום, עלול להיות קושי לעשות שימוש בראיה ספציפית זו במתכונתה כפי שהייתה באותה עת, טרם חקירה, במשפט פלילי נגד השוטר היורה עקב אינטרס ההסתמכות שלו).

115. לפי עמדת מח"ש, מאחר שמדובר באירוע חמור בו מצאו את מותם שני אנשים, מן הראוי למצות את החקירה על דרך של קיום חקירה באזהרה, כאשר רק לאחר סיום החקירה – ובכפוף לממצאיה – יהיה מקום לשקול שיקולים נוספים, לרבות שיקולי קבילות ראיות ושיקולי עניין לציבור בהעמדת השוטר היורה לדין.

שימוש בראיות בלתי קבילות בהליך חקירתי: פרקטיקה שגרתית

116. יצוין כי כדבר שבשגרה נוהגים גופי החקירה – ומח"ש בתוכם – לעשות שימוש בראיות בלתי קבילות בשלב החקירה (בדיקות פוליגרף, עדויות שמיעה, יצירת מציאות כוזבת בפני הנחקר שאינה תואמת מציאות, וכיוצ"ב). כפי שהובהר בדיונים הפנימיים, מבחינה חקירתית לא היה שום קושי לאמת את השוטר היורה עם תוכנה של הודאת החוץ שמסר, וזאת גם בדרך עקיפה, ו"להלביץ" אגב כך את הראיה הבעייתית⁵⁸.

117. ההבחנה ברורה ומוכרת: גם ראיות שאינן קבילות בבית המשפט, ולא ניתן לעשות בהן שימוש בהליך הפלילי המתנהל בפני שופט בתוך סד של דיני ראיות וסדר דין, עשויות להיות ראיות בהחלט לשימוש בשלב החקירה, שתכליתה בירור האמת,

⁵⁸ כך למשל, ניתן היה בנקל להטיח בחשוד במסגרת חקירה באזהרה בטכניקה שגורה ומקובלת כי הוא 'נשמע אומר' בזירה שביצע ירי תכליתי לעבר המנוח, ולא רק ירי לעבר צמיגי הרכב, ולבקש את תגובתו; בהתאם לתשובות השוטר היורה, ניתן היה לבקשו להיבדק בפוליגרף וליצור מנופים חקירתיים שונים כדי לחתור לקבל ממנו גרסת אמת. כמו כן ניתן היה במידת הצורך בהמשך, בהתאם להתפתחות חקירתו באזהרה של החשוד, לזמן גם מי מחבריו ששהו לצדו בשעת מעשה, ואשר עימם תיאם לפי החשד גרסאות, ולעמת אותם עם תוכנה של הודאת החוץ תוך הפעלת מנופי חקירה.

שלב שהוא גמיש מטיבו, ומאפשר שימוש בכלים שאינם מצויים בארגז הכלים של השופט.

אמרת החוץ לא התקבלה ב"תחקיר מבצעי" אלא בהליך של תחקור

118. כפי שפורט בהרחבה בהשלמה השלישית לחוות הדעת, עמדת מח"ש הייתה שהתחקורים שבוצעו ע"י אנשי השב"כ בזירה, אינם נכנסים כלל להגדרה המשפטית של "תחקיר" כמשמעה בחוק, וכי מהלך איסוף המידע ותחקור עדים כפי שנעשה ע"י שב"כ בזירה, הינו הליך חקירתי לכל דבר ועניין, שאינו מצוי תחת חיסיון כלשהו.

עמדת מח"ש: אין מדובר ב"הבטחה מנהלית" במובנה המשפטי

119. איש השב"כ אמר לכאורה לשוטר היורה את הדברים הבאים: "אין בכך משהו רשמי מבחינה משפטית". לא היה חולק כי דברים אלה יוצרים אינטרס הסתמכות לגיטימי מצדו של השוטר היורה, אשר בחר לשתף פעולה באופן מלא עם איש השב"כ וספר לו ככל הנראה את האמת.

120. במצב דברים זה, אכן נראה היה כי עשוי להיות קושי משפטי לעשות שימוש באמרת החוץ במשפט פלילי עתידי, ככל שהשוטר היורה לא יאשר את הדברים בעצמו.

ברם, עמדת מח"ש הייתה כי לפחות בשלב המוקדם של החקירה, אין כל מניעה לעשות שימוש באמרת החוץ; שכן אל מול אינטרס ההסתמכות של השוטר היורה עמד אינטרס ציבורי חשוב בדמות בירור האמת ביחס לגרימת מותם של שניים: שוטר ואזרח, שהשוטר היורה היה החשוד העיקרי בגרימת מותם עקב רשלנותו, ולאחר מכן שיקר לכאורה בעדותו וגרם לשיבוש החקירה.

121. מח"ש הבהירה (בהשלמה השלישית לחוות דעת מח"ש), כי לאיש השב"כ לא הייתה סמכות להבטיח לנחקר בנסיבות אלה שלא ייעשה שימוש בדבריו ולכן "הבטחתו" בטלה (מה גם שלפי הדין, כדי שהבטחה מנהלית תהיה מחייבת, עליה להיות מפורשת וברורה).⁵⁹ עם זאת הוברר כי וודאי שהשוטר היורה הסתמך על המצג שנערך בפניו, ולכן העניין עשוי להשליך בהליך משפטי עתידי על קבילות עדותו של המכונה זיאד.

⁵⁹ על פי הפסיקה, כמו גם על פי הנחיית היועץ המשפטי לממשלה, הבטחה מנהלית שניתנה בחוסר סמכות איננה מחייבת. לאיש השב"כ לא הייתה כל סמכות להבטיח לשוטר היורה כי דבריו לא ישמשו לצורך הליכי חקירה ומשפט. בנוסף, כלל הוא שהבטחה מנהלית צריכה להיות ברורה וחד משמעית כדי שתהא תקפה. בענייננו לא ניתנה הבטחה כזו. זאת ועוד: אפילו הייתה ניתנת הבטחה כדיון, מה שלא היה כלל בענייננו, ניתן להשתחרר ממנה אם קיים טעם שלא לקיימה על מנת לשרת את העניין הציבורי, כאשר ההכרעה בעניין זה תלויה באיזון בין עוצמת אינטרס ההסתמכות של מקבל ה"הבטחה" ובין טיב ועוצמת האינטרס הציבורי העומד מנגד. ראו למשל הנחיית יועץ משפטי לממשלה בעניין "הבטחות מנהליות" מס' 1.004 והפסיקה המוזכרת בה.

122. עמדת חוקרי מח"ש בדיונים הפנימיים הייתה כי אין לשלול חקירתית שהשוטר היורה ישוב בעצמו במהלך חקירה באזהרה על אותם הדברים שאמר גם בפני חוקר מח"ש ואגב כך ישוב ויפליל את עצמו, כפי שקורה לא אחת; או אז ממילא לא יהיה עוד צורך לעשות שימוש ראייתי במסגרת המשפט הפלילי בהודאת החוץ עצמה, כפי שנתקבלה ממנו. והקושי הראייתי ייפתר.
123. זאת ועוד: אמרת החוץ חיזקה מאוד לשיטת חוקרי מח"ש את ההערכה ולפיה הנהג המנוח שנחשד להיות "מפגע מרצח", נורה ע"י השוטר היורה כבר בשלב המוקדם של האירוע (הגם שהדבר לא היה ניתן להוכחה פורנזית).
124. בכל מקרה, על פי עמדת מח"ש מכלול השיקולים הרלוונטיים שהוצפו בדיון ראויים להישקל לאחר מיצוי החקירה, לאחר שכל הראיות הצריכות לבירור האמת בפרשה זו – לרבות חקירתו באזהרה של השוטר היורה – תהיינה לנגד עיני מקבלי ההחלטות, בהעדר מניעה משפטית או ערכית לבצע חקירה זו.

אשר לשיקול המערכתי:

125. כפי שפורט בהרחבה בהשלמה השלישית לחוות הדעת, לשיטת מח"ש הודאת החוץ של השוטר היורה לא נקלטה במסגרת "תחקיר מבצעי"⁶⁰ משהגיעו אנשי השב"כ למסקנה כי אין מדובר באירוע בטחוני. הועברו הממצאים שברשותם, לרבות הגרסאות שגבו בשטח, לידי הגורם החוקר המוסמך, מח"ש.
126. למען הסר ספק, אין – ולא היה – חולק על דבר קיומו של אינטרס לאפשר לשב"כ לבצע תהליכי חקירה בשטח, בעיקר מקום בו יש חשד לפיגוע. ברם, באיזון המתחייב בפרשה זו, משמצא שב"כ תוך זמן קצר שכל הנראה אין מדובר כלל בפיגוע, ומשלא ראה כל מניעה מבחינתו לאפשר מסירת עדויות של אנשיו במח"ש ולאפשר שימוש בעדויות אלה, לא ראיתי בכך שיקול מכריע.
127. מאחר ששירות הביטחון הכללי ידוע כגוף השומר באדיקות רבה על האינטרסים עליהם הוא מופקד, והיעוץ המשפטי של השב"כ נהנה ממוניטין של מי שמקפיד היטב על מעטפת רחבה סביב האינטרסים החקירתיים של השב"כ, הערכתי אז – כהיום – כי גם שירות הביטחון הכללי, על יועציו המשפטיים ומנהליו, סבר שבמקרה הספציפי הזה, האינטרס הציבורי בבירור האמת, לרבות אגב שימוש בדברים שנקלטו בחושיו של עובד שב"כ, עדיף על פני חשש ערטילאי ביחס ליכולותיו

⁶⁰ המונח "תחקיר מבצעי" הינו מושג משפטי סטטוטורי, המוגדר בחוק כתחקיר פנימי שנעשה ע"י הגורם המוסמך, המתחקר את עצמו. במקרה דנן אין מדובר ב"תחקיר מבצעי", שבו שב"כ בודק את עצמו, אלא בתחקור, חקירה (אינבסטיגציה) שערכו עובדי שירות בזירת אירוע כשהם מתחקרים עדים, אזרחים ושוטרים.

של השב"כ לבצע את מלאכתו החשובה⁶¹ (שאם לא כן, הערכתי שבש"כ לא היה מאפשר לאנשיו לכתחילה למסור עדות במח"ש, ללא כל סיג, והיה מן הסתם מערים קשיים על מהלך זה. ולא כך היה).⁶²

128. כאמור, עמדת מח"ש בסוגיית השימוש בהודאת החוץ של השוטר היורה לצורך חקירתו נדחתה בהחלטת ניצן. בהחלטה נקבע כי "קיים קושי משפטי ממשי לעשות שימוש" באמרת החוץ של השוטר היורה כפי שנתקבלה בעדותו של המכונה 'זיאד' (עדות שהוגדרה בהחלטה כי אינדיקציה מסוימת שהתקבלה ממידע חסוי") וכן נקבע כי קיים קושי ממשי "לקדם את החקירה על סמכה (של אמרת החוץ, א.כ.) בשל דרך השגת המידע שעמד בבסיס האינדיקציה" [סעיף 10 סיפא להחלטת ניצן].

ניתוח גרסאות השוטרים והראיות והעמדה המקצועית לגביהן

גרסאותיהם המאוחרת של השוטר היורה וחבריו כפי שנמסרו למח"ש אינן אמת

129. לאור ניתוח הראיות בדיונים, הייתה תמימות דעים בקרב כלל הגורמים (מח"ש, פרקליט המדינה ומשנהו) כי גרסאותיהם המאוחרות של השוטר היורה וחבריו כפי שנמסרו לחוקרי הימ"ר שהגיעו לאירוע, ובהמשך למח"ש (להבדיל מאמרותיהם המוקדמות לעובדי השב"כ בשטח), היו גרסאות כוזבות ומתואמות שלא ניתן לסמוך על תוכן, מה גם שהן סתרו במפגיע ראיות אובייקטיביות (כמו סרטונים) ונחזו על פניהן להיות מזוהמות⁶³.

130. כפועל יוצא מהערכה זו, העביר פרקליט המדינה לטיפול רמ"ח משמעת במשטרה את עניינו של השוטר היורה וחבריו לבחינת החשד לאי אמירת אמת מצדם בגרסאותיהם המאוחרות.

131. במכתב שנחתם ע"י עוזרו של פרקליט המדינה דאז, מטעמו, לרמ"ח משמעת במשטרת ישראל מיום 1.5.18, תחת הכותרת "אי אמירת אמת ע"י ארבעת השוטרים בחקירותיהם במח"ש" נכתב כך:

⁶¹ כאן המקום לציין שכיוון שמח"ש מוסמכת במסגרת תפקידיה גם לחקור עבירות פליליות שבוצעו ע"י אנשי שירות הביטחון הכללי במסגרת מילוי תפקידם (בכפוף לאישור היועץ המשפטי לממשלה), התוודעתי בשנות כהונתי כמנהל מח"ש לנורמות העבודה בשב"כ בכל הנוגע לשמירת הסודיות הנדרשת, מקום בו הדבר נחוץ. בפרשת אום אל חיראן, שמבחינת שב"כ לא היה לה שום היבט בטחוני, ניכר כי השירות לא ראה כל מקום לעמוד על סודיות הדברים. ואכן שיתוף הפעולה של שב"כ עם מח"ש בפרשה היה ראוי לציון.

⁶³ חוות הדעת הראשונה, עמ' 19-23.

"כעולה מחומר הראיות, התפתחות גרסאות השוטרים מהגרסה הראשונית שמסרו בפני רכזי השב"כ בשטח אל גרסאותיהם המאוחרות במשטרה ובמח"ש בכל הנוגע להתנהלות רכבו של המנוח ולתחושת הסכנה בה חשו, כמו גם עמידתן של גרסאות אלו לעיתים בסתירה לראייה האובייקטיבית (סרטון המסוק), מצביעה על יסוד סביר לחשד כי השוטרים לא אמרו אמת בהודעותיהם המאוחרות, עת בקשו להצדיק את פעולותיהם ופעולות חבריהם".

- העתק מכתב מטעם פרקליט המדינה לרמ"ח משמעת מצ"ב ומסומן "יג".

132. למרות זאת, עיון ברקע העובדתי בהחלטת ניצן מגלה כי היא נסמכת בחלק העובדתי במלואה על גרסאות אלה, והן המשמשות את הבסיס העובדתי להחלטה כולה (ראה סעיפים 1-10 להחלטת ניצן).

גרסת השוטר היורה בשטח: לשיטת מח"ש מדובר באמרת חוץ מפלילה ואותנטית אשר ניתן וראוי היה לעשות בה שימוש לצורך חקירת השוטר היורה תחת אזהרה

133. לפי עדות המכונה 'זיאד', אמרת החוץ של השוטר היורה נמסרה לו בזמן אמת בזירת האירוע, ובסמוך לאחריו.

134. מדובר בראיה שהיה בה לשיטת מח"ש לא רק כדי להפליל את השוטר היורה בירי רשלני, המגבש חשד סביר לפלילים ובשיבוש הליכי חקירה, אלא גם כדי להסיר במידה רבה כל שארית חשד מהנהג המנוח ולסלק כל ספק סביר שמא מדובר באירוע פיגוע טרור רצחני.

135. על פי עמדת מח"ש כפי שנסקרה בחוות הדעת השונות, לפי דיני הראיות, ניסיון החיים והשכל הישר, משקלה הלכאורי של הודאת החוץ המפלילה (ככל שניתן לסמוך על אמינותו של איש השב"כ שערך את דו"ח האינבסטיגציה וקלט אותה בחושיו), הוא רב.

136. על פני הדברים, מח"ש סברה כי גרסה זו עולה לאין ערוך במשקלה על הגרסאות המאוחרות של השוטר היורה, שהיה לגביהם חשד ברור כי הן התאפיינו בסימני שקר מובהקים, ונמסרו לאחר שזוהמו, ובעקבות תיאום עדויות שנעשה - לפי החשד - בין השוטר היורה וחבריו.

137. עמדת מח"ש בנושא זה לא נתקבלה. אמרת החוץ של השוטר היורה אכן אוזכרה בהחלטת פרקליט המדינה דאז (מיום 1.5.18) להלן: "החלטת ניצן" ותוארה בה באופן המורכב הבא: "ניצן כי הייתה אינדיקציה מסוימת שהגיעה בשלב מאוחר

של החקירה ממידע חסוי לכך שהשוטר הראשון שירה – לאחר שירה תחילה לעבר גלגלי הרכב והרכב לא נעצר – ירה בעקבות אי העצירה גם לעבר הנהג כדי לעוצרו. אולם ממכלול הראיות עולה ספק ממשי אם כך ארע... לא ניתן היה להשתמש באינדיקציה זו שכן היא הגיע ממידע חסוי וגו'... (סעיף 10 להחלטת ניצן)."

אכן, כפי שתואר בהחלטת ניצן, המידע בדבר גרסתו המקורית של השוטר היורה הגיע תחילה למח"ש באיחור ממקור חסוי בדמות חוות דעת פנימית של השירות.

ברם, לאחר שהתברר כי המידע אוצר בתוכו אמרת חוץ מפלילה של השוטר היורה, זומן איש השב"כ שקלט בחושיו את אמרת החוץ למח"ש ואישר בעדות רגילה לכל דבר וענין את הדברים ששמע מפי השוטר שירה. לשיטת מח"ש כפי שהובהרה בדיונים ובחוות הדעת (ונדחתה, כאמור), לא הייתה כל מניעה לעשות שימוש חקירתי בעדות זו, שהיתה חלק מחומר החקירה הגלוי בתיק (בכפוף לחיסיון סטטוטורי על זהות עובד שב"כ, כמובן).

כריכת עמדת מנהל מח"ש (הח"מ) לגבי שאלת סבירות ההחלטה לא לחקור באזהרה את השוטר היורה בתוצאת ההחלטה בסוגיית "פיגוע – כן או לא" בעניינו של המורה המנוח

138. מאחר שעניין זה זכה להתייחסות מיוחדת במענה של המשנה לעניינים פליליים לפנייתך, ודומה בענייני כי בזמן אמת, ככל הנראה, לא עלה בידי להבהיר בהתכתבויות במייל לעמיתי המשנה את עמדתני בעניין זה, אשוב ואנסה להבהירם, להלן.

139. בשלב כלשהו של הדיונים המאוחרים, זכור לי כי פרקליט המדינה דאז שאל אותי מה תהיה עמדתני ביחס לסבירות החלטה לא לאשר מעבר מבדיקה לחקירה באזהרה של השוטר היורה. למיטב זכרוני, אכן התקשיתי תחילה להשיב על שאלה זו בשלילה, שכן היה לי קושי מקדמי לומר שעמדתו של עמיתי, המשנה לעניינים פליליים (מי שכיהן בעבר, בין היתר, גם כסגן מנהל מח"ש), היא 'בלתי סבירה'.

עם זאת, בהמשך משהתבהרה לי תמונת הדברים ומשמעותם, הבהרתי בסמוך לאחר מכן כי לא אוכל להתייחס לשאלת סבירות ההחלטה שלא לחקור באזהרה את השוטר היורה, בטרם אדע מהי הכרעתו של פרקליט המדינה ניצן ביחס לענייניו של הנהג המנוח ולסוגיית "פיגוע – כן או לא".

140. ביסוד עמדה זו עמדה תפיסתי הכוללת ביחס לחובת המערכת בפרשה זו, ולתפקידה של מח"ש להגיע לביורר האמת ביחס למכלול מרכיבי האירוע, לרבות ביחס להתנהלות המורה המנוח ולביורר סוגיית "פיגוע – כן או לא"; משכך, סברתי שיש לחתור לאיסוף כל ראיה העשויה לתרום להבהרת התמונה בכללותה, כדי ליתן

מענה ציבורי לפרשה בכללותה, ובוודאי לעמת את השוטר היורה את אמרותיו הסותרות, בדרך שתשפוך אור נוסף על היבטיו השונים של האירוע, הן בגזרת סבירות התנהגותו של השוטר היורה, הן בגזרת התנהלותו של הנהג המנוח בזירה.

141. משנתגלעה מחלוקת מקצועית ביני ובין עמיתי, המשנה לעניינים פליליים, ומתוך כבוד לעמדתו המקצועית, סברתי ביני לביני כי אפשר ולא יהיה זה "בלתי סביר" להימנע מחקירת השוטר היורה באזהרה (מטעמי המשנה לעניינים פליליים, עימם לא הסכמתו); אך זאת רק אם בד בבד, יוחלט לבחור כהנחת מוצא עובדתית את תיאור הדברים כפי שנמסר בהודאת החוץ המפלילה של השוטר היורה, המתישב היטב עם פאזל הראיות שנאספו ועם דיני הראיות, המנקה את החשד שדבק בנהג המנוח, על לא עוול בכפו (כך לפי כל המבחנים הראייתיים והמשפטיים המוכרים לי).

142. כיוון שגרסה אותנטית זו של השוטר תרמה לדעת מח"ש להבנת האירוע, לרבות ביחס לניקוי שמו של הנהג המנוח – מי שלמיטב עמדתי המקצועית נפל קורבן למעשה רשלני ופיזי, דימם למוות, ולאחר מותו הוכתם שמו לשווא – סברתי כי גם אם תידחה עמדתי בדבר הצורך בחקירה באזהרה, עדיין ניתן לבחור לסמוך על תוכנה של הודאת החוץ, ולקבוע בנקל, שאין עוד כל יסוד סביר לחשד שמדובר בפיגוע, ואגב כך לעמוד בחובה מקצועית והערכית לנקות את שמו של הנהג המנוח שנפל קורבן באירוע.

138. לשיטתי, אפילו הייתה עדות המכונה זיאד ראיה בלתי קבילה לצרכי חקירה (ואיני סבור כך), לא היה מקום להסיק שלא ניתן וראוי היה לעשות בה שימוש לכל הפחות בהחלטה עצמה; שהרי קיים הבדל משמעותי בין שימוש בראיה בלתי קבילה (ובלבד שהיא משדרת לכאורה סימני אמת) לצורך האשמת פלוני, לבין ראיה שכזו, כאשר המערכת מבקשת לעשות בה שימוש לצורך הסרת חשד מאלמוני (למשל, לצורך סגירת תיק בעילה של "חוסר אשמה").

139. לפיכך סברתי שאם כך נכון וראוי לנהוג ביחס לטיפול מקצועי לצורך סגירת תיק פלילי נגד מי שנחשד בחייו במעשה עבירה, לבטח אין להסס לנהוג כך במסגרת הסקת המסקנות בתום הליך בדיקה ביחס לאדם שכבר אינו בחיים, אך כתם פלילי חמור שהודבק בשמו בהצהרה פומבית נמהרת ופיזיה, עוד בטרם בדיקת האירוע, נותר לרחף מעליו; כל זאת כאשר אין חולק ששמו וזכרו של אדם הם בעלי ערך לציבור כולו – ולנשותיו, ילדיו ולכלל המקורבים לו בפרט.

143. בד בבד, סברתי אז – ועודני סבור גם היום – שלאור ניתוח הראיות, אשר לא היה שנוי כלל במחלוקת מקצועית, היה זה בלתי סביר בעליל להניח לטובת השוטר היורה (ולחובת הנהג המנוח) דווקא את גרסתו המאוחרת והשקרית לכאורה של השוטר היורה כאילו ירה רק לעבר צמיגי הרכב וכאילו פעל מתוך תחושת סכנת חיים, כאשר נמצא שמדובר בשקרים (כפי שנעשה בסופו של דבר בהחלטת ניצן);

כל זאת באופן שמתיר את החשד לפיגוע טרור מצד הנהג המנוח על כנו. חוסר סבירות זה היה נעוץ, בין היתר, מבחינתי בעובדה שלא הייתה כל מחלוקת בין משתתפי הדיונים כי גרסאותיהם המאותרות של השוטר היורה ותריו נחשדו להיות גרסאות מתואמות וכוזבות⁶⁴, להבדיל מהגרסה האוטנטית שמסרו בראשונה בזירה לעובדי השב"כ.

144. לפיכך, מצאתי קושי להפריד בין הדבקים בכל הנוגע לצורך לברר את האמת במלואה ביחס לפרשה וסירבתי בתוקף להסכים לכך שהחלטה להימנע מחקירה באזהרה, במנותק מההכרעה הכוללת בפרשה, היא החלטה סבירה. סברתי אז (כשם שאני סבור היום) כי מדובר בשגיאה מקצועית קשה הגורמת עוול.

145. וכך כתבתי לפרקליט המדינה דאז במייל מיום 13.2.18 :

"לשימתי ישנו קשר הדוק בין שאלת הצורך למצות חקירה בתיק זה ובין הנכונות לקבוע ממצא של העדר אשמה ביחס לנהג המנוח הפוגע: החקירה באזהרה יכולה רק לחזק את ההערכה כי הנהג המנוח נורה בשלב מוקדם, מה שמפחית את סבירות החשד להתנהגות מכוונת של הנהג ברגע הדריסה (בהצלבה עם ממצאי הניסוי של רכב בלתי נשלט). אשר על כן, ככל שהיה בהחלטה ממצא בדבר אי אשמו של הנהג המנוח (כעמדת המשנה ונעמדתי), היה פוחת העניין הציבורי במיצוי החקירה- וכמובן שגם ההפך הוא הנכון."

- העתק מייל מיום 13.2.18 מצ"ב ומסומן "יד".

146. וכך שבתתי וכתבתי במייל נוסף (מיום 15.2.18) :

"אנסה להבהיר: חקירת האירוע המורכב והמשולב הזה חייבה, להבנתי, לנסות להגיע לממצא, בין היתר, בדבר מיב הסכנה שנשקפה לשוטרים במימד האובייקטיבי והסובייקטיבי כאחד, מבלי לוותר על אף אחד מהממדים. ולכן ברור שהייתה חובה לבדוק ולחקור בשאלת התנהלות הנהג... מאחר ונהג הרכב האיץ רק לאחר הירי השני, יש בעיני משמעות לשאלה אם בשלב זה הוא חש שיוורים בו, שכן לכאורה בשלב הירי הראשוני... הוא לא האיץ כלל, כאשר להערכתנו באותה עת הוא ככל הנראה לא זיהה כלל שירי זה קשור אליו... להבדיל מירי לעבר הגלגל, ירי תכליתי לעבר הדמות, מטווח כה קצר, ודאי פגע

⁶⁴ כאמור במכתבו פרקליט המדינה (באמצעות עוזרו) לרמ"ח משמעת מיום 1.5.18 שעניינו "אי אמירת אמת ע"י ארבעת השוטרים בחקירותיהם במח"ש" לאמור :

"כעולה מחומר הראיות, התפתחות גרסאות השוטרים מהגרסה הראשונית שמסרו בפני רכזי השב"כ בשטח אל גרסאותיהם המאוחרות במשטרה ובמח"ש בכל הנוגע להתנהלות רכבו של המנוח ולתחושת הסכנה בה חשו, כמו גם עמידתן של גרסאות אלו לעיתים בסתירה לראייה האובייקטיבית (סרטון המסוק), מצביעה על יסוד סביר לחשד כי השוטרים לא אמרו בהודעותיהם המאוחרות, עת בקשו להצדיק את פעולותיהם ופעולות חבריהם".

בגוף הרכב, וייתכן אף שפגע בנהג עצמו, על כל המשתמע מכך... לכן יש זיקה וכריכה בגורת מיצוי החקירה אם בוצע ירי תכליתי בהקשר לבחינת סבירות התנהלות השוטף וסבירות האפשרות בדבר אובדן שליטה של הנהג - מה גם שלפי דו"ח בוחן התנועה, בניסוי שנערך הרכב גלש מנקודה זו והגיע לנקודת האימפקט במצב של העדר שליטה (נראה לא סביר שהתרחש צירוף מקרים נדיר לפיו במצב שליטה ובמצב של העדר שליטה, הרכב מגיע לאותה נקודה בדיוק בה נפגעו השוטרים).

...חשוב לי להבהיר שיש קשר הדוק בין ערך מיצוי החקירה בשאלת ביצוע ירי תכליתי לעבר הרכב בשלב המוקדם והנכונות לוותר על מהלך זה, לבין מיב הממצאים בדבר כוונות הנהג הפוגע. שאם לא כן - תוצאת ההימנעות ממיצוי החקירה תנקה את השוטף החשוד מחשד לגרם המוות, ובד בבד תותיר את עגנת החשד לפיגוע מרור לרחף מעל המנוח, משפחתו והמגור ממנו בא. לפיכך, זהו בעיני אכן חיק חריג שבו לא ניתן להפריד בין הדבקים ברמת הצורך לברר את האמת בחקירה. מכאן התוספת לעמדתי ולפיה ברמת העניין הציבורי, סבירות ה"ויתור" על חקירה באזהרה לשיטתי, כרוכה בנכונות לקבוע העדר אשם של הנהג הפוגע. מקווה שהפעם עלה בידי להבהיר.
אורי"

- העתק מייל מיום 15.2.18 מצ"ב ומסומן "טו".

הערה לגבי נוסח "סיכום הדיון" האחרון

147. בין המסמכים שהועברו מפרקליטות המדינה לעיון הנציב ודרכו גם לעיוני, נמצא מסמך "סיכום דיון" נושא תאריך 14.12.17, שנמסר לגביו כי מדובר ב"נוסח אחרון". כמו כן הועברה טיוטת מסמך דומה ממועד מאוחר יותר, מיום 7.1.18, שעל גביה נכתבו הערות.

- מסמך סיכום הדיון מיום 14.12.17 מצ"ב ומסומן "יז".

- מסמך טיוטת סיכום הדיון עם הערות מח"ש מיום 7.1.18 מצ"ב ומסומן "יח".

148. אציין כי בזמן אמת עמדתי שוב ושוב על החשיבות הרבה שאני רואה להטמעת הערות מח"ש בסיכום הדיון, על מנת להבטיח תיעוד שקוף ומדויק של חילוקי הדעות בפרשה רגישה זו לצורך שימוש עתידי. וכך כתבתי במייל ללשכת פרקליט המדינה ביום 11.2.2018:

"מאחר וסוכם כי עמדת מנהל מח"ש לא תקבל ביטוי בהחלטת פ.מ., ישנה חשיבות רבה ביותר מבחינתי שעמדותי תקבל ביטוי מסודר לכל הפחות בסיכום הדיון הפנימי.
תודה, אורי".

- העתק תכתובת מייל מיום 11.2.18 מצ"ב ומסומן "יט".

149. במייל אחרון שכתבתי ערב יציאתי לחופשת פרישה שבתי וכתבתי כך:

"ביחס לסיכום הדיון אבקש להעיר: למיטב הבנתי, סיכום דיון נועד לתעד באופן מלא את תהליך קבלת ההחלטות בעיקרי הנושאים שנבחנו בתהליך, בפרט מקום בו יש פירוט של גישות שונות או

תומכות של בעלי תפקידים. בעיני, סוגיית הממצא בשאלת ה"פיגוע", היא ענין מרכזי ביותר בפרשה, לא פחות מסוגית הצורך בחקירה באזהרה של שומר. מדובר בנושא שהפך בפרשה זו מטעמים שונים לבעל רגישות משפטית, ציבורית ואנושית מן המעלה הראשונה, אולי אחד הנושאים הרגישים ביותר שמפלתי בהם בכל שנותיי כפרקליט. אין לי ספק שסוגיה זו עוד תעסיק רבות את המערכת בהליכים משפטיים כאלה ואחרים, שיימשכו שנים אחרי שלא רק אני אהיה כבר מחוץ למערכת. לכן, סיכום הדיון הוא מכשיר קריטי לשימור הזיכרון הארגוני ביחס לנושא רגיש וטעון זה, הצפוי להערכתי להיבחן בזכות מגדלת בעתיד .... מטרידה אותי העובדה שאין כל ביטוי מסודר בסיכום הדיון לעמדות שהושמעו בעניין רגיש ומרכזי זה ע"י גורמים שעמדתם מוזכרת ביחס לסוגיה מקבילה בחשיבותה".

- העתק מייל מיום 28.2.18 מצ"ב ומסומן "כ".

150. נראה כי לא בכדי העבירה לשכת המשנה לעניינים פליליים בהגיונותה הרבה לעיון הנציב גם מסמך טיוטה של הסיכום (הערוך במתכונת של "עקוב אחר שינויים"), הנושא תאריך מאוחר יותר מיום 7.1.18, ובו מפורטות גם הערות מח"ש לסיכום האמור, כמו גם התייחסות המשנה לגביהן (בהערות בשולי המסמך).

151. נראה אפוא כי דווקא המסמך הזה, הנחזה להיות טיוטה בלבד, אך נושא תאריך מאוחר (7.1.18), נחזה להיות השיקוף המדויק מבין שני הנוסחים לדברים שאכן נאמרו מבחינת מח"ש בדיונים (ונרשמו על ידי ב"עקוב"י); אשר על כן, מן הראוי בעיני לראות במסמך זה את סיכום הדיון האחרון (לפי מה שנמסר מלשכת המשנה, מעולם לא הופץ שום סיכום רשמי).⁶⁵

סיום טיפול הח"מ כמנהל מח"ש בפרשת אום אל חיראן ויציאה לחופשת פרישה

152. הפעם האחרונה בה נטלתי חלק בהליך קבלת ההחלטות בפרשה זו היה ערב יציאתי לחופשת פרישה, ביום 28.2.18, עת שיגרתי לפרקליט המדינה דאז מייל מפורט, בו התייחסתי לרגישותה היתירה של ההחלטה בסוגיית "פיגוע – כן או לא".

במועד אחרון זה, בטרם כיביתי את המחשב ויצאתי את לשכת מנהל מח"ש בפעם האחרונה, שבתי והבעתי את עמדתי לפיה הכיוון המסתמן בהחלטתו של פרקליט המדינה דאז בסוגיית "פיגוע – כן או לא" הוא שגוי, והוא צופן בחובו – למיטב הבנתי המקצועית - הנצחה של עוול קשה.

⁶⁵ אני מניח שמן הסתם, ניתן למצוא טיוטות נוספות כאלה ואחרות; שכן למיטב זכרוני, לשכת פרקליט המדינה התנהלה מולי (באמצעות מתמחים ועוזרים) לאורך זמן מה במעין "משא ומתן" על נוסח סיכום הדיון, בניסיון לשנות את ניסוח עמדות מח"ש במתכונת שנוסחה בהערות קודמות שהעברתי.

במייל אחרון זה הצעתי לכל הפחות לשקול להעביר את מלוא החומר שנאסף במחייש לשירות הביטחון הכללי לבחינה נוספת. כמו כן, שבת והבהרתי פעם נוספת כי אני מוטרד מהעובדה שעמדת מחייש לא זכתה בשום שלב לשיקוף נאמן בטיטות סיכום הדיון, ושבת ובקשתי שכל העמדות המקצועיות בסוגיית "פיגוע – כן או לא" יקבלו ביטוי בסיכום הכתוב של הדברים, על מנת שיוכלו לשמש את המערכת בעתיד כ"זיכרון ארגוני" מסודר, שעה שבעלי התפקידים המכהנים (ולא רק אני) לא יהיו בה עוד.

חלק ממייל אחרון זה צוטט על ידי בפתית. בשל חשיבותו מבחינתי, אשוב ואביא חלקים עיקריים מתוכנו⁶⁶:

"דומה שכולנו מסכימים כי מח"ש הייתה מוסמכת לבדוק את גורת התנהלות הנהג המנוח ואת שאלת ה"פיגוע", ושהיא הגורם החקירתי היחיד שבחן את מכלול היבטי העניין, השב"כיים והחקירתיים האחרים. אכן שב"כ קבע כי אין הוא מכריע בסוגיה, אך למעשה, מאחר ושב"כ חדל מהבדיקה לאחר טיפול ראשוני, העביר את מלוא ממצאיו והערכותיו המוקדמות למח"ש ולא קבל כלל לידיו את חומר החקירה שנאסף במחלקה, ברור שמשקל הערכת שב"כ מוגבל מאוד, וודאי שאינו שקול למשקל לממצאי בדיקת מח"ש, שערכה חקירה כוללת. לחילופין, ראוי היה בעיניי להעביר את כל החומר שנאסף במח"ש לשב"כ ולבקש לקבל הערכה מקצועית על יסוד המכלול, להבדיל מהערכה ראשונית, על יסוד חומר חלקי ומוגבל⁶⁷. אני מקבל עלי, כמובן, באופן מלא את סמכותו של פ.מ. להחליט לפי מיטב שיקול דעתו ומצפונו - גם אם אני חלוק עליו, וגם כאשר אני חושש שההחלטה במתכונתה היא שגויה, ועשויה להנציח - שלא במתכוון, כמובן - עוול קשה. עם זאת, מטרידה אותי העובדה שאין כל ביטוי מסודר בסיכום הדיון לעמדות שהושמעו בעניין רגיש ומרכזי זה נ"י גורמים שעמדתם מוזכרת ביחס לסוגיה מקבילה בחשיבותה. כפי שציניתי בשיבות שונות, עמדתי היא שיש בסיס עובדתי ומשפטי איחן לקביעה כי התנהגות הנהג המנוח הייתה תמימה, ונבעה מאובדן שליטה ברכב, כאשר אין

⁶⁶ יום ה- 28.2.18 היה יום עבודתי האחרון במשרד טרם יציאתי לחופשת פרישה. המייל הועבר בשעה 16:09.

⁶⁷ למען הסר ספק, לא סברתי בזמן אמת - ואינני סבור גם היום - כי הייתה תוחלת של ממש לבקש "חוות דעת" נוספת משב"כ; שהרי שב"כ אמר את דברו מיד לאחר האירוע, וחזקה על אנשיו כי הם בקיאים במלאכתם. כמו כן, המשפטנים בפרקליטות המדינה ובמח"ש, המנוסים מאוד בניתוח ראיות ובהסקת מסקנות מהן, כשירים לחלוטין להגיע למסקנות ולממצאים על פי המבחנים המשפטיים המקובלים לגבי טיבו של האירוע שהתרחש באום אל חיראן ורמת האשם שדבקה בנהג המנוח (לראיה, שלושה משפטנים בכירים שעסקו בדבר, פרקליט המדינה דאז, המשנה לעניינים פליליים ומנהל מח"ש הח"מ, הגיעו יחד למסקנה ראייתית ומשפטית לפיה עניינו של המנוח ראוי היה להיסגר בעילה של "חוסר אשמה", לו היה מדובר בתיק פלילי נגדו); עם זאת, משניכר היה כי פרקליט המדינה ניצן בחר בדרך אחרת (בהפעילו בהחלטתו מבחן משפטי חריג בדמות "מידה גבוהה של וודאות" כמשוכה משפטית מפני ניקוי שמו של אדם מכתם שדבק בו); משלא עלי בידי לאתר שיקול מקצועי או ענייני בין שיקוליו, הצעתי במייל אחרון מיום 28.2.18 [נספח כא] לשקול לעשות שימוש בדרך (מיותרת לשיטתי) של קבלת חוות דעת נוספת מהשירות, והתרעתי בפניו על העוול הגלום במתכונת שבחר, שמה יבחר בכל זאת לשוב ולשקול את עמדתו, ולו דרך אמצעי נוסף (ומיותר, כאמור) זה.

יסוד סביר לחשד שהוא בקש לבצע פיגוע. המשנה לפרקליט המדינה (לעניינים פלייליים) ציין בשיבות - וסיכם בהתכתבות - כי ניתן לקבוע במקרה זה שהמנוח פעל, בסבירות גבוהה, באופן "אינוסנטי" ולא ביקש לבצע פיגוע... ככל שיבוצע תיעוד מסודר בסיכום הדיון לתמצית העמדות בעניין מרכזי זה, כמפורט בפסקה לעיל, דומני שאוכל להצטרף למברכים על המוגמר ביחס לשלמות תהליך תיעוד קבלת ההחלטות. או אז גם איני רואה כל קושי להסתמך על עמדתי בכל הנוגע לסבירות ההחלטה שלא לחקור באזהרה את השוטר שי . ככל שהדברים האמורים לעיל לא יקבלו מטעם כזה או אחר ביטוי מפורש בסיכום הדיון, אבקש שלא להסתמך בכתב או בעל פה על עמדתי (החלופית) בנוגע לסבירות ההחלטה שלא למצות את החקירה, שכן אני חושש שבעתיד, הדבר עלול לעלות כדי הוצאת דבר מהקשרו (ראו תיקוני לעניין זה במסמך סיכום הדיון המצ"ב). בכפוף לאמור לעיל, סומך עליכם שתפעלו כחובמתכם, ובכך אבקש לסיים את חלקי גם בפרשה זו .
תודה ,
אורי" [נספח כ].

153. כאמור במייל האחרון ששיגרתי בתפקידי כמנהל מח"ש, המחלקה בראשותי מעולם לא חלקה על סמכותו של פרקליט המדינה דאז לדחות את המלצותיה; היינו, לדחות את ההמלצה לבצע חקירה באזהרה של השוטר היורה ולסגור את התיק.

ברם, כפי שצינתי והתרעתי שוב ושוב מראש בדיונים המוקדמים ובהודעות מייל חוזרות ונשנות, משבחר פרקליט המדינה ניצן להימנע ממעבר מיבדיקה לחקירה תחת אזהרה, ואגב כך נמנע ברור ממצה ביחס לגרסאותיו השונות של השוטר היורה, התוצאה המשפטית המתבקשת בעיניי הייתה להניח לטובתו של האזרח המנוח כהנחה שבעובדה ובמשפט, כי הגרסה הראשונה שמסר השוטר היורה באמרת חוץ היא גרסת האמת; היינו, שבוצע ירי תכליתי לעבר המנוח עוד בטרם רכבו התדרדר במדרון.

154. עמדתי המקצועית (שנדחתה) הייתה שתוכן אמרת החוץ, בצירוף לתוצאות הניסוי האובייקטיבי שנערך בשטח, אשר הצביע על כך שהרכב גלש במדרון ללא שליטת יד אדם, על רקע מכלול הראיות שנאספו לתיק, על רקע עמדת שב"כ לפיה אין מדובר בפיגוע, כל אלה ועוד אמורים היו להוביל למסקנה כי האפשרות המסתברת היחידה בנסיבות העניין (להבדיל מספקולציות חסרות בסיס ראייתי ומשפטיות), היא שאין מדובר ב"פיגוע", וכי המורה המנוח חף מהחשד להיותו "מפגע בן עוולה" (כפי שהיה נקבע לגביו לו היה חשוד שתיקו נסגר מ"חוסר אשמה", שאז עניינו אמור להסתיים בהחלטה שלא תותיר כל רישום של כתם על שמו).

אציין כי לאורך כל תהליך קבלת ההחלטות, בפרט על רקע העמדה שנקטה בדיונים ביחס ל"חוסר אשמה" של המנוח, לא עלה בידי להבחין בטעם משפטי סביר או נימוק מקצועי מתקבל על הדעת אשר יצדיק הותרת עננה כבדה מעל דמותו של הנהג המנוח, כמי שחשוד בהיותו "מחבל" שערך "פיגוע".

החלטת פרקליט המדינה (לשעבר) בפרשת אום אל חיראן מיום 1.5.18

155. ביום 30.4.18 סיימתי חופשת פרישה בת כחודשיים, סיימתי את כהונתי כמנהל מח"ש ופרשתי משירותי הציבורי. למחרת היום, ב- 1.5.18, פורסמה החלטת פרקליט המדינה בפרשת אום אל חיראן.

- העתק החלטת ניצן מצ"ב ומסומן "כא"⁶⁸.

בברכה,

אורי כרמל

העתק : המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים), שלמה (מומי) למברגר.

---

⁶⁸ לעיון בטיעוני פרקליט המדינה במענה לשאלות חברי וועדת הפנים של הכנסת בפרשת אום אל חיראן - ראה פרוטוקול דיון מיום 27.6.2018 – מצ"ב כנספח "כב".

סרגל זמנים: טיפולה של מח"ש בפרשה (באזכור נספחים)

התרחשות האירוע באום אל חיראן לפנות בקר. בשעת בקר מוקדמת - תחילת ביצוע בדיקה ע"י מח"ש. הכרזת המפכ"ל על כך שמדובר בפיגוע שביצע מחבל בן עוולה המשטרה מפרסמת – בלא כל תיאום עם מח"ש - סרטון המתעד חלק מהאירוע. הסרטון משודר בכל אמצעי התקשורת ומעורר סימני שאלה ביחס להצהרה לפיה מדובר ב"פיגוע".	18.1.17
הגשת חוות הדעת הראשונה של מח"ש בפרשה ולפיה אין זה סביר כי מדובר בפיגוע; אין הצדקה למעבר לחקירה פלילית; המלצה על העברה להמשך הטיפול במישור המשמעותי ע"י הגורם המוסמך במשטרת ישראל. -חוות הדעת הראשונה – נספח ה. -מכתב לוואי של מנהל מח"ש - נספח ה1.	13.7.17
ישיבה ראשונה בלשכת פרקליט המדינה, הצגת חוות הדעת הראשונה של מח"ש.	25.7.17
ישיבה שניה בלשכת פרקליט המדינה והמשך דיון .	21.8.17
ערב סוכות: מובא לידיעת חוקרי מח"ש כי לשכת מפכ"ל דורשת משב"כ להעביר לעיונו מסמך פנימי הנוגע לפרשת אום אל חיראן, אשר אינו מוכר למח"ש ("מסמך האינבסטיגציה"). בסמוך לאחר ימי החג הועבר המסמך לעיון מנהל מח"ש.	4.10.17
בעקבות קבלת מסמך האינבסטיגציה, מתברר כי קיימת גרסה ראשונית של השוטר היורה בזירה אשר מפלילה אותו לכאורה בעבירת המתה כפולה. הוחלט לבקש לגבות עדות מהממונה על התחקור מטעם השב"כ (שכתב את המסמך הנ"ל ומחוקר שב"כ נוסף). -השלמה ראשונה של חוות דעת מח"ש - נספח ו. בהמשך ניתן אישור פרקליט מדינה לגביית עדויות מאנשי השב"כ.	1.11.17

12.11.17	גביית עדויות חוקרי השב"כ במח"ש וקבלת עדותו של הממונה על האינבסטיגציה מטעם שב"כ שהעיד: "למיטב שיפוטי וניסיוני המקצועי, לאור הממצאים בשטח, מדובר לכל היותר בתאונה או תקלה מבצעית ולא בפיגוע ובוודאי שלא בפיגוע מתוכנן"⁶⁹. -הודעת המכונה זיאד - נספח ב. באותו מועד השר לביטחון הפנים גלעד ארדן מעלה בפני פרקליט המדינה דאז והיועץ המשפטי לממשלה טענה - אשר נשמעה כבר בעבר מהמפכ"ל - ולפיה ידוע לו על סברה שקיימת בשירות הביטחון הכללי, ולפיה המנוח ערך "סיור הכנה לפיגוע שהתרחש בהמשך".
13.11.17	מייל מלשכת פרקליט המדינה למנהל מח"ש ובו בקשה לבדוק את טענת השר לעיל לגבי הסברה נטענת לפיה המנוח נערך לביצוע פיגוע. בסמוך לאחר מכן נשלחה שאילתה מחוקרי מח"ש לשב"כ בעניין. -נספח אא [למסמך הנספח]
23.11.17	פרסום טענת המפכ"ל אלשיך בחדשות ערוץ 2 (במהדורה המרכזית) לפיה מח"ש העלימה את מסמך השב"כ ופעלה לבידוי ראייה ושיבוש מהלכי חקירה.
30.11.17	תשובת שב"כ למח"ש בנוגע לטענת השר לבט"פ (מענה למייל מלשכת פ.מ. מיום 13.11.17 לעיל) לפיה – " לא מצוי ברשותנו חומר או סברה או מידע אחר לפיו מדובר היה בפיגוע מתוכנן או סברה כי נערכה הכנה לפיגוע ע"י יעקוב אל קיעאן" -נספח ד
6.12.17	בעקבות עדות אנשי השב"כ מח"ש ממליצה לעבור לחקירה באזהרה של השוטר היורה בחשד לביצוע עבירה פלילית שהסתיימה בגרימת מוות כפול. -השלמה שניה לחו"ד מח"ש [נספח ז]
14.12.17	דיון בלשכת פרקליט המדינה על המלצת מח"ש לעבור לחקירה באזהרה.
19.12.17	הגשת מענה לשאלות משפטיות שהתעוררו בדיון מיום 14.12.17 בסוגיות שונות הכרוכות במעבר מ"בדיקה" לחקירה באזהרה מיום 14.12.17. -השלמה שלישית של חו"ד מח"ש [נספח ח]
27.12.17	העברת אוגדן חוות דעת מח"ש ומסמכים נוספים ללשכת פרקליט המדינה ומשנהו וללשכת י.מ. - נספחים 1ד ו- 2ד העברת מייל ממנהל מח"ש לפרקליט המדינה דאז ובו הצבעה על הצורך להכריע בשאלת סבירות התקיימות תרחיש של "פיגוע דריסה" באירוע זה, "נושא אשר הוחלט ללבנו ככל שתתגלע מחלוקת לגביו". נספח יא
7.1.18	העברת הערות מח"ש לטיטוט סיכום הדיון: בטיטה שמועברת לעיון מח"ש לא מופיעה סוגיית "פיגוע- כן או לא" [נספח יח]
8.2.18	ישיבה בלשכת פרקליט המדינה. בישיבה זו (ככל הנראה) נשאל הח"מ ע"י פרקליט המדינה על עמדתו ביחס לסבירות ההחלטה שלא לחקור את השוטר באזהרה.

הבהרת מנהל מח"ש בכתב ללשכת פרקליט המדינה כי הוא רואה חשיבות שעמדת מח"ש בסוגיות השונות, ובפרט בנושא "פיגוע – כן או לא" תקבל ביטוי מסודר בסיכום הדיון הפנימי. -נספח יט	11.2.18
העברת מייל מטעם מנהל מח"ש ובו הצבעה על הצורך לחשוף בהחלטה את עמדת כלל הגורמים לפיה עניינו של המנוח מתאפיין ב"חוסר אשמה". -נספח כ	12.2.18
הבהרת מנהל מח"ש כי לשיטתו ישנו קשר הדוק בין שאלת הצורך למצות חקירה בתיק זה ובין הנכונות לקבוע ממצא של העדר אשמה ביחס לנהג המנוח הפוגע: החקירה באזהרה יכולה רק לחזק את ההערכה כי הנהג המנוח נורה בשלב מוקדם, מה שמפחית את סבירות החשד להתנהגות מכוונת של הנהג ברגע הדריסה (בהצלבה עם ממצאי הניסוי של רכב בלתי נשלט). אשר על כן, ככל שהיה בהחלטה ממצא בדבר אי אשמו של הנהג המנוח (כעמדת המשנה וכעמדתי), היה פוחת העניין הציבורי במיצוי החקירה- וכמובן שגם ההפך הוא הנכון. בקשה נוספת של מנהל מח"ש לתקן את סיכום הדיון בהתאם לעמדות מח"ש. -נספח יד	13.2.18
הבהרה מטעם מנהל מח"ש ולפיה "ברמת העניין הציבורי, סבירות ה"ויתור" על חקירה באזהרה לשיטתי, כרוכה בנכונות לקבוע העדר אשם של הנהג הפוגע". -נספח "טז".	15.2.18
מייל אחרון בפרשה שנשלח ממנהל מח"ש, ערב יציאה לחופשת פרישה, ובו הצבעה על חשש לשגיאה בהחלטה שתגרום לעוול. הערת מנהל מח"ש לפיה בעוד שנכתב סיכום דיון הכולל התייחסות נרחבת לסוגיית החקירה באזהרה של שוטר, עדיין אין כל תיעוד לעמדות שהושמעו ביחס לנושא מרכזי לא פחות, שעניינו התנהלות המנוח וסוגיית "פיגוע – כן או לא". הצבעה על כך שלא נשקל אף להעביר את כלל החומר שנאסף במח"ש לעיון שב"כ לקבלת חוות דעת בטרם גיבוש עמדה בנוגע לסוגיית "פיגוע – כן או לא". - נספח כ.	28.2.18
מועד סיום כהונת מנהל מח"ש.	30.4.18
מתן החלטת פרקליט המדינה בפרשה -נספח כב	1.5.18

נספח להתייחסות בנוגע לפרשת אום אל חיראן

בנספח זה מפורטת התייחסותי למספר עניינים שאינם נוגעים במישרין לטיפול של מח"ש בראשותי בפרשת אום אל חיראן גופה, ובין היתר, להתרחשויות שונות ולתכתובות מיילים שהוחלפו בפרשה, אשר מקצתן דלף לתקשורת וחלקם הועבר לעיון ע"י פרקליטות המדינה.

חשיבותן של תכתובות מיילים אלו כשהן לעצמן, הוא שולי ביחס לטיפול בפרשת אום אל חיראן גופו. עם זאת, מאחר שנושא זה זכה להתייחסות ציבורית פומבית, כמו גם להתייחסות רחבה ומפורטת של בכירי המערכת, בין במענה שהועבר אליך מלשכת המשנה לעניינים פליליים, ובין בראיונות פומביים שהעניק לאחרונה פרקליט המדינה דאז ניצן, מצאתי לנכון להביא את הדברים בפניך מזווית מבטי שלי, על מנת להעמיד ככל הניתן דברים על דיוקם ובעיקר בהקשרם הנכון. נכון, אפוא, לראות באמור בנספח זה חלק בלתי נפרד מהמפורט בהתייחסותי במסמך העיקרי.

הפרכת שמועות שווא ע"י גורמים רמי דרג וניסיון של המשטרה והדרג הפוליטי הממונה עליה להשפיע על תהליך קבלת החלטות בסוגיית "פיגוע - כן או לא" בפרשת אום אל חיראן

1. למחרת מועד מסירת עדותם של עובדי השב"כ במח"ש (12.11.17), ביום 13.11.17 נתקבל אצלי מייל מלשכת פרקליט המדינה, ובו דיווח עוזרו של פרקליט המדינה דאז כי יום קודם, ב- 12.11.17, העלה השר לביטחון הפנים גלעד ארדן בפני פרקליט המדינה דאז והיועץ המשפטי לממשלה טענה - אשר נשמעה כבר בעבר מהמפכ"ל - ולפיה ידוע לו על סברה שקיימת בשירות הביטחון הכללי, ולפיה המנוח ערך "סיור הכנה לפיגוע שהתרחש בהמשך".

- העתק מייל מלשכת פרקליט המדינה בעניין פניית השר מצ"ב ומסומן "אא".

2. יצוין כי פנייתו זו של השר לביטחון הפנים נעשתה בהמשך ישיר להתבטאויות פומביות חוזרות ונשנות שלו נגד מח"ש ועבודתה בפרשת אום אל חיראן, במה שנחזה להיות ניסיון של המשטרה והעומד בראשה, בגיבוי השר המופקד עליה, לפקפק בעצם סמכותה של מח"ש לבדוק את האירוע מכל היבטיו, אגב ניסיון להתערב בהליך הבדיקה ולהשפיע עליו¹.

1 לדוגמא: כותרת באתר "וואלה" מיום 31.3.17: "ארדן על אום אל חיראן: למח"ש אין סמכות לקבוע אם מדובר בפיגוע"; כותרת בעיתון "הארץ" מיום 6.2.18: "גורמים במשטרה: למח"ש אין סמכות לקבוע אם הדריסה באום אל חיראן הייתה פיגוע". וכן בראיונות שהעניק השר לכלי תקשורת שונים. לדוגמא:

השר ארדן: "הקביעה שקיימת כרגע היא שמדובר בפיגוע דריסה. עמדת משטרה או עמדת גורם מוסמך מטעם המדינה אינה שוות ערך לגורם מנגד, גם האסירים בכלא טוענים ששמו אותם סתם, אז אתה לא אומר: יש עמדת אסיר ועמדת מדינה". המשטרה קבעה שהדריסה הייתה מסוכנת, אחרי ניתוח הזירה; היא ניתחה את ההסטה של ההגה, וההאצה. מסקנת המשטרה הייתה חד משמעית שמדובר בפיגוע דריסה מכוון. עמדת מח"ש לא יכולה לסתור את עמדת המשטרה, ולכן חובתי כשר להתבסס על עמדת המשטרה" (ראיון ברדיו 101.5 לשדר אמנון סופר).

3. מאחר שלדברים שנטענו ע"י השר לא נמצא כל זכר בחומרים שהעביר שירות הביטחון הכללי לידי מח"ש, נתבקשנו מטעם לשכת פרקליט המדינה דאז לפנות בדחיפות לשב"כ על מנת לברר אם יש לדברים יסוד (כאמור בהודעת המייל הנ"ל). פניה כזו אכן בוצעה מיידית ע"י החוקרים.
4. ביום 30.11.17 נתקבל מענה משירות הביטחון הכללי בזו הלשון:

"בהמשך לפנייתכם ולאחר בירור שנערך במרחב דרום, נציין כי מעבר לכלל החומרים אשר הועברו אליכם עד כה, לא מצוי ברשותנו חומר או סברה או מידע אחר לפיו מדובר היה בפיגוע מתוכנן או סברה כי נערכה הכנה לפיגוע ע"י יעקוב אל קיעאן"

- ראה נספח "ד" למסמך העיקרי.

מתקפה פומבית של המפכ"ל על מח"ש בטענות כזב על "בידוי ראיות" ו"הסתרת מסמך השב"כ"

5. לאחר שדרכו של המפכ"ל לקבלת מסמך האינבסטיגציה משירות הביטחון הכללי נחסמה (תיאור העניין מפורט במסמך העיקרי - ראה סעיפים 59-63), מספר ימים לאחר שעובדי השב"כ נחקרו במח"ש (ביום 12.11.17) ולאחר שהשר עצמו פנה לראשי המערכת בטענה כי שב"כ לא העביר למח"ש מידע או סברה התומכים בתזת הפיגוע, פורסם ביום 23.11.17 בחדשות ערוץ 2 במהדורה המרכזית (ע"י הכתב הבכיר גיא פלג) כי המפכ"ל דאז, אלשיך, מאשים את הנהלת מח"ש בהסתרת "מסמך השב"כ", ממנו עלה (כך לפי הנטען) שהאירוע באום אל-חיראן אכן היה "פיגוע", כטענת המפכ"ל ביום האירוע.
6. על פי הפרסומים, אמר המפכ"ל דאז כי "מח"ש העלימה מתיק החקירה את מסמך השב"כ הרגיש והדרמטי", כאשר לפי הנטען, העלמת המסמך מגיעה לכדי "בידוי ראיות ושיבוש חקירה".
7. מדובר היה באירוע קיצוני, חריג וחסר תקדים: מפכ"ל משטרת ישראל מאשים בפומבי, במהדורת חדשות מרכזית, ובשעת צפיית שיא, את 'שומר הסף' העיקרי המופקד עליו ועל ארגונו בביצוע עבירות פליליות של בידוי ראיות ושיבוש מהלכי חקירה.
8. כמנהל מח"ש באותה העת, הערכתי כי אירוע זה מחייב התייחסות מערכתית מיידית על מנת למזער את עוצמת הפגיעה באמון הציבור, כפועל יוצא מפרסום פומבי של האשמה כה חריפה, אשר השלכותיה על אמון הציבור בניקיון כפיה של המחלקה בטיפול בתיק רגיש עלולות להיות חמורות; בפרט כאשר הדברים נשמעו בבטות כה רבה מטעמו של השוטר מספר אחד, והדהדו מעל במה ציבורית מרכזית מפי כתב בכיר.

9. כמו כן עלה חשש שמא יכולתם של חוקרי מח"ש, אנשי המודיעין שלה, פרקליטיה ומנהליה לזכות בשיתוף פעולה של הדרגים השונים במשטרת ישראל במסגרת העבודה השוטפת, עלולה להיפגע קשות כתוצאה מהפרחת האשמות אלה ע"י המפכ"ל סביב הטיפול בתיק הטעון והמורכב.

10. לגוף העניין, מדובר היה בהאשמה כוזבת פעמיים: ראשית, מח"ש לא העלימה את מסמך השב"כ, ולו מהטעם הפשוט שאיש מאנשיה לא ידע כלל על קיומו של מסמך זה עד להיוודע דבר פנייתו החריגה של המפכ"ל לשב"כ. שנית, משהובא בפנינו לראשונה "מסמך השב"כ" (כוונת המפכ"ל הייתה, ככל הנראה, למסמך האינבסטיגציה שדרש לקבל לעיונו), עלה ממנו כי השב"כ מעריך שהאירוע באום אל-חיראן לא היה "פיגוע", וזאת בדומה לעמדת מח"ש שהתגבשה במקביל ובאופן עצמאי ובלתי תלוי בהערכות שב"כ, לאחר בדיקה מקיפה ומעמיקה של ממצאי הזירה וכלל הראיות שנאספו.

11. בימים הסמוכים לאחר שידור פרסום כוזב זה, התנהלה התכתבות מיילים ערה ביני ובין פרקליט המדינה למשנהו. דרישתי הייתה שתינתן תגובה פומבית הולמת במענה לדברים, זאת מן הטעם שתגובה כזו לא שודרה כלל בזמן אמת. ומשכך, לא ניתן מענה הולם, ומעל במה מתאימה לפרסום הכוזב.

12. לפיכך בקשתי כי יינתן מענה מתאים, בין על דרך של פרסום הודעת דוברות מפורטת לגבי פרטי העניין, ובין על דרך של תדרוך הכתב פלג ע"י הדוברות לגבי עובדות האמת בפרשה, וזאת מעל אותה במה בה פורסמו ההאשמות הכוזבות, במהדורה מרכזית עוקבת (להבדיל משולי כתבות 'פולו-אפי' באתרי הרשת), כל זאת על מנת לנטרל ככל האפשר את השפעת הפרסום הכוזב והמזיק, אשר שודר בשעה של צפיית שיא.

13. להלן השתלשלות העניינים העובדתית כפי שהתרחשה בזמן אמת²:

(א) זמן מה לפני פרסום מתקפת המפכ"ל על מח"ש, (למיטב זכרוני מדובר ביום או במספר ימים קודם לכן), זכור לי שפרקליט המדינה קרא לי ללשכתו ועדכן אותי כי פנה אליו כתב הפלילים של ערוץ 2, גיא פלג, ומסר לו כי מפכ"ל המשטרה טוען שמח"ש "העלימה" את מסמך השב"כ ו"שבשה" את חקירת אירוע אום אל חיראן. בשיחה בינינו הוברר שמדובר בשטות גמורה, מה גם העובדות היו מוכרות היטב לפרקליט המדינה דאז, וסוכם בינינו

2 הדברים מתבססים, בין היתר, על חילופי אס אמ אס מערב שידור המהדורה ביני לבין דוברת מח"ש, אשר ניתן כמובן להציגם לפי הצורך. אבקש להדגיש כי מאחר שחלק מהמיילים הועבר אלי שלא על דרך עיון שלי במחשב המשדרי ששימש אותי, יתכן שחלו שינויים "טכניים-אוטומטיים" בחלק מהתאריכים הנקובים בהודעות מייל אלה. לפיכך, ככל שיתעורר ספק בדבר, ניתן יהיה לקבל את כלל המיילים הללו במקורם דרך גורם מוסמך באגף המחשוב בפרקליטות המדינה. וככל שיחברר כי נפלה תקלה בתיארוך אחד מהעתקי המיילים בהם השתמשתי, אבקש לקבל על כך עדכון על מנת שבמידת הצורך, אוכל לתקן את הדברים.

שהוא יפעל על מנת להבהיר לכתב שמדובר בקשקוש וייעשה ככל יכולתו כדי "להוריד אותו מהעניין".

(ב) מאחר והאחריות על הדוברות - לרבות על דוברות מח"ש - הייתה בפרשה זו, המלאכה בנושא זה נותרה בידי פרקליט המדינה וצוותו.

(ג) בערב יום ה', 23.11.17, הובא לידיעתי בזמן אמת כי האשמותיו הכוזבות והמופרכות של המפכ"ל משודרות ומתפרסמות באמצעות הכתב פלג במהדורה המרכזית של ערוץ 2, וזאת בשעת צפיית שיא.

(ד) מיד כשנודע לי הדבר (בשעה 20:23), פניתי לדוברת מח"ש כדי שתפעל באופן מידי מול לשכת פרקליט המדינה לניסוח תגובה שתפורסם לאלתר תוך כדי שידור המהדורה.

(ה) בשעה 20:44, בשלב מאוחר יחסית של שידור המהדורה, בעוד מהדורת החדשות משודרת, הועבר אלי ע"י דוברת מח"ש נוסח תגובה ממנה עלה כי פרקליט המדינה דוחה מכל וכל את האשמות המפכ"ל. נוסח זה שאושר לפרסום ע"י פרקליט המדינה דאז, הניח את דעתי לחלוטין. בשלב זה עברתי לצפות און ליין בהמשך מהדורת החדשות, ממתין לפרסום התגובה, בתקווה שהפרסום יתקן – ולו במידת מה - את המעוות, ויקטין אגב כך את הנזק הכבד שנגרם לשמה הטוב של המחלקה.

(ו) בשעה 20:49, כשמהדורת החדשות קרבה לסיום, פניתי שוב לדוברת מח"ש על מנת לוודא שהתגובה יוצאת את לשכת פרקליט המדינה מבעוד מועד.

(ז) בשעה 20:53 השיבה לי הדוברת כי למרות צוק העיתים, איש מהמטפלים בתגובה מטעם לשכת פרקליט המדינה אינו עונה לה.

(ח) בשעה 21:00 הגיעה מהדורת החדשות המרכזית לסיומה, וזאת בלא שהתגובה או חלק ממנה דווח כלל בשידור!

(ט) בתום המהדורה, בשעה 21:01, כתבתי לדוברת מח"ש כך: "במבחן התוצאה לא ממש קבלתי את מה שקיוויתי לו".

(י) בהמשך, בשעה 21:11 הוספתי וכתבתי לדוברת מח"ש: "אני מקבל הדים מכל עבר על האשמות חסרות תקדים של המפכ"ל שנותרו ללא תגובה. יש לך רעיון מה לעשות הלאה?"

וכך נותר הדיווח הסנסציוני של הכתב הבכיר על דבר ההאשמות החמורות והכוזבות שהטיח המפכ"ל במח"ש בשעת צפיית שיא, ללא כל תגובה.

14. ביום א', 26.11.17, שלושה ימים לאחר פרסום האשמות המפכ"ל, שבתי על תיאור השתלשלות הדברים בהודעת מייל ששיגרתי לפרקליט המדינה:

"...משלא פורסמה התגובה, נותרנו עם חלל ריק ושתיקה שהונחה לפתחי באס אמ אס שנשלחת לי. בשתיקה הציבורית הזו - עודנו מצויים... ... העובדה שהדברים פורסמו כתגובת מחש בתחתית האתרים - אינה מענה, כמוכן בהיבט של האימפקט הציבורי...".

העתק התכתבות י"ל מיום 25-26.11.17 מצ"ב ומסומן "בב"

15. במייל ששלחתי ערב קודם לפרקליט המדינה דאז, במוצ"ש, 25.11.17 (שעה 17:38), יומיים לאחר פרסום האשמת המפכ"ל, הצעתי לנסח הודעה דוברות מפורטת, אשר פרסומה – ולו בדרך של שיחת רקע של הדוברות עם הכתב הבכיר שפרסם את דבר ההשמצה הפרועה על המחלקה - יבהיר את השתלשלות הדברים לאשורה. וכך כתבתי לפרקליט המדינה דאז:

"שי שלום,

צר לי אך הפרסום מיום ה' אינו נותן לי מנות. התגובה שניתנה לא סיפקה מענה הולם. לאור פרסומים נוספים מהם עולה שהמשטרה מתדרכת כתבים ב- **fake news**, מתחייבת להבנתי תגובה חריפה בהרבה, ומיד; שכן אנחנו רק בפתחו של העניין, הוא צפוי להסלים ויש להציב גבולות גם כדי למנוע מהמפכ"ל להוסיף ולהסתבך כדרכו.

אזכיר: מפכ"ל המשטרה הטיח במח"ש שהיא העלימה מסמך ושמעשיה עולים כדי "בידוי ראייה" ושיבוש חקירה בהקשר לחקירת פרשת אום אל חיראן. מדובר בהאשמה מופרכת שאין חמורה ממנה, הממילה דופי בי ובאנשיי על לא עוול בכפינו.

לדאבוני, התנהגות המפכ"ל אינה מפתיעה. מדובר בהתנהלות נמשכת, שהתראתי עליה שוב ושוב בעבר, בעל פה ובכתב, אשר הגיעה לשיא שטרם ידענו כמותו ושאני רואה בה ניסיון להמיל אימה על העוסקים במלאכה - אם לא ניסיון לשבש את עבודת המחלקה ולהתערב בה.

בנסיבות אלה אבקש להוציא על דעתך עוד הערב, דרך אפרת הדוברת, לגיא פלג או לעיתונאי בכיר אחר את הדברים הבאים, המתארים את העובדות לאשורן. מהלך כזה ייתן מבחינתי את הגיבוי המתחייב במצב דברים כה חמור, ויאפשר לי ולאנשיי להמשיך בחקירה רגישה זו, ללא מורא, למרות שהמפכ"ל ושר לבט"פ נוגעים בה אישית, והמפכ"ל פועל בה להבנתי בדרך פסולה כדי לפגוע בהשלמתה:

אלה הדברים שאבקש שאפרת (הדוברת, א.כ.) תדברר לגיא פלג בשיחת רקע: "סביב חג הסוכות, התריע שירות הביטחון הכללי בפני חוקרי מח"ש כי לשכת מפכ"ל דורשת לקבל לידיה מסמך של השירות, העוסק בפרשת אום אל חיראן. מדובר בסיכום פנימי של שב"כ אשר לא הועבר בעבר למח"ש, ושדבר קיומו לא היה ידוע כלל לאנשי מח"ש.

ראש מח"ש הורה לשב"כ להעביר את המסמך לעיונו שלו ובמקביל אסר על העברתו לגוף הנחקר, הלוא היא המשטרה- לרבות לעומד בראשה, כמתחייב.

משהגיע אותו מסמך פנימי של השב"כ לידי ראש מח"ש, התברר כי הוא כולל בעיקרו אך סיכום החומר הגולמי שהשירות העביר בזמן אמת לחוקרי המחלקה לצורך החקירה, שעיקרו היה ידוע למח"ש זה מכבר, וממילא קבל כבר ביטוי בחוות דעתה שהוגשה חודשים קודם לכן לפרקליט המדינה.

בחון כך, שב"כ התייחס במסמך זה לשאלת היחכנותו של פיגוע טרור בנסיבות העניין ועמדתו לא זו בלבד שלא סתרה את מסקנותיה של מחש, היא אף חיזקה אותן. זאת ועוד: במסמך סיכום השב"כ נמצא לראשונה מידע חדש, אשר עורר מחדש חשד שמא בוצעה באירוע עבירה פלילית ע"י איש משטרה. מידע חדש זה חייב מספר פעולות של השלמת חקירה, וזו מתבצעת בימים אלה. גורם בכיר מאוד במחלקה לחקירות שומרים מסר כי הדברים שהושמעו בכתבה של גיא פלג מטעם

מפכ"ל המשטרה, ביחס להתנהלות מח"ש, ולא הוכחשו עד היום על ידו, הם משוללי כל בסיס או יסוד שהוא וטוב היה שלא נאמרו משנאמרו. עוד הוסיף גורם זה כי בעוד שמח"ש ממלאת בעניין זה את תפקידה באורח מקצועי, יש להצטער על מעורבותו של המפכ"ל בניסיון לקבל לידיו מסמך הנוגע במובהק לחקירה שטרם מוצתה, וזאת בניגוד לכללים המחייבים והמקובלים, מסמך שצריך היה להגיע ולהישאר בתיק החקירה המתנהל במח"ש-ש ובו בלבד, וזאת עד לקבלת החלטות בתיק ע"י הגורמים המוסמכים.

בנסיבות אלה, אם וככל שנעשו בתיק זה מעשים העולים כדי שיבוש הליכי חקירה, הרי לא במגרשה של מח"ש יש לבחון את הדבר.

לאישורך וגיבוך המהיר - אודה (אני רוצה שאפרת תעביר לגיא פלג את הדברים עוד לפני המהדורה הערב)-
אורי"

- מייל עם הצעת תגובה מפורטת למתקפת המפכ"ל מצ"ב ומסומן "גג".

16. לאחר מחשבה נוספת, הוספתי וכתבתי כך (מוצ"ש, 25.11.17, שעה 18:19):

"שי,

בהמשך למייל הקודם, ובמחשבה נוספת, כדי לא לפגוע במוסד המפכ"ל, אני מוכן לשקול לקבל כחלופה לפרסום המבוקש שהמפכ"ל יודיע תוך פרק זמן קצר כי הדברים שנאמרו בכתבה של פלג ויוחסו לו, לא היו על דעתו, או יחיש שאמר אותם, או לחלופין יתנצל על הדברים ויביע אמון מלא בעבודתה המקצועית של המחלקה בחקירת פרשת אום אל חידאן.

אודה על התייחסותך בהקדם.
מהדורת הערב קרבה ובאה...
שבוע טוב, אורי"

17. פרקליט המדינה הבהיר מצדו כי הוא אינו רואה תוחלת בניסיון להביא את המפכ"ל לחזור בו מדבריו הקשים והשיב לי את אשר השיב. במענה לדבריו כתבתי כך³:

"מצטער, אך לא הבנתי מה כוונתך במילים "ללכת בדרך המפכ"ל ולפעול כמוהו". אני מניח שוודאי אינך מתכוון לכך שפעולת דוברות חדה, המתבצעת בסמכות וברשות, ומעמידה דברים על דיוקם מבחינה עובדתית במענה ובתגובה להשמצה פרועה וחסרת בסיס, שקולה ל"השמצה פרועה וחסרת בסיס וגו'" מפי מפכ"ל המשטרה, שנעשתה בפריים טיים בראש מהדורת חדשות מרכזית.

אזכיר- מחש פעלה ופועלת בחקירת תיק זה בשליחותך ולפי הנחייתך שלך, מכוח תפקידנו כחוקרים/פרקליטים/ מנהל מחלקה בפרקליטות המדינה - שאתה העומד בראשה. אשר לשיקול המערכתי- מזה שנחיים אני חש שבשם ה"התרוממות מעל" ועל מזבח יחסי פרקליטות-משטרה, מוקרבת מח"ש, על מנהליה ואנשיה, ועל האינטרס הציבורי עליו היא מופקדת.

השאלה למה עוד יש לחכות כדי להעניק לעוסקים במלאכה- ממעמך- את הגיבוי לו הם ראויים, ובאופן שיהיה הולם ושקול מבחינה ציבורית לדופי שהוטל בהם ומעל

אותה הבמה הציבורית מעליה נעשה הדבר... להותיר אותי ללא גיבוי של המערכת ולהורות לי לסכור את פי "למובת המערכת", כאשר מפכ"ל המשטרה בעצמו...טוען קבל עם ועדה שהמחלקה שבראשותי "העלימה מתיק החקירה את מסמך השב"כ הרגיש והדרמטי, ולדבריו העלמת המסמך מגיעה לכדי "בידוי ראיות ושיבוש חקירה" - נראה לי לא הוגן, לא ערכי, והוא אינו מתיישב עם האתוס הפרקליטותי עליו צמחתי."

18. בהמשך הדברים הוספתי וכתבתי:

"אני סברתי שלו היה מנהל מח"ש כפיף שלי, הייתי מבקש בנסיבות הקיצוניות של העניין, נוכח העוול החריף וההשתלחות הפרועה מצד דמות בסדר גודל של מפכ"ל, בכתבה שפתחה מהדורה מרכזית- לנצל את העובדה שהדבר התרחש בפתח המהדורה ומבקש לעלות בעצמי לשידור ולתת מענה ברור וחד להאשמה של המפכ"ל. במקום ובזמן.
אתה בחרת בדרך מעט שונה, אך סברתי שבהחלט יש בה מענה מספק. משלא פורסמה התגובה, נותרנו עם חלל ריק ושתיקה."

19. השתלשלות עניינים זו תוארה על ידי פרקליט המדינה דאז לאחרונה בראיונות פומביים שהעניק בכל מהדורות החדשות בדרך זו:

"באותו ערב שבו נשלח המייל, פורסם שהמפכ"ל תקף פומבית את מח"ש וטען שהיא משבשת את החקירה. מיד לאחר מכן פרסמתי הודעה פומבית שנתנה גיבוי מלא למח"ש והכחישה לגמרי טענה זו. ראש מח"ש לא הסתפק בכך ורצה שאתקוף חזרה את המפכ"ל אישית..."

למרבה הצער, ככל הנראה פרקליט המדינה דאז לא זכר את עובדות האירוע ולכן לא דייק בדבריו לציבור.

20. בחזרה להשתלשלות העניינים העובדתית הרלוונטית המשתקפת בהתכתבויות בעניין: משהוברר לפרקליט המדינה כי לא ניתן למח"ש גיבוי הולם במגרש הציבורי, ומשהיה ברור לכל כי אין להפקיר זירה חשובה זו, ודאי כאשר בדיקת הפרשה מצויה בעיצומה, סוכם כי יינתן למח"ש ואנשיה גיבוי מלא בכנס הפרקליטים, שצפוי היה להיערך באותם ימים באילת (חוקרי מח"ש אינם נוטלים חלק בכנס זה).

21. פרקליט המדינה דאז היה, כמובן, רגיש ועירני מאוד להיבט התקשורתי של העניין והבין היטב את החשיבות למתן פומבי לגיבוי מצדו במענה למתקפה הפומבית הבוטה מצד המפכ"ל דאז. משכך הוא כתב לי את הדברים הבאים:

"לגופו של עניין, אני מתכוון להתייחס לנושא גם מחר, בדברי לפני הפרקליטים, פורום של כמעט אלף איש. פורום שכל מילה שאומר בו, שיש בה חשיבות ציבורית, תגיע לתקשורת באמצעות הדוברות. כמו כן בכוונתי לומר ליועץ שבדבריו מחר אני סבור שעליו לעשות כמוני." [נספח "בב"]

22. למרות האמור, מאומה מהדברים החשובים והטובים שאכן בהחלט נאמרו מפי פרקליט המדינה (והיועמ"ש) בכנס הפנימי בנוגע לתפקודה המקצועי של מח"ש בפרשת אום אל חיראן ולכזב שבהאשמות המפכ"ל כלפיה, לא זכה לסיקור פומבי או לאזכור תקשורתי כלשהו.

23. בסיכומו של דבר, בניגוד לתיאור הדברים המשתמע מדברי פרקליט המדינה ומשנהו, נותרו מח"ש ואנשיה ללא גיבוי ציבורי משמעותי מצד ראשי המערכת אל מול מתקפה חזיתית, בוטה ושקרית, מטעמו של מפכ"ל המשטרה, בכיר השוטרים אשר מח"ש מופקדת על חקירתם בפלילים; כל זאת תוך כדי התנהלות הבדיקה בפרשת אום אל חיראן, על כל המשתמע מכך.

24. לא הייתי מכביר מילים על תכתובת מיילים זו, אלמלא המקום הרב שתפסו הדברים בהקשר הציבורי ואלמלא דרך הצגת הדברים בראיונות הפומביים הרבים שהעניק לאחרונה פרקליט המדינה ניצן, בכל מהדורות החדשות המרכזיות, בשעת צפיית שיא, אליהן בחר זו הפעם להתייבב – במידה רבה של צדק - אל מול מתקפה בוטה שספג בעצמו מגורם רם דרג (בדמות ראש הממשלה).

25. בסופו של דבר, עיקר היה מבחינתי לא היה הזירה התקשורתית שזנחה, אלא מה שנכתב על ידי אותה עת במייל בכל הנוגע לדרך הטיפול העיתידית המתחייבת בכל הנוגע להגנה על מח"ש ואנשיה בעבודתה השוטפת. וכך הבהרתי במייל מיום 26.11.17 [נספח ב):

"עיקר בעיניי, כפי שצינתי, אינו הכתבה הזו, אלא מה צפוי לנו- למח"ש ולי- בשלב הבא. וכאן קריטיים מבחינתי דבריו של מומי לגבי העמדת גבולות ברורים וקריאה נמרצת ובלתי מתפשרת לסדר, עוד בטרם המשך החקירה.

אני מקבל שזו אינה צריכה לפומביות דווקא (פשוט עד היום יש הסלמה נמשכת ולמרות התראותי החוזרות ונשנות, ואיני יודע על מאומה שנעשה ע"י איש מהבכירים בעניין-ודאי לא מעשה מהותי ואפקטיבי - להפסיקה). נהפוך הוא: נדמה כי האיש שואב כוח מהכלת השתלחיותיו הארסיות הבלתי פוסקות והשתיקה המערכתית והציבורית למולן ורואה במח"ש ובמנהיגיה הפקר מוחלט.

ולכן, מבחינתי עיקר הציפיה לגיבוי אמיתי ואפקטיבי - לה מחש ואני ראויים- עוברת לשלב הבא. ושם יקבעו המעשים והתוצאות. פחות הכוונות, המחשבות, ההתכתבויות המושחזות והדיבורים.

אשמח להתעדכן לגבי הצפי לחוכנית להמשך ואולי לקיים שיח בנושא. אורי".

26. למרות דברים אלה, ולמרות דיווחים חוזרים ונשנים שהעברתי בכתב ובעל פה, לאורך מספר חודשים עוד קודם, מהם עלה כי העבודה השוטפת של מח"ש בנושאים המקצועיים המהותיים נפגעת עקב התנהלות המשטרה והעומד בראשה, מעולם לא שותפתי ע"י פרקליט המדינה במהלך כלשהו שנקט על מנת למנוע את המשך התנהלותו ה"שערורייתית" של מפכ"ל המשטרה, כלשונם של פרקליט המדינה ומשנהו. כמו כן מעולם לא עודכנתי באופן מסודר כי אכן נעשה מהלך כדי לבלום את הפגיעה הנמשכת במח"ש ואת הכרסום במעמדה כישומר הסף רגיש וחיוני, המופקד על חקירת אנשי המשטרה.

דליפת המיילים הפנימיים והתבטאויות פומביות מפי בכירים בפרשה

27. כאמור, למרבה הצער, חלקים מתכתובת מייל פנימית זו, דלפו ופורסמו לאחרונה, ואף זכו להד ציבורי ותקשורתי רחב, כל זאת תוך שהדברים מוצאים מהקשרם.

28. כתוצאה מהדלפת ופרסום תכתובות מיילים אלו, נטען, בין היתר, על ידי ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו בפומבי (ביום 8.9.20) כך:

“התברר שבכירי הפרקליטות והמשטרה הפכו אותו (את המנוח – א.כ.) למחבל כדי להגן על עצמם ורק כדי לפגוע בי... הפכו אותו למחבל רק כדי לפגוע בי”.

29. בדברים חמורים אלה שנאמרו מפי ראש הממשלה, שולבה גם אמירת התנצלות פומבית בפני משפחת המורה המנוח; בעקבות זאת הוציאה אף משטרת ישראל באותו יום הודעת דוברות ובה התייחסה לראשונה אל אירוע מותו של המורה המנוח כאל “אירוע מצער”, ואף הוסיפה דבר השתתפות בצער שתי המשפחות השכולות על אובדן. וכך פורסם:

“ממשטרת ישראל נמסר:

מדובר באירוע מצער שהתרחש לפני למעלה משלוש וחצי שנים במהלכם מצאו את מותם שוטר ותושב המקום, הכול במהלך פעילות מבצעית שבוצעה במקום כחוק. אנו משתתפים בצער המשפחות על אובדנם (כך במקור, א.כ.). האירוע נבדק ע”י הגורמים המוסמכים, ממצאי הבדיקה פורסמו לציבור, וללא קשר אליהם מחובתנו לפעול למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד”.

30. משנראה היה כי אכן משטרת ישראל שינתה כליל את עמדתה המקצועית בנוגע לאירוע, וחזרה בה למעשה מהכרזתו הפומבית של מי שעמד בעבר בראשה, התייצב פומבית כבוד נשיא המדינה, מר ראובן ריבלין, ואמר את הדברים הבאים:

“דרוש לב רחב מספיק בשביל להאמין בכוחו של האדם לבקש סליחה, לתקן את דרכיו ולעשות שינוי. אבל לא רק יחידים צריכים להכיר בטעויותיהם. גם על ארגונים ממשלתיים ומדינות מוטלת האחריות לביקורת עצמית ולהתנצלות על טעויות. חוסנה של מערכת, כל מערכת, נבחן ביכולת שלה לאפשר חקירה כשזו נדרשת, להורות בטעויות, לתת דין וחשבון, ולתקן את דרכיה להבא. גם אחרי שעובר זמן, ניתן לומר טעינו, שגינו, נבדוק, נחקר.”⁴

4 מתוך דברי נשיא המדינה על פרסומי הימים האחרונים באשר לאירועי אום אל חיראן’.

31. בהמשך לדברים אלה ובמענה להם, ביום 10.9.20 התראיין בנושא פרקליט המדינה לשעבר, שי ניצן, באמצעי התקשורת השונים ואמר:

“אשר לשאלה אם המנוח היה באמת מחבל, כפי שטענו המפכ”ל וראש הממשלה עצמו – אמרתי במפורש כי אין מספיק אינדיקציות כדי לקבוע שכך היה הדבר, כשם שאין מספיק אינדיקציות לקבוע את ההפך. בנוסף, הבהרתי כי השב”כ שאליו פניתי לכירור עמדתו, נתן לי תשובה רשמית ואמר שאינו יכול לקבוע אם מדובר בפיגוע. עוד הוספתי כי בכל מקרה כלל אין זה מתפקידי לקבוע אם המנוח היה מחבל או חף מפשע...⁵”

במענה לשאלה אם מגיע למשפחת אל קיעאן טיהור פומבי, השיב ניצן:

“... צריך להיות ברור שלא השתנה דבר במסד הראייתי שעליו התבססו ההחלטות בעבר. גם לאמת יש חשיבות”.

32. כשבוע ימים לאחר מכן, התראיין גם מפכ”ל המשטרה בדימוס, רוני אלשיך, באמצעי התקשורת ועמד בנחרצות ובפסקנות, כדרכו, על דעתו כי המורה המנוח הוא מחבל. אלשיך הסתמך, בין היתר, על האמור בהחלטת פרקליט המדינה ניצן, וזאת במידה רבה של צדק לשיטתו, שכן פרקליט המדינה אכן לא שלל בהחלטתו את האפשרות שהמנוח ביצע פיגוע דריסה (אם כי גם לא אישר את דבר קיומה של אפשרות זו).

33. וכך, בין היתר, נאמר ע”י אלשיך:

“...אני דבק בעמדותי היות שמדובר בדריסה מכוונת. לא מכיר מישהו שעושה דריסה מכוונת כאשר זה איננו פיגוע. אני לא יודע מה הרקע, אבל בטוח שזה פיגוע... פרקליט המדינה קבע שלא ניתן לקבוע...⁶”

34. כדברי פרקליט המדינה לשעבר ניצן, גם למיטב ידיעתי, פרט לפרסומים כאלה או אחרים בתקשורת, לא חל מאז סיום החקירה ועד היום כל שינוי במצב הראיות בתיק או בסטטוס ההחלטה המשפטית שניתנה ע”י פרקליט המדינה דאז. ממילא, החלטת ניצן עומדת על כנה עד עצם היום הזה והיא המגדירה את המצב המשפטי בפרשה, כל עוד לא תתקבל החלטה אחרת (ככל שתתקבל כזו).

5 דברים דומים נאמרו מעל במות שונות. הציטוט נלקח מתוך ראיון שהעניק פרקליט המדינה לשעבר ל- YNET מיום 10.9.20.

6 מתוך ראיון שהעניק המפכ”ל בדימוס, רוני אלשיך, לחדשות ערוץ 13 ביום 17.9.20. מאחר והחלטת ניצן במתכונתה איננה שוללת אפשרות עובדתית ומשפטית של התרחשות פיגוע באירוע באום אל חיראן, נראה כי היא בהחלט מאפשרת מבחינה משפטית למפכ”ל דאז לדבוק בעמדתו מיום האירוע, ולשוב ולהכריז עליה בפומבי מעת לעת.

35. לפיכך, מתעוררת תמיהה לפשר התנצלותו של ראש הממשלה (ולפשר שינוי עמדת המשטרה בעקבותיה), שעה שדבר לא השתנה בחומר הראיות בתיק או בצבר חוות הדעת והמסמכים שהזינו את התהליכים ושימשו מסד לקבלת ההחלטות המשפטיות בו, והתיק על תכולתו קפא על שמריו מאז מועד ההחלטה ביום 1.5.18.
36. למותר לציין כי טענת ראש הממשלה לפיה בכירי הפרקליטות "הפכו" את הנהג המנוח למחבל "רק כדי לפגוע בי", תוך שימוש ציני ומביש במשפחה שכולה ובכאבה לצרכי ניגוח פוליטי של המערכת, היא טענה מופרכת מיסודה, חסרת כל בסיס.
37. עם זאת, לשיטת הח"מ, כפי שהובהרה במסמך העיקרי (אליו נלווה נספח זה), הגם שלתפנית הציבורית שחלה לאחרונה בעמדות ראש הממשלה והמשטרה, לא קדמה כל בחינה או שקילת חומרים מחודשת (ונראה שכל כולה התבססה על שיקולים פוליטיים חיצוניים לפרשה עצמה), אפשר ובמישור הציבורי יש לעצם פרסום התנצלות ראש הממשלה, בתוספת הבהרת המשטרה, וכמובן לדבריו של כבוד הנשיא – פרסומים הנתפסים במישור הציבורי כתופסים את מקומן של המסקנות המשפטיות לפיהן החשד נותר על כנו – כדי להקל במידת מה על הפגיעה שהסבו ההצהרות הפומביות של הבכירים בעבר (גם אם מניעי התנצלותו של ראש הממשלה מעוררים תמיהה).

הסיפור האמיתי מאחורי חילופי המיילים החריפים שדלפו לתקשורת

38. חילופי המיילים שדלפו למרבה הצער ופורסמו לאחרונה, אכן הוצאו מהקשרם הנכון ואף נעשה בהם שימוש לרעה. עם זאת, משנדרשים אנו לדברים, לא אוכל שלא להבהיר בהזדמנות זו כי דבריי החריפים בחילופי המיילים בפרשה זו לא נכתבו בחלל הריק.
39. כפי שידוע היטב לפרקליט המדינה, ברקע דברים אלה עמד מה שנתפש בעיני לאורך זמן רב כהפקרת המחלקה ובכירי אנשיה - ללא כל הגנה מצד המערכת - להתנהלות תוקפנית מתמשכת, חריגה ושיטתית מצד משטרת ישראל, בהובלת מי שעמד אותה עת בראשה, ובגיבוי השר הממונה עליהם.
40. כמי שמצא לנכון להציג עצמו בפני כ"מומחה לפירוק ארגונים עוינים" בפגישת עבודה שנערכה עימי (אמירה עליה דיווחתי לפרקליט המדינה וליועץ המשפטי לממשלה), נהג המפכ"ל אלשיך באופן שיטתי, מובנה וסדור, להזין את לשכת פרקליט המדינה על בסיס קבוע בתלונות ובטרוניות נגד המחלקה ואנשיה, ואף ניסה להתערב בצורה בוטה ולהשפיע על ראשי המערכת שעליהם לערוך שינוי במבנה הארגוני של מח"ש, תוך הטלת דופי ביושרה של עובדי המחלקה, כל זאת, בין היתר, גם תוך כדי הליך הבדיקה בפרשת אום אל חיראן.

41. רק במבט לאחור, מבעד למרחק הזמן והמקום, הלך והשתקף לנגד עיני מה שנחזה בדיעבד להיות מהלך סדור ושיטתי (ככל הנראה פרי 'מומחיות בפירוק ארגונים עוינים') שתכליתו, כך מסתמן, הייתה לכרסם במעמדה של מח"ש כישומר הסף המופקד על חקירות המשטרה, להבאיש את ריחה בעיני הבכירים העומדים בראש המערכת; ואגב כך לערער את ביטחונם

העצמי של אנשיה הניצבים בחזית העשייה, וליצור כלפיהם אפקט של "מניעה מצבית" (כלשונו המקצועית של המפכ"ל אלשיך ; או "אפקט מצנן" בלשוני שלי), תוך כרסום בתדמיתן ובמעמדן המקצועי של מי שזוהו על ידו כדמויות מפתח במחלקה וכהנהגת העתיד שלה.

42. אל מול התנהלות תוקפנית רציפה זו, אשר הייתה מלווה תדיר בהפעלת דוברות משטרתית עוצמתית, בוטה ומשתלחת, אגב פגיעה נמשכת בממשקי העבודה השונים של המשטרה מול מח"ש, פעלתי לאורך חודשים ארוכים כמיטב יכולתי להדוף תלונות סרק, לגונן על אנשי המחלקה כשנדרש הדבר, ולהבטיח ככל הניתן תפקוד תקין בעבודה השוטפת, וזאת למרות הקשיים המובנים בסיטואציה וחוסר האיזון ביחסי הכוחות במערכת (בהעדור גיבוי פרקליט מדינה).

43. בסופו של דבר, למרות שיגור התלונות השיטתי וזרם הטרוניות הקבוע שטפטף מלשכת מפכ"ל נגד המחלקה ואנשיה, לאחר בדיקות שנערכו בפרקליטות המדינה ביחס לתלונות, נמצא בדיעבד כי בניגוד לתמונה הקשה שצוירה דרך קבע ע"י המפכ"ל, ולרושם החיצוני שמן הסתם עוררו דבריו (בקרב מי שהיה קשוב אותה עת אליו ולצרכיו), איש מאנשי מח"ש לא עשה מעשה כלשהו שהצדיק, חלילה, ולו נקיטת צעדים משמעותיים נגדו.⁷

44. אציין כי מעולם לא נאמר לי ע"י מי מהגורמים הממונים עלי, פרקליטי המדינה או היועצים המשפטיים לממשלה, כי נפל דופי בדרך ניהולה של המחלקה על ידי. ההפך הוא הנכון: בתקופת כהונתי זכתה המחלקה לשבחים ולמחמאות פומביים מפי ראשי המערכת על תפקודה כשומר סף ערכי, נחוש, מאוזן, מקצועי ומסור, ועל ייחודה כייחודה פרקליטותית המתאפיינת במסורת מיוחדת, שנבנתה נדבך על נדבך לאורך שנות דור.⁸

45. לאורך כל שנתיי כמנהל מח"ש (עד לאחר קבלת ההחלטות השנויות במחלוקת בפרשת ריטמן⁹ וטיפולו של מח"ש בפרשת אום אל חיראן), יחסי העבודה בין מח"ש למשטרה ובין העומדים בראש הגופים, התאפיינו בשיתוף פעולה מלא ובכבוד הדדי. מפכ"לי המשטרה הכירו מאז ומתמיד, בדרך כזו או אחרת, בתפקידה החשוב של מח"ש ובתרומתה המשמעותית להשבחת איכות המשאב האנושי במשטרה; כל זאת בצד (ולמרות) המתח הטבעי, המובנה והבריאי שמטבע הדברים מתקיים בין גוף נחקר לגוף החוקר אותו.

7 זמן מה לאחר פרישתי, ראש זרוע חשיפה במח"ש ש'זכה' להערה ישירות מפרקליט המדינה עצמו (ולא ע"י מנהליו הישירים, כנהוג במקרים מסוג זה) וזאת על נקיטת לשון בוטה בחקירה שנוהלה כמה שנים קודם לכן. מדובר במי שהושאל למח"ש כקצין משטרה מצטיין, עמד בחזית חקירות המחלקה וחקר את בכיריה, והפך יעד ל'מסע ציד' שנוהל באמצעות תלונות שלוקטו נגדו בלשכת מפכ"ל, אשר רובן ככולן נמצאו כתלונות סרק. פרקליט המדינה דאז קבע בעצמו כי אין במעשי הקצין משום עבירה משמעותית וכי הוא פעל על מנת להגיע לחקר האמת (הגם שהעיד לו על נקיטת לשון בוטה בחקירה כמה שנים קודם לכן, כאמור).

8 מתוך דברי שרת המשפטים דאז, היועץ המשפטי לממשלה דהיום, מנכ"לית משרד המשפטים דאז, פרקליט המדינה דאז באירוע חצי יובל למח"ש, אוקטובר 2017 : <https://www.youtube.com/watch?v=Eq6f6KGSANA> ; לדבר מנהל מח"ש באירוע: <https://www.youtube.com/watch?v=GgqxeH9IQf4&t=10s>

9 מדובר בפרשה רגישה נוספת, שהתאפיינה אף היא בקבלת החלטות שהיו שנויות במחלוקת חריפה ביני ובין פרקליט המדינה דאז, ניצן (לסקירת החלטות אלה - ראה בג"צ 3884/16 ריטמן).

46. לצערי, לא כך היו הדברים בפרק האחרון לכהונתי. למרות ההתנהלות החריגה, החוזרת ונשנית, בפומבי ובחדרי חדרים, עליה שבתי והתרעתי לאורך חודשים רבים, בעל פה ובכתב, בפני פרקליט המדינה דאז, אשר היה בה להבנתי כדי לפגוע ביכולתה של המחלקה לבצע את משימותיה ולמלא את ייעודה כשומר סף רגיש וחיוני, לא זכיתי לאורך תקופה זו בחסותו של פרקליט המדינה ניצן ובהגנה מצדו על המחלקה ואנשיה.

47. כפועל יוצא מהתנהלות נמשכת זו, חשתי כי האפקטיביות שלי כמנהל מח"ש, ושל המחלקה בראשותי - הולכת ונפגעת. לאחר ששקלתי בדבר, הודעתי ביום 3.11.17 - לאחר תיאום מוקדם עם פרקליט המדינה ניצן - על דבר החלטתי לפרוש מתפקידי (כשנה לפני תום הקדנציה החוקית), וזאת בסמוך לאחר שייבחר לי מחליף.

48. באירוע הפרידה שנערך לכבודי ביום 17.5.18, בתום כ- 25 שנות שירות במערכת, בנוכחות אנשי המחלקה, פרקליטי מדינה לדורותיהם, חבריי להנהלת הפרקליטות, עמיתיי בהווה ובעבר בקהילה המשפטית ובני משפחתי הקרובה, אמרתי, בין היתר, את הדברים הבאים (שהופצו בהמשך בכתב במחלקה), הנראים בעיניי הולמים לסיכום נספח זה וכאחרית דבריי בכל הנוגע לטיפול מח"ש והפרקליטות בפרשת אום אל חיראן :

"לצערי, מאז חילופי הגברי בפיקוד המשטרה, על רקע חקירה רגישה שהתנהלה באותם ימים נגד קצין משטרה בכיר ביותר והחלטות שנויות במחלוקת שהתקבלו בפרשה זו, השתנתה הרוח שנשבה מכיוון פיקוד המשטרה לעבר המחלקה, וזאת למרות שמאומה לא השתנה במח"ש עצמה.

חלק מהתיקים שלנו, בעיקר שתי פרשות מרכזיות, שהטיפול בהן התארך, והן לא ירדו מסדר היום הציבורי עקב רגישותן החברתית והציבורית, שבו והביכו מעת לעת את פיקוד המשטרה - כמו גם את השר הממונה עליה. התגובה הייתה סימון המחלקה כ'גורם עויין', שניתן לתקוף אותו ואת מי מבכיריו דרך קבע, על פי רוב ללא שום בסיס.

מדובר כמובן בחוסר הבנה בסיסי של מערכת האיזונים והבלמים המתקיימת בתוך המערכת פנימה; ובתפקידה של מח"ש כשומר סף רגיש וחיוני במיוחד. שכן דווקא בגלל שלהחלטות המתקבלות בתיקי המחלקה יש פוטנציאל להביך בטווח הקצר שותפים בכירים במערכת האכיפה, יש בהחלטות אלה כדי להיות נייר לקמוס לאינטגרטי של המערכת כולה, לא פחות מכך.

במקביל לשינוי שחל כמעט בן לילה ביחס המשטרה למח"ש, נקלעה מערכת אכיפת החוק כולה לתקופה מורכבת על רקע הליכים שונים, המוכרים לכל, שהיו אף הם במוקד תשומת הלב המשפטית, הציבורית והפוליטית. בתגובה לאיום המסתמן על המערכת מצד גורמים פוליטיים, שלבו ראשי מערכת אכיפת החוק באופן טבעי את זרועותיהם והתייצבו אל מול מה שנתפס לעיתים כמתקפה משולבת על המערכת בניסיון לשמר חזית אחידה וללכד כוחות.

וכך, בעוד שאר יחידות הפרקליטות פועלות בסנכרון עם ראשי מערכת האכיפה ועם המשטרה, כפועל יוצא מהתווך המורכב בו נמצאת המחלקה, מצאתי את עצמי לאורך תקופה לא קצרה, בשלב מתקדם של הקריירה המקצועית שלי, מבודד מבחינה מקצועית ונקלע שוב ושוב, בתוך המערכת בבית פנימה, לעימותים מקצועיים מסוג שלא הכרתי כמוהו בעבר, כאלה שהגיעו לעיתים לשורש מהות תפקידי כפרקליט וכמנהל בארגון”.

בברכה,

אורי כרמל